

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
בא
כ"ו טבת – ג' שבט תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

משנה הָיוּ בּוֹדְקִין אוֹתָן, בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת. בְּאֵיזוֹ שָׁבוּעַ, בְּאֵיזוֹ שָׁנָה, בְּאֵיזוֹ חוֹדֶשׁ, בְּכַמָּה בַּחֹדֶשׁ, בְּאֵיזֶה יוֹם, בְּאֵיזֶה שָׁעָה, בְּאֵיזֶה מָקוֹם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בְּאֵיזֶה יוֹם, בְּאֵיזֶה שָׁעָה, בְּאֵיזֶה מָקוֹם. מַבִּירִין אֶתֶם אוֹתוֹ, הֲרֵרֶתֶם בּוֹ. הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, אֶת מִי עָבַד, וּבַמֶּה עָבַד. כָּל הַמְּרַבֶּה בְּבִדִּיקוֹת הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח. מַעֲשֶׂה וּבָרַח בֶּן זַכַּאי בְּעוֹקְצֵי תְאֵנִים. מַה בֵּין חֲקִירוֹת לִבְדִיקוֹת, חֲקִירוֹת, אֶחָד אוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ', עֲדוּתָן בְּטֵלָה. בְּדִיקוֹת, אֶחָד אוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ' וַאֲפִילּוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים 'אֵין אָנוּ יוֹדְעִין', עֲדוּתָן קַיֶּמֶת. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת, בְּזָמַן שֶׁמַּכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה, עֲדוּתָן בְּטֵלָה. אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם בַּחֹדֶשׁ, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשִׁשָּׁה בַּחֹדֶשׁ, עֲדוּתָן קַיֶּמֶת, שֶׁזֶּה יוֹדֵעַ בְּעִיבּוּרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּעִיבּוּרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ. זֶה אוֹמֵר בְּשִׁשָּׁה, וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה, עֲדוּתָן בְּטֵלָה. אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, עֲדוּתָן קַיֶּמֶת. אֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ, עֲדוּתָן בְּטֵלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר קַיֶּמֶת. אֶחָד אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשֵׁבַע, עֲדוּתָן בְּטֵלָה, שֶׁבְּחָמֵשׁ חַמָּה בַּמִּזְרָח, וּבְשֵׁבַע חַמָּה בַּמַּעֲרָב. וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ, אִם נִמְצְאוּ דִּבְרֵיהֶם מְכוּוָנִים, פּוֹתְחִין בִּזְכוּת. אָמַר אֶחָד מִן הָעֲדִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת, אוֹ אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה' מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת, מַעֲלִין אוֹתוֹ וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בֵּינֵיהֶם, וְלֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. אִם יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו, שׁוֹמְעִין לוֹ, וַאֲפִילּוּ הוּא אוֹמֵר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת, שׁוֹמְעִין לוֹ, וּבִלְבָד שֶׁיֵּשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו. וְאִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פָּטְרוּהוּ, וְאִם לָאו, מַעֲבִירִין אוֹתוֹ לְמָחָר. וּמְזַדְּוְגִין זוּגוֹת זוּגוֹת, הָיוּ מְמַעֲטִין מִמַּאֲכָל, וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן כָּל הַיּוֹם, וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין כָּל הַלַּיְלָה. וְלַמָּחֳרָת מַשְׁכִּימִין וּבָאִין לְבֵית דִּין, הַמְזַכֶּה אוֹמֵר, אֲנִי מְזַכֶּה וּמִזְכֶּה אֲנִי בְּמָקוֹמִי. וְהַמְחַיֵּב אוֹמֵר, אֲנִי מְחַיֵּב וּמִזְכֶּה אֲנִי בְּמָקוֹמִי. הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת, אֲבָל הַמְלַמֵּד זְכוּת, אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה. טָעוּ בְּדָבָר, שְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִין מַזְכִּירִין אוֹתוֹ. אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת, פְּטָרוּהוּ. וְאִם לָאו, עוֹמְדִים לַמִּנְיָן, שְׁנַיִם עֶשֶׂר מְזַכִּין וְאַחַד עָשָׂר מְחַיְּבִין, יָצְאוּ. שְׁנַיִם עֶשֶׂר מְחַיְּבִין וְאַחַד עָשָׂר מְזַכִּין, וְאֶפִילּוּ אֶחָד עָשָׂר מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְאֶפִילּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין. וְכַמָּה מוֹסִיפִין, שְׁנַיִם שְׁנַיִם עַד שִׁבְעִים וְאֶחָד. שִׁלְּשִׁים וְשִׁשָּׁה מְזַכִּין וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְחַיְּבִין, יָצְאוּ. שִׁלְּשִׁים וְשִׁשָּׁה מְחַיְּבִין וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְזַכִּין, דִּנִין אֵלּוּ בְּנֶגֶד אֵלּוּ עַד שֶׁיֵּרָאֶה אֶחָד מִן הַמְחַיְּבִין דִּבְרֵי הַמְזַכִּין: **גמרא** מְנָא הָנֵי מִילֵּי, אָמַר רַב יְהוּדָה, דְּאָמַר קְרָא 'וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב', וְאוֹמֵר 'וְהִנֵּה לָךְ וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב', וְאוֹמֵר 'וְדָרְשׁוּ 'וְחָקְרוּ הַשּׁוֹפְטִים הֵיטֵב'.

שבן בסייף. פ"ה דעיר הנדחת בסייף ועדים זוממין דפרשתא משמע שמעידין על רוצח מדכתיב נפש בנפש ותימה דעל כל החייבי מיתות שיעידו שייך לומר נפש בנפש כשהזמו ועוד דההוא נפש בנפש מוקמינן ליה בפ"ק דמכות (דף ה:) דאין בהרגין עד שיגמר הדין ול"א שפ"ה עיקר דאי נמי מירי בכל עדים זוממין דיש מהם בסקילה מיהו הואיל ויש מהם בסייף לא אחמיר קרא עלייהו להמיתן עד שיחקרו המזמינין אותן:

מדהוה ליה למכתב. תדרוש תדרוש וחקור תחקור. לאו דווקא דא"כ הוו להו ד' אפילו הוה כתוב דרוש תדרוש וחקור (תחקור) הוה משמע ד' מדלא כתיב דרוש דרוש או תדרוש תדרוש כדאמר במרובה (ב"ק דף סה. ושם) ליכתב המצא המצא או תמצא המצא.

מניין להתראה מן התורה. בחבר קמביעיא ליה למ"ד (לעיל דף ח:) חבר צריך התראה דאי בשאינו חבר הא לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד אי נמי מיבעי ליה מנא לן דבעינן המית תוך כדי דיבור:

תניהו

היו בודקין אותן. אסידרא דמתניתין דסליק מיניה קאי אחר שאיימו עליהן היו בודקין אותן: **בשבע חקירות.** בגמרא ילפי להו מקראי: **באיזה שבוע.** של יובל: **באיזה שנה.** של שבוע. **בכמה בחודש.** בעשרים או בעשרים וחמשה: **באיזה יום.** של שבת אע"פ שאמרו בכך וכך בחודש אעפ"כ שואלין להן באיזה יום בשבת היה לפי שכל השבע הללו באות להביאן לידי הזמה ושמא יש עדים להזימן ואין מעלין על לבן חשבון של חודש אם היו אלו עמהן אותו היום והם אומרים ביום פלוני נזכרים עדי הזמה להזימם: **באיזו שעה.** של יום שמא אין עדים להזימן לכל היום ויש עדים להזימן אותה שעה: **באיזה מקום.** שזו היא המועלת להביא את כל החקירות להזמה דבלאו הכי לא מתזמי: **רבי יוסי אומר בו'.** טעמיה קאמר בברייתא בגמרא: **מבירים אתם אותו.** את ההרור שמא גוי הוא וזו אינה מן החקירות של הזמה אלא כל שאר בדיקות אינו אלא להחזיק שמא לא יאמר כדברי חבירו ותבטל עדותם והוא והם פטורין אבל מן החקירות של הזמה אי אתה מוצא יותר משבעה כדאמרי' בגמ': **העובד ע"ז.** אם מעידין בכך שואלין את מי עבד פעור או מרקוליס: **ובמה עבד.** למרקוליס בשחיטה או בהשתחואה: **בעוקצי תאנים.** שהיו מעידים עליו שהרגו תחת תאנה ובדק בן זכאי תאנה זו עוקציה נסין או דקין. עוקץ זנב הפרי מקום חיבורו לאילן: **חקירות אמר אחד איני יודע עדותן בטלה.** דשבע חקירות מקראי נפקי לן ובעינן בכולהו שתהא יכול להזימן דהזמה כתיבא בהו וכיון דאמר איני יודע אי אתה יכול להזימו באותה חקירה וכיון דאי אפשר לקיים בה מצות הזמה באותו הענד בטלה כל העדות ואפילו הן מאה דאין עדים נעשין זוממין עד שיזומו כולן כדאמרינן במס' מכות (דף ה:) מנין שאפילו הן מאה תלמוד לומר עדים: **בדיקות.** אפילו אמרו כולם אין אנו יודעין מצות הזמה ראויה להתקיים בהן דאין הזמה תלויה אלא בחקירות לומר עמנו היימם באותה שעה במקום אחר. כל עדותן בטלה שבגמרא הוא והן פטורין: **שזה יודע בעיבורו של חודש.** זה שאמר בשנים יודע שהחדש שעבר מלא היה ויום ראשון של חדש שהוא יום (של) שלשים מחדש שעבר היה: **אחד אומר בשתי שעות בו'.** דטעי איניש בהכי: **רבי יהודה אומר עדותן קיימת.** דכולי האי טעי אינש: **נמצאו דבריהם מכוונים.** ומעתה צריכין לישא וליתן בדבר: **פותחין לזכות.** אי לא קטלת לא תדחול כדאמרן בפירקא דלעיל (דף לב:): **אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות משתקין אותו.** וכ"ש אם היה בא ללמד עליו חובה ושמעה אמר בפירקא דלעיל (דף לג.) דעד אחד לא יענה בנפש בין לזכות בין לחובה משום דמיחזי כנוגע בעדות: **אמר אחד מן התלמידים.** הישובים לפני הדיינים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו כדאמרן לעיל (דף לד.) דעד אחד לא יענה בנפש למות למות הוא דאינו ענוה הא לזכות ענוה: **מעבירין אותו למחר.** מעבירין את הדין עד למחר משום הלנת דין כדאמרינן בפירקא דלעיל (שם): **היו** מזדווגין. ביום ראשון לאחר שהעבירוהו לדון ממקום הישיבה היו מזדווגין בבתיהן או בשוק ונושאין ונותנין בדבר: **כל הלילה.** איש איש לעצמו: **המזכה.** זכות אני מחייב אני במקומי: **המלמד.** זכות אבל המלמד זכות אבל המלמד חובה: **שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין.** והטייתך ע"פ אחד לרעה ליתא הלכך יוסיפו הדיינין אפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין דהאי דאמר איני יודע במאן דליתיה דמי ואין דנין דיני נפשות לא לזכות ולא לחובה בפחות מעשרים ושלשה: **שנים שנים.** אם נתחלקו השנים שהוסיפו זה לכאן וזה לכאן דאבתי ליכא הטייה לא לטובה ע"פ אחד ולא לרעה ע"פ שנים צריך להוסיף עוד שנים וכן עד שבעים ואחד: **עד שיראה אחד מן המחייבין את דברי המזכין.** דאיכא הטייה לטובה ע"פ עד אחד וה"ה אם יראה אחד מן המזכין את דברי המחייבין דהוו להו שלשים ושבעה מחייבין ואיכא הטייה לרעה ע"פ שלשה ובשעת גמר דין הא אוקימנא דאף המלמד זכות יכול לחזור וללמד חובה והא דתנן הכי משום לישנא מעליא דאזכות קא מהדר והכי תריצנא בפירקא דלעיל (דף לד.): **גמ' מנא הני מילי.** דלעבדינן שבע חקירות: **ודרשת וחקרת.** משמע ליה יפה (יפה). ושאלת לא משמע חקירה אלא עד דכתב היטב בהדיה הא תלתא ובעיר הנדחת כתיבי וביחיד העובד ע"ז כתיב ודרשת היטב הא תרי דאילו ודרשת בלא היטב משמע דרישה מעליא ובעדים זוממין כתיב ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד מזהירך הכתוב לדרוש היטב את עדים האחרונים המזימין את הראשונים הרי שבע חקירות:

תניחו ענין למלקות. ובגז"ש דרשת רשע ליכא למילף (בדלעיל דף י.). כיון דרשע בעדים זוממין כתיב ועדים זוממין גופייהו לא בעי התראה: **ואי** כתיב כי יזיד. תימה דהתראה בעיר הנדחת מנ"ל דמהתי לא אתיא שכן ממונן פלט ולעיל (דף נמ:) משמע דבעינן התראה:

אבל סקילה דחמורה אימא לא. בכולה שמעתין הכא ולעיל לא ילפי חייבי מיתות מהדדי ותימה מנא לן דנסקלין ונשרפין פטורים מן התשלומין דלא יהיה אסון ברוצח כתיב (שמות כא):

באשה חבירה. ולא בעי ר' יוסי שיתיר עצמו למיתה אי נמי חבר באילו התיר עצמו:

לאוכרה על בועלה שני באנו. הוה מצי למימר דאיירי שזיעתה ולא ידעי מי הוא: **אי** נמי שזיעתה מקרובים. וא"ת אבתי מצי אמרי לפוסלו בעדות באנו דבא על הערוה פסול לעדות ור"ל דא"כ הל"ל פלוני בא על נערה המאורסה: כמאן

וְאֵימָא, חֲדָא חֲדָא בְּדִבְרֵיהֶם, דְּאִם כֵּן לִיכְתְּבִינְהוּ רַחֲמָנָא בַּחֲדָא. כֵּיוָן דִּכְתְבִינְהוּ בַּחֲדֵי הֲדֵדֵי כְּתִיבָא, מֵהֲדֵדֵי יָלְפִי וְכֵיוָן דִּילְפִי מֵהֲדֵדֵי, בַּמֶּאן דִּכְתִיב בַּחֲדָא דָּמַי. וְהָא לָא דָּמְיָא לַהֲדֵדֵי (סִימָן פַּ"ל ט סִי"ף הַחֹרֶשׁ"ח). עִיר הַנִּדַּחַת לְהָנָךְ תַּרְתֵּי לָא דָּמְיָא, שֶׁכֵּן מְמוֹנָן פָּלֵט. עֲבוֹדָה זָרָה לְהָנָךְ תַּרְתֵּי לָא דָּמְיָא, שֶׁכֵּן בְּסַיָּף. עֲדִים זוֹמְמִין לְהָנָךְ תַּרְתֵּי לָא דָּמְיָא, שֶׁכֵּן צָרִיכִים הַתְרָאָה. בְּהֵיטֵב הֵיטֵב יָלְפִינַן מֵהֲדֵדֵי, וּגְזֵרָה שָׁוָה מוּפְנֶה. דְּאִי לָא מוּפְנֶה, אֵיכָא לְמֵיפְרֵךְ לְאֵי אַפְנוּיֵי מוּפְנֶה, מַדַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵיכְתַּב 'וְדָרַשׁוּ וְחָקְרוּ' וְשֵׁנֵי קְרָא בְּדִיבּוּרֵיהּ בְּ'הֵיטֵב', שֶׁמַע מִינָּה לְאַפְנוּיֵי. וְאַפְּתִי, מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד הוּא. בְּשֶׁלָּמָא הָנָךְ תַּרְתֵּי, מוּפְנֶה הוּא, מְשׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב. אֶלָּא עִיר הַנִּדַּחַת, מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב, הָא כְּתִיבָא כּוּלְהוּ. הָתָם נַמִּי אַפְנוּיֵי מוּפְנֶה, מַדַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב 'דְּרוֹשׁ תִּדְרוֹשׁ' אוֹ 'חָקוֹר תַּחְקוֹר', וְשֵׁנֵי קְרָא בְּדִיבּוּרֵיהּ בְּ'הֵיטֵב', שֶׁמַע מִינָּה לְאַפְנוּיֵי. וְאִתּוּ נָמֵי לְמִיפְרְכִינְהוּ מִנְּסָקְלִין וּמִנִּשְׂרָפִין, וְאִתּוּ נִשְׂרָפִין בְּקָל וְחוֹמֶר מִנִּסָּקְלִים. הֵנִיחָא לְרַבָּנַן, דְּאָמְרֵי סְקִילָה חֲמוּרָה. אֶלָּא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר. אֶלָּא אָמַר רַב יְהוּדָה 'וְהָנֵה אֱמֶת נְכוֹן' 'וְהָנֵה אֱמֶת נָכוֹן' הָא חַד סָרִי, שָׁבַע לְשָׁבַע חֲקִירוֹת, דַּל תִּלְתָּ לְגַזֵּירָה שָׁוָה, פָּשֵׁא לְהוּ חָדָא. לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, לְאַתּוּיֵי נִשְׂרָפִין. לְרַבָּנַן, מִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקָל וְחוֹמֶר, טָרַח וְכָתַב לֵיהּ קְרָא. מְגַדֵּף בָּה רַבִּי אֲבָהוּ, אִימָא לְאַתּוּיֵי שְׁמֹנָה חֲקִירוֹת. וּשְׁמֹנָה חֲקִירוֹת, מִי אִיכָּא. אַלְמָה לֹא? וְהָאִיכָּא, לְאַתּוּיֵי בְּכַמָּה בַּשָּׁעָה. וְתַנְיָא נַמִּי הָכִי, הָיוּ בוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּשִׁמְנָה חֲקִירוֹת. הֵיכָא לְאַבּוֹי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר אֵין אָדָם מוֹעֶה וְלֹא כְּלוּם. וְלִקַּח לֵישְׁנָא נַמִּי דְּאָמַר אָדָם מוֹעֶה מְשַׁהוּ, שַׁפִּיר. אֶלָּא לְאַבּוֹי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר אָדָם מוֹעֶה חֲצִי שָׁעָה, וּלְרָבָא דְּאָמַר טָעוּ אִינְשֵׁי מוֹעֶה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר. אֶלָּא, לְאַתּוּיֵי בְּכַמָּה בַּיּוֹבֵל. הֵיכִי דָּמֵי בְּאֵיזֶה שֶׁבּוּעַ. אֶלָּא, לְאַתּוּיֵי בְּאֵיזֶה יוֹבֵל. וְאִידָךְ, דְּאָמַר בְּאֵיזֶה שֶׁבּוּעַ, לָא בָּעֵי בְּאֵיזֶה יוֹבֵל? רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: תְּנֵיָא, אָמַר לָהֶם רַבִּי יוֹסֵי לַחֲכָמִים, לְדִבְרֵיכֶם, מִי שֶׁבָּא וְאָמַר 'אָמֶשׁ הָרַגְתִּי', אוֹמְרִים לוֹ בְּאֵיזוֹ שַׁבָּת, בְּאֵיזוֹ שָׁנָה, בְּאֵיזוֹ חֹדֶשׁ, בְּכַמָּה בְּחֹדֶשׁ. אָמְרוּ לוֹ, לְדִבְרֶיךָ, מִי שֶׁבָּא וְאָמַר 'עַכְשָׁיו הָרַגְתִּי', אוֹמֵר לוֹ בְּאֵיזֶה יוֹם, בְּאֵיזֶה שָׁעָה, בְּאֵיזֶה מָקוֹם. אֶלָּא, אַף עַל גַּב דְּלָא צָרִיךְ, רַמְיָנן עֲלֵיהּ כְּדְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. הָכָא נַמִּי, אַף עַל גַּב דְּלָא צָרִיךְ, רַמְיָנן עֲלֵיהּ כְּדְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. וְרַבִּי יוֹסֵי, 'אָמֶשׁ הָרַגְתִּי' שִׁכְיַח בְּרוֹב עֲדָיוֹת, 'עַכְשָׁיו הָרַגְתִּי' לֹא שִׁכְיַח בְּרוֹב עֲדָיוֹת: מְבָּעֵירִים אֶתֶם אוֹתוֹ: תָּנוּ רַבָּנָן, מְבָּעֵירִים אֶתֶם אוֹתוֹ, נְבָרֵי הָרַג, יִשְׂרָאֵל הָרַג, הַתְרֵיתֶם בּוֹ, קִיבֵּל עָלָיו הַתְרָאָה, הִתִּיר עַצְמוֹ לְמִיתָה. הֵמִית בְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבּוּר. הָעֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, אֶת מִי עָבָד, לְפָעוֹר עָבָד, לְמַרְקוּלִיס עָבָד. וְכַמָּה עָבָד, בְּזִיבּוּחַ, בְּקִיטּוּר, בְּנִיסּוּךְ, בְּהִשְׁתַּחֲוָיָה. אָמַר עוּלָּא, מַנַּיִן לְהַתְרָאָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ, וְהִיא תִּרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ, חֶסֶד הוּא. וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְכָרֵת, אִמְּטוּ בְּרֵאשִׁיָּה תַּלְיָא מִילְּתָא? אֶלָּא, עַד שֶׁיַּרְאוּהוּ מַעֲשֶׂה שֶׁל דָּבָר, אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְכָרֵת, תנהו

ואימא. לא אמר רחמנא שבע חקירות בחד דינא אלא בכל חדא וחדא בעבירה כדכתיב בה בעיר הנדחת תלתא בע"ז תרי ובעדים זוממין תרי: **דאם כן.** דבעינן שבע ליכתבינהו בכולהו בחדא וניגמרו כל דיני נפשות מינה ומדפלגינהו ש"מ דווקא כתיב: **ומשני בין דכולהו בחדי הדדי כתיבן מהדדי ילפינן.** כלומר כיון דבכולהו כתב בהו דבעו דרישה והשווה אותן להא מילתא ע"כ מהדדי ילפינן ליתן את האמור של זה בזה: **והא לא דמיין להדדי.** והיכי ילפינן מהדדי: **עיר הנדחת להנך תרתי לא דמיא.** למילף מינייהו חקירות הכתובות בהן דדין הוא שיהו עדים זוממין ויחיד עובד ע"ז צריכים דרישת העדים המחייבין אותן משום דקילי שכן ממונם פלט אבל עיר הנדחת דחמירא שכן ממונם אבד לא תיתי ביה אלא חקירות האמורות בה: **שכן בסייף.** עיר הנדחת בסייף ועדים זוממין דפרשתא משמע שמעידין על רוצח מדכתיב (דברים יט) נפש בנפש עין בעין וגו' ואי נמי משתעי בכל עדים זוממין דיש מהן בסקילה מיהו הואיל ויש מהם בסייף לא אחמיר קרא עלייהו להמיתן עד שיחקרו המזימין אותן: **שכן צריך התראה.** הנך תרתי מה שאין כן בעדים זוממין דכתיב (שם) כאשר זמם וזה חשב להרגו בלא התראה: **בהיטב היטב ילפינן מהדדי וגזירה שוה מופנה הוא.** כדמפרש ואזיל ואין משיבין עליה שזו היא מדה בתורה גזירה שוה המופנה למדין ואין משיבין: **איבא למיפרך.** כדפרכינן: **מדהוה ליה למיכתב.** בעדים זוממין ודרשו וחקרו: **ושני בדיבוריה בהיטב ש"מ.** שינוא דלישנא דלאפנויי ועיקר קרא לדרשא דמנינא: **בשלמא הנך תרתי.** ע"ז ועדים זוממין דלא כתיב בהו חקירה מצית למימר מדהוה ליה למכתב לשון חקירה וכתב היטב שינוא דלישנא הוא לאקושי לשונות שתיהן למידרש בה גזירה שוה: **אלא עיר הנדחת.** דכתיב בה ודרשת וחקרת מאי הוה ליה למיכתב במקום היטב למנינא: **ש"מ לאפנויי.** ליתן את האמור של זה בזה ואיבא שבע בכולהו: **ואתו נחנקין.** שיהו עדיהן נדרשין ונחקרין בק"ו מנסקלין ומנהרגין מע"ז שהיא בסקילה ומעדים זוממין שהן בסייף דבעינן דרישה וחקירה ובלאו הכי לא מיקטיל חנק הקל מכולן לכ"ש: **ואתו נשרפין בק"ו מנסקלין.** דסקילה חמורה משריפה אבל מנהרגין ליכא למידרש ק"ו לנשרפין דמה לנהרגין שכן מיתתן קלה: **והנה אמת נכון הדבר.** בע"ז כתיב וכתיב נמי בעיר הנדחת ומשמע אמת ונכון דרישה וחקירה בק"ו: **הא חד סרי.** שבעה דלעיל וד' דהכא: **ושמנה מי איבא.** הש"ס מהדר אדרבי אבהו מי מצית משכחת שמנה חקירות בדברים המביאין לידי הזמה: ופרכינן **אלמה לא** וכי לא מצית משכחת חקירה שמינית הא איבא לאיתויי בכמה בשעה ומשני הניחא לאביי כו' איבא למימר בכמה בשעה מייתי לה לידי הזמה דאי אמר בחציה או בשלישית ואתו סהדי ואמרי אותו חלק עמנו הייתם הרי הן זוממין אלא לזה לישנא דאמר אדם טועה בחצי שעה למה לי למימר בכמה בשעה הא אי אמר בחציה ואתו סהדי מזמו ליה לא מיתזם בכל אותה שעה דאמר בתחלת השעה היה והוא טעה מתחלתה עד חציה אי נמי אמרי להו מתחלתה ועד חציה עמנו הייתם לא מיתזמי דאמר שמא בסוף שעה היה והם טעו מסופה לחציה גמגום דאביי ורבא בס"ק דפסחים (דף יא:): **לא בעי באיזה** יובל. דאין עדים ממתינים עדותן מיובל על חבירה: **רש"ש בן אלעזר.** להטרידהם דאמר (לעיל דף לב:) מסיעין היו את העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהן ויחזרו בהן: **קיבל עליו התראה.** יודע אני שכן אני מוהרר שלא לעשות: **התיר עצמו למיתה.** שכשהתריהם בו אל תעבור שאתה מתחייב מיתה פלונית הוא אומר על מנת כן אני עושה דאם לא הפקיר עצמו אינו נהרג כדלקמן (דף מא.): **המית בתוך כדי דיבור.** כדי שאילת שלום שאם שהה לאחר התראה יותר מכדי דיבור איבא למימר שכבר שכח התראה: **אמו בראיה תליא.** משום דראה אותה מחייב: **אלא רואה טעמו של דבר.** שהיא ערוה לו והאי קרא גבי כרת כתיב ואם אינו ענין לחיוב כרת דהא דין שמים הוא ולא בעי התראה דקמי שמיא גליא אם שוגג הוא או מזיד:

תניהו ענין. להתראת מלקות דשייך באחותה: **וכי יזיד.** מנא ידעינן אלא שהתרו בו ועדיין הוא מזיד ל"א ואם הזיד לא נאמר אלא וכי יזיד משמע תמיד הוא בודונו זה עיקר: **המוצאים אותו** מקושש. שקישש עצים לא נאמר אלא מקושש לאחר שראוהו ומצאוהו היה מקושש ומה טעם תלוי בכך אלא שהתרו בו ועדיין היה מקושש: **על עסקי דיבור.** התראה: **הוה אמינא.** אחותו דאינה מיתה אלא מלקות הוא דבענן התראה אבל חייבי מיתות דחמירי אימא לא ליבעי: **ותרתי בנסקלין לימה לי.** מקושש ונערה המאורסה בסקילה: **לר' שמעון.** דאמר שריפה חמורה ולא אתו נשרפין מנסקלין בהתראה משום דאי אמר בנסקלין שהן קלין כתב קרא אחרינא לאתויי נשרפין באם אינו ענין: **וליתו הנך.** מלקות וסיף: **המת.** משמע בבר הוא כמת קודם שבא לבית דין שחייב עצמו מיתה בפיו: **עדי נערה המאורסה הן.** לקמיה פריך מאי שנא נערה המאורסה דנקט: **לאוסרה על בעלה באנו.** ולא להורגה: **היכי מיקטלא.** וכיון דאיהי לא מיקטלא פשיטא דאינהו לא מיקטלי כאשר זמם בתיב (דברים יט): **באשה חברה.** דאיהי מיקטלא אם לא החזמו אלו ואינהו לא מיקטלי דיכולין לומר כשבאנו לבית דין לא לחייבה מיתה נתכוונו אבל אי אמרו התרינו אין התראה אלא להמית ותו לא מצי למימר לא להורגה דאינהו לא מיקטלי: **לא שמה עדות.** דהואיל ואי אפשר לקיים בו ודרשת וחקרת ודרשו השופטים והנה עד שקר וגו' (שם): **אלא אשה חבירה.** דקימא לן לר' יוסי בר יהודה דמיקטלא בלא התראה היכי משכחת לה הא כיון דאינהו לא מיקטלי משום דיכולין לומר לאוסרה באנו איהי נמי לא מיקטלא: **כשניתנה וחזרה וניתנה.** דתנן עדי זנות שני אין יכולין לומר לאוסרה באנו שהרי כבר נאסרה מזנות ראשון ולא באו אלא להורגה: **ופרכינן והא יכולין לומר לאוסרה על בועלה שני באנו.** דקיימא לן במסכת סוטה (דף כו:) מונטמאה ונטמאה שתי פעמים כשם שאסורה לבעלה כך אסורה לבועל: **שזינתה מבועל ראשון.** וכבר נאסרה עליו: **או נמי שזינתה מקרובים.** שהיא אסורה להם משום ערוה: **אפילו הא דלא יתבא תותיה.** ואיבא למימר דלא אסקו אדעתייהו לאוסרה עליו שהרי לא היו רואים אותה יושבת תחתיו אפילו הכי יכולין לומר: **אריך.** וישרש"א בלע"ז: **אין זה נכון.** ועדותן בטלה והוא והם פסורים מיד: **הרי זה נכון.** דלא שייכי בדיקות להכחיש אלא בגופה של עדות: **בסודר שחנקו בה.** שהעידו שחנק את חבירו בסודרו ועל הסודר היו נבדקין שחור היה או לבן היה: **שעקין.** דקץ וחתכה מעוקצו: **תאינה.** הפרי קרי תאינה: **ששיפרו.** לשון שפורי: **תאינים שחורות תאינים לבנות.** דעל כרחך בתאינים עצמן אי אפשר להרוג: **בחקירות משוו ליה.** לבדוק בכל אשר יוכל בדי להכחיש וכי היכי דבחקירות מתכחשי בדבר אחר זה אומר במקום פלוני וזה אומר במקום פלוני דהיינו דבר אחר דהמקום לא הרגו הכי נמי בדיקות: **מי הוה בסנהדרי.** בשעה שהיו דנין דיני נפשות: **ארבעים שנה.** ראשונים עסק בפרקמטיא אמצעיים למד אחרונים לימד ונעשה דיין ומורה הוראות: **בחנות.** מקום היה בירושלים ובן שמו: **דיני קנסות סלקא דעתך.** וכי לשכת הגזית גורמת לדיני קנסות: **אלא דיני נפשות.** שאין דיני נפשות בבל מקום אלא בעזד שסנהדרי נוהגת בלשכת הגזית שנאמר (דברים יז) וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם וכיון דחזו דנפשי רוצחים ולא היו מספיקין לדון עמדו וגלו משם: **ותנן משחרב בית המקדש וכו'.** וכיון דרבן יוחנן בן זכאי היה קיים אחר חורבן נמצא דארבעים שנותיו האחרונים לא דנו נפשות דהא ארבעים קודם חורבן בטלו: **ואמר מילתא.** לפני הדיינין רבותיו ואיסתכל להו טעמיה:

וקבעוה

1 **תְּנֵהוּ עָנִין לְמַלְקוֹת. דְּבֵי חִזְקִיָּה תָּנָא, 'וְכִי יָזִיד אִישׁ עַל**
2 **רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְּעָרְמָה', שֶׁהָרְגוּ בּוֹ, וַעֲדַיִן הוּא מְזִיד. דְּבֵי**
3 **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא, 'הַמּוֹצְאִים אוֹתוֹ מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים'**
4 **שֶׁהָרְגוּ בּוֹ, וַעֲדַיִן הוּא מְקוֹשֵׁשׁ. דְּבֵי רַבִּי חָנָא, 'עַל דִּבְרֵי**
5 **אֲשֶׁר עָנָה עַל עִסְקֵי דִּיבּוּר. וְצָרִיכָא, דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא**
6 **אֲחוֹתוֹ, הָוֶה אָמֵינָא, חַיְיבֵי מַלְקוֹת אִין, חַיְיבֵי מִיתוֹת**
7 **לֹא, כָּתַב רַחֲמָנָא 'כִּי יָזִיד'. וְאִי כָּתַב רַחֲמָנָא 'וְכִי יָזִיד',**
8 **הָוֶה אָמֵינָא, הָנֵי מִילֵּי, סַיְיף דְּקִיל. אֲבָל סְקִילָה דְּחָמְרָה,**
9 **אֵימָא לֹא, צְרִיכָא. וְתַרְתֵּי בְּנִסְקָלִין לְמָּה לִי?**
10 **לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, לְאַתּוֹיֵי נִשְׂרָפִין. לְרַבָּנָן, מֵיתְיָא דְּאָתְיָא**
11 **בְּקַל וְחוֹמֶר, טָרְפָה וְכָתַב לָהּ קְרָא. וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא**
12 **בְּנִסְקָלִין, וְלֵיתֵי הָנָךְ וְלִיגְמְרוּ מִינַּיְיהוּ. הָכָא נַמִּי, מֵיתְיָא**
13 **דְּאָתְיָא בְּקַל וְחוֹמֶר, טָרְפָה וְכָתַב לָהּ קְרָא: הַתִּיר עֶצְמוֹ**
14 **לְמִיתָה: מָנָא לָן? אָמַר רָבָא, וְאִיתֵּימָא חִזְקִיָּה, אָמַר**
15 **קְרָא 'יוֹמַת הַמַּה', עַד שֶׁיְּהֵיתְרוּ עַצְמוֹ לְמִיתָה. אָמַר רַב**
16 **חָנָן, עֲדֵי נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה שֶׁהִזִּימוּ אֵין נֶהֱרָגִין, מִתּוֹךְ**
17 **שֶׁיְּכוֹלִים לוֹמַר לְאוֹסְרָהּ עַל בַּעֲלָהּ בָּאנוּ. וְהָא אַתְרוּ**
18 **בָּהּ? דְּלָא אַתְרוּ בָּהּ. וְאִי לָא אַתְרוּ בָּהּ, הֵיכִי מִיקְטְלָא?**
19 **בְּאִשָּׁה חֲבֵירָה, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתַנְיָא,**
20 **רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, חָבֵר אֵין צָרִיךְ הַתְרָאָה,**
21 **לְפִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה הַתְרָאָה אֶלָּא לְהַבְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד.**
22 **וְכֵיוָן דְּאִיהִי לָא מִיקְטְלָא, אִיהִי הֵיכִי מִיקְטְלָא, הָוְיָא לָהּ**
23 **עֲדוּת שֶׁא�י אַתָּה יָכוֹל לְהָזִימָהּ, וְכָל עֲדוּת שֶׁאֵי אַתָּה**
24 **יָכוֹל לְהָזִימָהּ לֹא שְׁמָהּ עֲדוּת. הָכִי נַמִּי דְּקָאָמַר, מִתּוֹךְ**
25 **שֶׁאֵין נֶהֱרָגִין, שֶׁיְּכוֹלִין לוֹמַר לְאוֹסְרָהּ עַל בַּעֲלָהּ בָּאנוּ,**
26 **אַף הִיא אֵינָהּ נֶהֱרֶגֶת, דְּהָוְיָא לָהּ עֲדוּת שֶׁאֵי אַתָּה יָכוֹל**
27 **לַהֲזִימָהּ. אֶלָּא, בְּאִשָּׁה חֲבֵירָה דְּקָיְימָא לָן דִּמְיקְטְלָא, אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, הֵיכִי מַשְׁכַּחַת לָהּ? כְּשֶׁזִּינְּתָה וְחָזְרָה וְזִינְּתָה. וְהָא,**
28 **יְכוֹלִין לוֹמַר, לְאוֹסְרָהּ עַל בּוֹעֲלָהּ שֵׁנִי בָּאנוּ. שֶׁזִּינְּתָה מְבוֹעַל רִאשׁוֹן. אִי נַמִּי, שֶׁזִּינְּתָה מִקְּרוֹבִים.**
29 **מַאי שְׁנָא, נַעֲרָה מְאוֹרָסָה דְּנָקְטָ, אֲפִילּוּ נְשׂוּאָה נַמִּי. אִין, אֶלָּא אֲפִילּוּ הָאי דְּלָא יָתְבָא תּוּתֵיהּ, יְכוֹלִין לוֹמַר לְאוֹסְרָהּ עַל בַּעֲלָהּ בָּאנוּ. אָמַר רַב חִסְדָּא, אֶחָד אוֹמֵר בִּסְיָיף הָרָגוּ,**
30 **וְאֶחָד אוֹמֵר בְּאֲרִירָיָן הָרָגוּ, אֵין זֶה 'נָכוֹן'. אֶחָד אוֹמֵר בְּלֵילְיָא שְׁחוֹרִין, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּלֵילְיָא לְבָנִים, הֲרֵי זֶה 'נָכוֹן'. מֵיתִיבִי, 'נָכוֹן' שֶׁיִּהֵא נָכוֹן. אֶחָד**
31 **אוֹמֵר בְּסִיָּיף הָרָגוּ, וְאֶחָד אוֹמֵר בַּאֲרִירָיָן הָרָגוּ, אֶחָד אוֹמֵר בְּלֵילְיָא שְׁחוֹרִין וְאֶחָד אוֹמֵר בְּלֵילְיָא לְבָנִים, אֵין זֶה 'נָכוֹן'. תִּרְגְּמָהּ רַב חִסְדָּא, בְּסוֹדֵר**
32 **שֶׁחָנְקוּ בּוֹ, דְּהַיְינוּ סַיְיף וַאֲרִירָיָן. תָּא שְׁמַע, אֶחָד אוֹמֵר סַנְדָּלְיוֹ שְׁחוֹרִין וְאֶחָד אוֹמֵר סַנְדָּלְיוֹ לְבָנִים, אֵין זֶה 'נָכוֹן'. הֲתָם נַמִּי, בְּגוּן שֶׁעָקְצָה בּוֹ**
33 **בְּסַנְדָּלוֹ! וְהָרָגוּ. תָּא שְׁמַע, מַעֲשֶׂה וּבָדַק בָּן זַבַּאי בְּעוּקְצֵי תְּאֵנָה. אָמַר רַמִּי בַּר חָמָא, בְּגוּן שֶׁעָקְצָן תְּאֵנָה בְּשַׁבָּת, דַּעֲלָה קָא מִיקְטִיל. וְהָא**
34 **תַּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ 'תַּחַת תְּאֵנָה הָרָגוּ'. אֶלָּא, אָמַר רַמִּי בַּר חָמָא, בְּגוּן שֶׁשִּׁפְּרוּ בְּיִיחוּר שֶׁל תְּאֵנָה. תָּא שְׁמַע, אָמַר לָהֶן תְּאֵנָה זוֹ עוּקְיָצָהּ דִּיקֹּן.**
35 **עוּקְיָצָהּ גַּסִּין. תְּאֵנִים שְׁחוֹרוֹת, תְּאֵנִים לְבָנוֹת. אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף, מִכָּן זַבַּאי לוֹתֵיב אִינִישׁ, שֶׁאֲנִי בֶּן זַבַּאי דִּבְדִיקוֹת מְשׁוּוֵי לֵיהּ.**
36 **מַאן בֶּן זַבַּאי, אִילֵימָא רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַבַּאי, מִי הָוֶה בַּסַּנְהֶדְרִי? וְהָתַנְיָא, כָּל שְׁנוֹתָיו שֶׁל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַבַּאי, מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, אַרְבָּעִים**
37 **שָׁנָה עָסַק בְּפַרְקְמַטְיָא, אַרְבָּעִים שָׁנָה לָמַד, אַרְבָּעִים שָׁנָה לִימֵּד. וְתַנְיָא, אַרְבָּעִים שָׁנָה קוֹדֶם חוּרְבַּן הַבַּיִת, נִלְתָּה סַנְהֶדְרֵי וְיָשְׁבָה לָהּ בְּחֲנוּת.**
38 **וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי, לוֹמַר שֶׁלֹּא דָּנוּ דִּינֵי קְנָסוֹת, סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא, שֶׁלֹּא דָּנוּ דִּינֵי נְפָשׁוֹת, וְתָנֵן מְשֻׁלָּחַת בֵּית**
39 **הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַבַּאי. אֶלָּא, בֶּן זַבַּאי דְּעַלְמָא. הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַבַּאי, קָרֵי לֵיהּ רַבִּי 'בֶּן**
40 **זַבַּאי'? וְהָתַנְיָא, מַעֲשֶׂה וּבָדַק רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַבַּאי בְּעוּקְצֵי תְּאֵנִים. אֶלָּא, תַּלְמִיד הָיוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ הָוֶה, וְאָמַר מִילְתָא וּמִסְתַּבֵּר לְהוּ טַעֲמֵיהּ,**

וקבעוה

כמאן כר' עקיבא דמקיש שלשה לשנים. פ"ה ר' עקיבא מקיש שלשה לשנים במסכת מכות (דף ה:) מה שנים אינן נהרגין עד שיזומו שניהם אף שלשה עד שיזומו כו' וזה אי אפשר להזימן ואע"פ דר"ש קאמר להך מילתא התם דאילו ר' עקיבא מקשינהו להכי מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ומיהו אית ליה נמי דר"ש ומוסיף הוא ושקשה לפי' דה"ל למינקט הכא דר"ש היא דאמר הכי בהדיא ועוד דבתר הכי קאמר דלא כר"ע אלא במאן ויש לפרש דהא דקאמר עד שיזומו שלשתן היינו כשבוטנו עדותן אבל אמר איני יודע כנמצא אחד מהם קרוב או פסול דמי דלרבי שמעון תתקיים העדות בשאר ולר"ע עדותן בטלה והיינו דקאמר כר"ע והשתא ניתא דקאמר בתריה דלא כר' עקיבא אלא כר"ש:

שוה יודע בעיבורו של חדש. קשה ומה אילו דייקינן בהני סהדי דתרוייהו ידעי בעיבורו של חדש והויא עדות מוכחשת ואנן ניקום ונימא דהכי קאמר וניקטליה מספיקא דכתי"ג פרבינן בפ"ק דפסחים (דף יא: ושם) לאביי דאמר לדברי ר' יהודה אדם טועה חצי שעה וי"ל דשפיר דייקינן כיון דשיילינן באיזה יום ומכוונים ליום אחד ש"מ זה ידע בעיבורו של חדש וזה לא ידע ואם תאמר היכי דייק מהכא ברייש בן סורר (לקמן דף טט.) דבדיני נפשות אולינן בתר רובא דרובא דאינשי טעו בעיבורא דירחא שאני הכא דכולנו שניהם ליום אחד וי"ל דאם איתא דלא אולינן בתר רובא ה"ל לחזור ומגיד במאי דקאמרי אחר כך דהרי כבר הוכחשו מידי דהוה אאחד אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה דאפי' כוונו ליום אחד עדותן בטלה ולא אמר חד טעה בשני עיבורי משום דבשני עיבורי לא טעו אינשי כדאמר בגמ': **אחד** אומר בשתי שעות. תימה אמאי קיימת אילו דייקינן בהני סהדי דאמי דאמר שתי שעות בתחלת ב' דהוה ליה קודם הנץ החמה ועדותן בטלה דהא תחלת ב' קודם הנץ החמה כדמוכח בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) דמעלות השחר עד הנץ החמה ה' מילין והם שמונית היום דהיינו שעה וחמצה וי"ל דודאי כי דייקינן בהנץ לא טעו אינשי אבל הכי לא דקדקי אלא בשעות ואין בני אדם בקיאים בשעות וסבורין שהשניה מתחלת אחר הנץ החמה:

אחד אומר בשלשה ואחד אומר בה'. הקשה ריב"א לרבה דאמר בפ"ק דפסחים (דף יב. ושם) אדם טועה שתי שעות חסר משהו אמאי עדותם בטלה נשיילה דילמא האי דקאמר ג' סוף ג' והאי דקאמר חמשה תחלת חמשה וי"ל דלבטל עדות בדקינן להו משום דכתיב (במדבר לה) והצילו העדה ולא לקיים עדותן וא"ת מ"מ נימא עובדא כי הוה ברביעית הוה וי"ל דקסבר רבא דאין לתלות טעות בשניהם:

פועלי

חֲנִינָא, אָמַר רַב אַסִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עַד כַּמָּה מְבָרְכִין עַל הַחֹדֶשׁ, עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא פְּגִימָתָהּ. וְכַמָּה? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אִידִי, אָמַר רַב יְהוּדָה, עַד שִׁבְעָה. נְהַרְדְּעֵי אָמְרִי, עַד שִׁשָּׁה עָשָׂר.

ותרוייהו

היו תוקעין בקידוש החדש ביום שהוא מתחיל דן מלא הן חסר וזה לא שמע את השופר: **עד כמה מברכין.** אם לא בירך היום יברך למחר: **על החדש.** על הלבנה בהתחדשה: **עד שתתמלא פגימתה.** אבל בתר הכי לא שייך למימר מחדש חדשים שהרי כבר נושנת היא:

ותרוייהו

וְקִבְּעוּהָ בְּשִׁמְיָה. כִּי הֲוָה לָמַד ׳בֶּן זַצַּאי׳, הֲוָה קָרֵי לֵיהּ ׳כְּתַלְמִיד הַיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ׳. כִּי הֲוָה לִימֵּד, הֲוָה קָרֵי לֵיהּ ׳רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַצַּאי׳. כִּי קָרֵי לֵיהּ ׳בֶּן זַצַּאי׳ עַל שֵׁם דִּמְעִיקָּרָא, וְכִי קָרֵי לֵיהּ ׳רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַצַּאי׳, עַל שֵׁם דְּהַשְׁתָּא: (מַעֲשֶׂה וּבָדַק כו׳) מַה בֵּין חֲקִירוֹת כו׳: מַאי ׳אֲפִילּוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים, פְּשִׁיטָא. כִּי אָמַר אֶחָד ׳אֵינִי יוֹדֵעַ, עֲדוּתָן קַיֶּימֶת, כִּי אָמְרִי בֵּי תְּרֵי נַמֵּי עֲדוּתָן קַיֶּימֶת. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, אַרַיְשָׁא קָאֵי. וְהָכִי קָאָמַר, בַּחֲקִירוֹת, אֲפִילּוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים ׳יְדַעְנוּ׳ וְאֶחָד אוֹמֵר ׳אֵינִי יוֹדֵעַ, עֲדוּתָן קַיֶּימֶת. כְּמַאן, דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא. רַב פָּפָּא וְרַב סַפְרָא, תְּנוּ סַנְהֶדְרִין בֵּי רַבָּה. פָּגַע בְּהוּ רָמֵי בַּר חָמָא, אָמַר לְהוּ, מַאי אָמְרִיתוּ בָּהּ בְּסַנְהֶדְרִין דְּבֵי רַבָּה. אָמְרִי לֵיהּ, וּמַאי אָמְרִינַן בָּהּ בְּסַנְהֶדְרִין גְּרִידְתָּא, וּמַאי קַשְׁיָא לָךְ. אָמַר לְהוּ, מֵהָא דְּקָתָנֵי, מַה בֵּין חֲקִירוֹת לְבְדִיקוֹת. חֲקִירוֹת, אֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, עֲדוּתָן בְּטֵלָה. בְּדִיקוֹת, אָמַר אֶחָד אֵינִי יוֹדֵעַ וַאֲפִילּוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים, עֲדוּתָן קַיֶּימֶת. מִכְּדֵי, אִידֵי וְאִידֵי דְּאוֹרַיְיתָא הִיא, מַאי שְׁנָא חֲקִירוֹת, וּמַאי שְׁנָא בְּדִיקוֹת. אָמְרֵי לֵיהּ, הָכִי הַשְׁתָּא. בַּחֲקִירוֹת, אָמַר אֶחָד אֵינִי יוֹדֵעַ, עֲדוּתָן בְּטֵלָה, דְּהָוְיָא לָהּ עֵדוּת שֶׁאֵי אַתָּה יָכוֹל לְהַזִּימָהּ. בְּדִיקוֹת, אָמַר אֶחָד מֵהֶן אֵינִי יוֹדֵעַ, עֲדוּתָן קַיֶּימֶת, עֵדוּת שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַזִּימָהּ הִוא. אָמַר לְהוּ, אִי הָכִי, אִמְרִיתוּ בָּהּ טוּבָא, אִמְרִיתוּ בָּהּ. אָמְרֵי לֵיהּ, מְמֵיבְיוֹתֵיהּ דְּמַר אָמְרִינַן בָּהּ וְלָא חֲדָא: אֶחָד אוֹמֵר כו׳: עַד כַּמָּה? אָמַר רַב אָחָא בַּר חֲנִינָא, אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עַד רִיבּוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ. אָמַר רָבָא, אַף אֲנַן נַמֵּי תְּנִינָא, אֶחָד אוֹמֵר בְּשִׁלְשָׁה וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה, עֲדוּתָן בְּטֵלָה. וְאַמַּאי, נֵימָא שָׁוֶה יוֹדֵעַ בְּשָׁנֵי עִיבּוּרִין וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ בִּשְׁנֵי עִיבּוּרִין. אֶלָּא לָאו, מִשּׁוּם דִּבְרִיבּוּהּ יָדֵעַ. לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ, בְּרִיבּוּהּ נַמֵּי לֹא יָדֵעַ, וּבְשִׁפּוּרָא יָדֵעַ. בְּחַד שִׁפּוּרָא אָמַר דְּטָעֵי, בִּתְרֵי שִׁפּוּרָא לֹא אָמַר דְּטָעֵי. וְאָמַר רַב אָחָא בַּר חֲנִינָא, אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עַד כַּמָּה מְבָרְכִין עַל הַחֹדֶשׁ, עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא פְּגִימָתָהּ. וְכַמָּה? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אִידִי, אָמַר רַב יְהוּדָה, עַד שִׁבְעָה. נְהַרְדְּעֵי אָמְרִי, עַד שִׁשָּׁה עָשָׂר. **אֶלָּא מִשּׁוּם.** דְּאָמְרִי בְּרוּבָא יְדַע בְּרוּב יָמִים שֶׁעָבְרוּ בְּבֵר שָׁמַע מַה הָיָה: **שִׁיפּוּרָא.** שׁוֹפָר

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58

ותרוייהו כר' יוחנן. במלתיה דר' יוחנן פליגי ועד שנתמלא סבירא להו מיהו רב יהודה סבר מלוי פגימתה דקאמר ר' יוחנן למהוי כי יתרא דהוואי כמו יתר של קשת שתהא כל פגימת הקשת מליאה עד היתר דדיינו חצי העיגול והאי לסוף שבעה הוא ונהרדעי סברי מלוי פגימה דקאמר ר' יוחנן עד דתהוי כי נפיא עגולה במילואתה: **וליברך חטוב וחמטיב.** אדרב יהודה פריך נהי נמי דמשבעה ואילך ליכא למימר מחדש חדשים ליבריך מיהא הטוב והמטיב שכל שעה הוא מטיב לנו במילואתה תמיד שמוטפת להאיר דקאמר ר' יוחנן עד דתהוי כי נפיא עגולה במילואתה: **אמו כי חסר.** מי חשבינן לה רעה לגבן לברוחי דיין האמת דנחשוב את מליאתה טיבותא לברוחי הטוב והמטיב: **וניבריך לתרוייהו.** דיין האמת בחסרונה וטוב המטיב במילואתה: **דהיינו אורחיה.** בכל חודש בריאת עולם כמנהגו וליא ואין כאן דין פורענות בחסרונה ולא הטבתה לנו חסד במילואתה: **דיין.** אילו לא זכו למצוה אחרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם אחת בחדש כדאמרן בג"ש: **אמר אביי.** הואיל ומקבל פני שכינה הוא מעומד בעי לברוכי מפני כבוד שכינה שהוא מקבל: **תפקידם.** מצוה שצויתם להתנהג בהילוך תקופותיהם: **ששים ושמחים.** כדכתיב (תהלים יט) ישיש כגבור: **פועלי אמת.** הן שאינם משנים את סדרם: **וללבנה אמר.** הקב"ה שתתחדש בכל חדש: **עטרת תפארת.** היא זו לעמוסי בטן סימן הוא להם שאף הם שמונים להם עתידים להתחדש בגלותן כמותה ולפאר יוצרם: **מלחמתה של תורה.** הוריותיה ולעמוד על בוריה ועל עיקרה לא באדם המפולפל ומחודד ובעל סברא ולא למד משניות וברייתות הרבה כי מהיכן יתגלה הסוד אלא בבעל משניות הרבה שאם יצטרך לו טעם בכאן ילמדנו מתוך משנה אחרת או אם יקשה לו דבר על דבר יבין מתוך משניות הרבה שבידו הא מני פלוני היא ששמענוהו במקום אחר אומר כך: **לא שנו אלא שעות.** דמר סבר טעי אינש הכי ומר סבר לא טעי כולי האי: **אבל.** הנץ החמה סימן מובהק הוא ואין לטעות בהנץ החמה בתוך שהיא וזורחת: **ירידה לו.** שאם יורידוהו היום לעין כל בושה היא לו: **לא ראו.** האחד מאלו את שנעמן של אלו והרי הן במחלוקתן מה: **וניפטריה מעיקרא.** משהוסיפו עד שבעים ואחד ונחלקו למה אנו מאחרים הדבר לדון אלו בגד אלו מי אית לן לאהדורי בתר חובה: **כדי שלא יצאו מבית דין מעורבבים.** גנאי לב"ד שיצאו במחלוקת ואין יודעין לגמור את הדין: **וליפטריה מבי דינא קמא.** למה מוסיפין משנחלקו הראשונים ידונו אלו כנגד אלו אם ראה א' מאלו את דברי אלו הרי טוב ואם לאו יפטרוהו: **קש דינא.** זקן דין זה ועמוק ורקשה וצריך להמתין בו: **איפכא מיבעי ליה.** בדיני נפשות צריך לעיין יותר: **חכם דינא.** יפה העמדתנו על בוריו ואין אחד ממנו צריך להפך ולדקדק בו ואין אומרים כן בדיני נפשות שאף משגמרוהו אם ידקדק האחד וימצא לו זכות מחזירין את הדין: **אינו דומה כו'.** טוב הוא לו שיהא הוא מבייש עצמו ואל יאמר אחד מחביריו קש דינא ויתבייש מאחרים: **אגדול רמיא.** ואפי' דברים של שבח הוא אומרן:

פועלי אמת. פי' הקונט' שאין משנין את סדרן ואית דגרס פועל אמת ואהקב"ה קאי שבאמת ובדין מיעטה ולהכי קאמר בתר הכי וללבנה אמר שתתחדש:

ורב תבואות. משום דיוסף איקרי בכור שור כדכתיב (דברים לג) בבור שורו הדר לו ובעל שמועות הוא בעל חטין כדאמר (הוריות ד' יד.) הכל צריכין למרי חיטיא ואמרינן בשילהי הוריות (שם) דרב יוסף סיניי:

העומקים ברוז של עולם. היינו דיני נפשות אבל לא דיני ממונות והא דאמר (עירובין ד' סד.) שתה רביעית יין אל יורה היינו הוראה דאיסור והיתר:

קש דינא. פירוש ואין יכול לעמוד עליו:

הדרן עלך היו בודקין

וְתַרְוַיְיהוּ, דְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לְהוּ. הָא לְמֵיהֵוֵי כִּי יִתְרָא, הָא לְמֵיהֵוֵי כִּי נַפְיָא. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדִּיפְתִּי לְרַבִּינָא, וְלִיבְרִיךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. אָמַר לֵיהּ, אִטּוֹ כִּי חָסֵר, מִי מְבָרְכִינַן דַּיָּינִי הָאֱמֶת, דִּלְבְרִיךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְלִיבְרְכִינְהוּ לְתַרְוַיְיהוּ? כֵּיוָן דְּהֵיינוּ אוֹרְחֵיהּ, לָא מְבָרְכִינַן. וְאָמַר רַב אַחָא בַּר חֲנִינָא, אֲמַר רַב אַסִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַמְבָרֵךְ עַל הַחֹדֶשׁ בְּזְמַנּוֹ, כְּאִילּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. כְּתִיב הָכָא ׳הַחֹדֶשׁ הַזֶּה׳, וּכְתִיב הָתָם ׳זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ׳. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אֵילְמָלֵא (לא) זָכוּ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא לְהִקָּבֵיל פְּנֵי אֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, דַּיָּים. אָמַר אַבָּיֵי, הִלְכָךְ נִיקְרְעִינְהוּ מֵעִמְּהוֹן. מֵרֵישׁ וּמִסּוֹף. רָבָא אָמַר, מֵהָתָם: וּמִבְּרָכוֹ (אַהֲדָדֵי) וּמְבָרְכִי. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא לְרַב אַשִׁי, בְּמַעֲרְבָא מְבָרְכִי בָּרוּךְ מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים. אָמַר לֵיהּ, הַאי נָשֵׂי דִּידָן נַמֵּי מְבָרְכִי. אֶלָּא כְּדַרְדְּ יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, בָּרוּךְ [וְכוּ'] אֲשֶׁר בְּמַאֲמָרוֹ בָּרָא שְׁחָקִים וּרְוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם, חֹק וּזְמַן נָתַן לָהֶם שֶׁלֹּא יְשַׁנּוּ אֶת תַּפְקִידָם, שָׂשִׂים וְשְׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם, פּוֹעֲלֵי אֱמֶת שֶׁפְּעוּלָתָן אֱמֶת, וְלִלְבָנָה אָמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת לַעֲמוּסֵי בֶטֶן, שֶׁהֵן עֲתִידִין לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ, וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם, עַל שֵׁם כְּבוּד מַלְכוּתוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים. כִּי בְּתַחְבּוּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה, אָמַר רַב אַחָא בַּר חֲנִינָא, אָמַר רַב אַסִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּמִי אַתָּה מוֹצֵא מִלְחֶמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, כְּמִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ חֲבִילוֹת שֶׁל מִשְׁנָה. קְרֵי רַב יוֹסֵף אַנְפְּשֵׁיהּ, וְרַב חְבִיאוֹת בְּכֹחַ שׁוֹר׳: אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת כוּ׳: אָמַר רַב שִׁמִּי בַּר אַשִׁי, לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שָׁעוֹת. אֲבָל אֶחָד אוֹמֵר קוֹדֶם הַנֵּץ הַחַמָּה וְאֶחָד אוֹמֵר לְאַחַר הַנֵּץ הַחַמָּה, עַדּוּתָן בְּטֵלָה. פְּשִׁטָא? אֶלָּא, אֶחָד אוֹמֵר קוֹדֶם הַנֵּץ וְאֶחָד אוֹמֵר בְּתוֹךְ הַנֵּץ. הָא נַמִּי פְּשִׁטָא? מַהוּ דְּתֵימָא, הָא בְּגִילּוּיָא קָאֵי, וְהָרוֹרֵי בָּעֲלְמָא הוּא דְּקָא, קָא מְשַׁמַּע לָן; וְאַחַר כָּךְ מְכַנִּיסִין כו׳: אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְתוּ לֹא? וְהָתַנְיָא, אִם יֵשׁ מְמַשׁ בִּדְבָרָיו לֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם לְעוֹלָם, וְאִם אֵין מְמַשׁ בִּדְבָרָיו אֵין יוֹרֵד כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא עֲלֵיתוֹ יְרִידָה לוֹ. אָמַר אַבָּיֵי, תַּרְגּוּמָהּ אֲפִילּוּ אֵין מְמַשׁ בִּדְבָרָיו: מְצָאוּ לוֹ זְכוּת כו׳: יַיִן, מַאי טַעֲמָא לֹא. אָמַר רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא, אָמַר קְרָא ׳וְלִרְוָיוֹנִים אֵי שֵׁבֶר׳, הָעוֹסְקִין בְּרִבּוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל יִשְׁתַּכְּרוּ: [דַּיָּנִין אֵלּוּ כְּגֶנֶב אֵלּוּ עַד שֶׁיְּרָאֶה]: לֹא רָאוּ, מַאי. אָמַר רַב אַחָא, פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, וְלִיפְטְרִיהּ מֵעִקָּרָא. אָמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְצֵאוּ מִבֵּית דִּין מְעוֹרְבָּבִין. אֵיפְכָא דְּאָמְרִי, אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, וְלָמָּה לִי יוֹסִיפוּ, לִיפְטְרִיהּ מִבֵּי דִּינָא קַמָּא. אָמַר לֵיהּ, רַבִּי יוֹסֵי קָאֵי בְּוָותֵיהּ. דְּתָנָיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כֹּשֶׁם שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, כָּךְ אֵין מוֹסִיפִין עַל בֵּית דִּין שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. תָּנוּ רַבָּנָן, אוֹמְרִין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נִזְדַּקֵּן הַדַּיָּן, וְאֵין אוֹמְרִין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נִזְדַּקֵּן הַדַּיָּן. מַאי ׳נִזְדַּקֵּן הַדַּיָּן׳? אִילֵימָא קֵשׁ דִּינָא, אֵיפְכָא מִיבָּעְיָא לֵיהּ. אָמַר רַב הוּנָא בַּר מָנוֹחַ מִשְׁמֵיהּ דְּרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אוֹשַׁעְיָא, אֵיפּוּךְ. רַב אַשִׁי אָמַר, לְעוֹלָם לָא תֵּיפּוֹךְ, וּמַאי ׳נִזְדַּקֵּן הַדַּיָּן׳, ׳חָכַם דִּינָא׳. מֵיתִיבִי, גָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִין אוֹמֵר ׳נִזְדַּקֵּן הַדַּיָּן׳. אִי אָמְרַת בְּשִׁלְמָא ׳חָכַם דִּינָא׳, הַיְינוּ דְּאָמַר גָּדוֹל. אֶלָּא אִי אָמְרַת ׳קֵשׁ דִּינָא׳, לָא סַגְיָא דִּלְא אָמַר גָּדוֹל, פַּסּוֹפֵי הוּא דְּקָא מִיכְסֵיף נַפְשֵׁיהּ. אֵין, אֵינוֹ דּוֹמֶה מְתַבֵּייש מֵעַצְמוֹ לְמִתְבַּיֵּישׁ מֵאֲחֵרִים. אֵיפָא דְּאָמְרִי, אִי אָמְרַת בְּשִׁלְמָא ׳קֵשׁ דִּינָא׳, הַיְינוּ דְּאֵינוֹ דּוֹמֶה מְתַבֵּייש מֵעַצְמוֹ לְמִתְבַּיֵּישׁ מֵאֲחֵרִים. אֶלָּא אִי אָמְרַת ׳חָכַם דִּינָא׳, גָּדוֹל אַשְׁכּוֹחֵי מִשְּׁבַח נַפְשֵׁיהּ? וְהָכְתִיב ׳יְהֻלָּלְךָ זָר וְלֹא פִיךָ׳. שַׁאנֵי מִילְּתָא דְּכִי דִּינָא, דְּאַגְּדוֹל רָמְיָא. בִּדְתָנֵן, נֶמְרוּ אֶת הַדָּבָר, הָיוּ מְכַנִּיסִין אוֹתָן. גָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִין אוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי, אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה חַיָּיב:

הדרן עלך היו בודקין

בית הסקילה היתה חוץ לשלש מחנות. היינו בירושלים דאיכא שלש מחנות ובתי דינין שבכל עיר ועיר היתה בית הסקילה חוץ לעיר כדפי' הקונטרס והיינו משום דכל עיירות המוקפות חומה יש להן דין מחנה ישראל כדתנן בפרק קמא דבלים: **כי** היכי דלא לתחזו בתי דין רוצחים. אמאי דמרחיקין רחוק מב"ד בית הסקילה יהיב טעמא כדפ"ה אבל חוץ לב"ד קרא קא דריש במתני' הוצא את המקלל והא דאמר בפ' נערה שנתפתתה (כתובות דף מד. ומה' ושם) נערה המאורסה שאין לה פתח בית אב ועובד ע"ז בעיר שרובה גוים סוקלין אותם על פתח בית דין שאני התם דכתיב שעריך וכיון דלא אפשר מוקמינן אשער ב"ד והאי דלא ליקיף שאר נסקלין מהתם דנעני שעריך דדלמא הוו להו נערה המאורסה ועובד ע"ז שני כתובים הבאים כאחד ועוד הא כתיב הוצא כדתנן במתניתין:

ונאמר בפרים הנשרפים. תימה והא בקדשים דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בגזרה שוה ואיכא למ"ד בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נ.) דבתר המלמד אזלינן כיון דלמדנו קדש אע"ג דלמד חול והיא גופה תימה בפר העדה מנא לן כיון דפר כהן משיח לא גמר אלא מהיקישא דדשן ולמאן דגמר בסוף איזהו מקומן (שם דף נז.) היכמוז ודבר אחר א"ש דאגב דגמרינן ההוא מהנה שכתוב בו בהדיא גמרינן מיניה אחריני:

שכן אדם. דחוץ למחנה דשחוטי חוץ אאדם קאי כדפ"ה מיהו אע"ג דהיינו ודאי פשטיה דקרא מ"מ אם עמד בחוץ והכניס ידו לפנים ושחט או ששחט בסכין ארוכה שחיטתו כשירה דאמרינן פרק שני דזבחים (דף לב.) ובריש חולין (דף ב:) ואם עמד בפנים והושיט ידו בחוץ ושחט בחוץ חייב דלאו בשוחט תליא מילתא אלא בבהמה דקדשים דקיימא בחוץ:

פיגול הא דלא נקט נותר וטמא דלא חשיב אלא מידי דשייך בהוצאת מחנה מיהו קשה דלא חשוב פסול יוצא:

משה היכא הוה יתיב. וא"ת כל הני דפרים למה לי וי"ל דלא תימא נילף משחוטי חוץ דקדשים מקדשים:

לא

נגמר הדין. לחובה: **מוציאין אותו לסקלו.** איידי דסקילה ריישא דכולהו ארבע מיתות היא מפרש מילי דידה ברישא והדר מפרש שארא בפירקין דלקמן בסדר: **חוץ לבית דין.** רחוק מבית דין קצת: **שנאמר הוצא.** אלמא לאו במקום הועד קטלוהו: **והסודרין בידו.** לקמיה מפרש למאי מיבעיא: **והסום רחוק ממנו כדי שיהא.** אדם רוכב על סוס ונמשך על צד בית הסקילה שיהא קרוב לדרוף אחר הנסקלין ומציל ומתרחק מזה שהסודרין בידו מלא עיניו ובלבד שיזכל לראותו אם נפיק בסודרין: **אמר אחה.** מב"ד יש לי ללמד עליו זכות הלה. העומד על הפתח ורובב הסוס היה מכיר בו והוא רץ אחר המנהיגים ומעמידן עד שיחקרו ב"ד אם יהא טעם בדבריו של זה: **ובלבד שיהא ממש בדבריו.** קצת ראיה הדומה לזכות ובגמרא פריך מנא ידעי הנך סוקלין אם יש ממש בדבריו והלא לא תלמידים הם: **נמ' יבית הסקילה** חוץ לבית דין. הוא דבעינן אבל חוץ לשלש מחנות לא בעינן: **חוץ לשלש מחנות.** בירושלים הוא דשייך למימר דאיכא עזרה מחנה שכינה והר הבית מחנה לויה וכל העיר מחנה ישראל ובבתי דינים שבבל עיר ועיר נמי הוי בית הסקילה חוץ לעיר דומיא דירושלים: ומשני **נ"מ.** מדתנן חוץ לבית דין: **ראי נפיק בי דינא.** וקבעי מקום דהועד שלהם חוץ לעיר בגון שתי סנהדראות קטנות שהיו בירושלים אחת על פתח העזרה ואחת יושב על פתח הר הבית וכן כל שאר עיירות אי קבעי מקומן חוץ לחומה עבדינן בית הסקילה חוץ לב"ד רחוק מזה: **כי היכי דלא** ליתחזי **בית** דין **ריוצחין.** דגאני הדבר דתנן (מכות דף ז.) סנהדרין ההורגת פעם אחת בשבוע נקראת חבלנית וכל שכן אם יהיה קרוב למקומן מיחזי מקום איבוד נפשות: **אי נמי.** לכך היו מרחיקין בית הסקילה כדי שתוצא שהות לסקילה באורך הדרך ובתוך כך ימצא אחד ראיה של זכות ויצילהו ויחזירהו ותיהוי ליה הצלה: **מנא הני מילי.** דבית הסקילה חוץ לשלש מחנות: **פרים הנשרפים.** פר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח שאינן נאכלין אלא בשרפין בדכתיב והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו': **שאין ת"ל.** אין אנו למידים ממנו כלום שהרי כבר נאמר כאשר שרף את הפר הראשון של משיח ובהוה כבר נאמר אל מחוץ למחנה ומה בא זה ללמדנו אלא ליתן להם מחנה שניה: **וכשהוא אומר אל מחוץ למחנה.** בצו את אהרן בהוצאת הדשן של תפוח שעל גבי המזבח החיצון שאין מלמדנו כלום שהרי כבר נאמר בפר כהן המשיח אל שפך הדשן ושרף וכתיב בדידהו חוץ למחנה ממילא שמעינן דשפך הדשן חוץ למחנה הוא ולמה נאמר כאן ליתן לנהלם מחנה שלישית דעל כרחיך כולהו בחד דוכתא עבידי להו: **ולילך.** מקלל מחוץ למחנה דשחוטי חוץ דהוי חוץ למחנה אחת כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו: **שכן הוצא אל מחוץ מכשיר ומכפר.** סימן הוא שדומה מקלל לפרים נשרפין בכל אלה ולא לשחוטי חוץ: **הוצא.** במקלל ופרים נאמר הוצאה ולא בשחוטי חוץ ונאמר בהן אל מחוץ למחנה ובשחוטי חוץ לא כתיב אלא אשר יחוטו מחוץ ומחוץ למחנה האמור בשניהם הכשר מצותן בכך ומחוץ למחנה האמור בשחוטי חוץ אין הכשירן אלא בעבירה היא ובמקלל ופרים מכפר הוצאתן כדאמרינן (לקמן דף מג.) במתני' היום הזה אתה עבור כו' אבל שחוטי חוץ אינה כפרה אלא חטא: **שכן אדם.** מחוץ למחנה דמקלל באדם כתיב וכן האמור בשחוטי חוץ אאדם השוחט קאי שלא ישחוט מחוץ למחנה ומחוץ למחנה האמור בפרים אפר קאי ולאו אאדם דלא כתיב יצא אלא והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה: **חוטא.** מקלל חוטא הוא ושוחט חוץ חוטא לאפוקי פר דלאו חוטא הוא: **נגשמה.** מחוץ למחנה של שניהם נטילת נשמה נאמר זה נסקל וזה שוחט אבל פר שוחט ועומה: לישנא אחרינא נטילת נשמה דשחוט חוץ היינו חיזב כרת שמתחייב בשחיטה זו: **פיגול.** מחוץ למחנה דשחוטי חוץ ומקלל אי אתה מוצא פיגול על יד אותו חוץ למחנה אבל פרים ראויין להתפגל על יד אותו חוץ למחנה שאם שחטו על מנת להקטיר אימוריהן בחוץ מתפגלין ולישנא דקרא נקט דקרי חוץ למקומו פיגול דאמרי' בזבחים (דף כח.) ואע"ג דלישנא דרבנן לא קרי פיגול אלא חוץ לזמנו: **מכשיר עדיף ליה.** למילף חוץ למחנה האמור בשני אלו כך היא חובתו וראויין ללמוד זה מזה ולא מחוץ למחנה דשחוטי חוץ שהוא שלא כדת וכמצוה: **רב פפא אמר.** מהכא נפקא לן בית סקילה חוץ לג' מחנות: **משה.** לוי היה ושרוי במחנה לויה ואמר ליה רחמנא הרצא כו': **לעשייה.** לומר שכמו שנצטוו כך עשו:

ובני ישראל עשו. בההוא קרא כתיב והרי כלל את הכל למה לי ויוציאו שמע מינה למניינא: **אלא מעתה.** דדרשת ויוציאו דריש נמי וירגמו בו: **בלא בסותו.** ערום ואע"ג דגבי צוואה כתיב ורגמו אותו דש"מ בלא בסותו איידי דכתיב אבן לדרשה כתב נמי אותו: במקלל כתיב אבן ובמקושש כתיב אבנים: **והא האי תנא.** דלעיל: **נאמר קאמר.** מגזרה שוה דפרים ליקח לה והיכי אתא רב פפא לאיפלוגי עליה דתנא: **והכי קאמר.** תנא דבריייתא אילו לא נאמר בו' כלומר הא דליקח לה מגזירה שוה לאו דוקא אלא הכי קאמר אי נמי לא הוה נפיק ממשמעותא דקרא אבתי לא הוה יכילנא למימר חוץ למחנה אחת דמיתינא שלש מחנות מגזירה שוה דפרים והשתא אפילו גזירה שוה לא צריך: **הוצא.** גרידא משמע הוציאו ממקומך וכי הדר כתיב מחוץ למחנה לאפוקי ממחנה ישראל דקאמר: **ההוא.** ובני ישראל: **מבני ליה.** למסיבה ולדחייה דכתיבי בצוואה ולא מיפרשי בעשייה הדר סיים קרא ובני ישראל עשו אף סמיכה ודחייה סמיכה וסמכו כל השומעים דחייה לאו הכא כתיבא אלא מסיני ירה יורה מכאן שאחד מן העדים בא ודוחהו ומפילו מגובה בית הסקילה לארץ דבית הסקילה גבוה שתי קומות: **לדידך.** דדרשת הוצאה באפי נפשיה ואל מחוץ למחנה באפי נפשה כל הרוצאות דפרים הנשרפים מאי דרשת בהו: **שתשרף דעתו.** ולא ידאג ויתמהמה בהריגתו: **ונשתתק.** נאלם: **מהו.** מי אמר אי לא אישתתק הוה ממש בדבריו וצריך לסתור את הדין ולהביא דיינין אחרים: **מנפח רב ששת בידיה.** כלומר רוח הוא זה שאמרת כיון שנשתתק מה הועיל אי לחכי אתית למיחש אפילו אחד בסוף העולם נמי אימא בכל היוצאין ליהרג שנא יש אחד בסוף העולם שידע לו זכות: **ופרכינן** מי דמי התם לא אמר הכא אמר: **שזיכה.** שהוציא דבריו וטעמו לאור: **תיבעי לך.** מי אמר זיכה דוקא או דילמא ר' יוסי אורחא דמילתא קאמר שאין דרך לתלמיד לומר יש לי ללמד זכות ומשתתק וכן מיתה דמסתמא מיד אומר ראיותיו ומיהו היכא דאיתרמי אינמא דסבירא ליה נמי הכי: **ואפי' אפעם ראשונה ושניה.** נמי קאמר ובלבד שיש ממש בדבריו ואי ליכא ממש לא מהדרינא: **מנא ידעי.** אם יש ממש או לאו וכי שלוחים תלמידים בעינן שיהו סוקלין: **דמסרינן ליה.** מפעם שניה ואילך שני תלמידי חכמים לילך עמו: **מעיקרא.** בתחלת הליכתם ולא יחזירוהו אפילו פעם ראשונה אא"כ יש ממש בדבריו: **וצריך למיסר.** נמי שעבר עבירה פלונית ביום פלוני ובשעה פלונית: **לפניו אין.** דמשמע בהליכתו: **מעיקרא לא.** ארבעים יום קודם:

זובח

32 מאי דאית ליה: **משנה** מצאו לו זכות, פטרוהו. ואם לאו, יוצא ליסקל. וכרוז יוצא לפניו, 33 איש פלוני בן פלוני יוצא ליסקל, על שעבר עבירה פלונית, ופלוני ופלוני עדיו, כל מי ששודע לו זכות יבא וילמד עליו: **גמרא** 34 אמר אביי, וצריך למימר ביום פלוני, ובשעה פלונית, ובמקום פלוני. דילמא איקא דידעי, ואתו ומזים להו: וכרוז יוצא לפניו: לפניו 35 אין, מעיקרא לא. ותנינא, בערב הפסח תלאוהו ליושו [הנוצרי], והכרוז יוצא לפניו ארבעים יום, [ישו הנוצרי] יוצא ליסקל על 36 שכישף והסית והדיח את ישראל, כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו, ולא מצאו לו זכות, ותלאוהו בערב פסח. אמר עולא, 37 ותסברא, [ישו הנוצרי] בר הפוכי זכות הוא? מסית הוא! ורחמנא אמר לא תחמול ולא תכסה עליו'. אלא, שאני ישו [הנוצרי] 38 דקרוב למלכות הוה. תנו רבנן, חמשה תלמידים היו לו לישו [הנוצרי], ואלו הן: מתאי, נקאי, נצר, בונו, ותודה. אתיוה למתאי, 39 אמר להו, מתאי יהרג? הכתיב 'מתי אבוא ואראה פני אלקים'. אמרו לו, אין, מתאי יהרג, דכתיב 'מתי ימות ואבד שמו'. אתיוה 40 לנקאי, אמר להו, נקאי יהרג? הכתיב 'ונקי וצדיק על תהרג'. [אמרו לו], אין, נקאי יהרג, דכתיב 'במסתרים יהרג נקי'. אתיוה 41 לנצר, אמר [להו], נצר יהרג? הכתיב 'ונצר משרשיו יפרה'. אמרו ליה, אין, נצר יהרג, דכתיב 'ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב'. 42 אתיוה לבונו, אמר [להו], בונו יהרג? הכתיב 'בני בכורי ישראל'. אמרו לו, אין, בונו יהרג, דכתיב 'הנה אנכי הורג את בנך 43 בכורך'. אתיוה לתודה, אמר [להו], תודה יהרג? הכתיב 'מזמור לתודה'. אמרו לו, אין, תודה יהרג, דכתיב 'זובח תודה יכבדנני'.

אמר

1 **לא** נייתי אחריני. והא דכתיב (דברים יז) יד
2 העדים תהיה בו בראשונה וגו' ה"א דהני
3 מילי היכא דאותה האבן קיימת אבל אם נאבדה
4 או נפלה לים ה"א דלא נייתי אחריני:
5 **פשיטא** אחד אבן. הא דלא חשיב פתילה
6 שנשרף בה משום דאבריית
7 דלקמן (דף מה:) דקתני כולן נקברים עמו קאי
8 והתם לא שייך למיתני פתילה שנזרקה לתוך
9 פיו:

אל כואת תוציא לעז. אף על גב דבחלוקת הארץ היו אורים ותומים: וכואת. הא דלא מרבינן חרמים הרבה בדדרייה (לעיל דף כא.) גבי כהנה וכהנה לפי שלא היו כ"כ מלחמות במדבר שנוכל לרבות שמעל בחרמים: **מלמד** שלא ענש על הנסתרות עד שעברו את הירדן. כך כתוב ברוב ספרים וקשה דהא אי לאו הנקודה ה"א דלא נענש אפילו אחר שעברו דהכי משמע פשטיה דקרא הנסתרות לה' אלהינו ולא לנו ענוש לדבר וא"כ באתה נקודה לדרוש דמשעברו ענש ולכך גריס בקונטרס מלמד שענש הקב"ה על הנסתרות משעברו ונקודה דעי"ן שבעד פ"ה דלחלק באתה דלא תימא מעולם המה לנו ולבנינו אלא מעתה מתחלת מדה זו ותנהג עד עולם וקשה דבלאו נקודה דעי"ן הייתי יכול לומר כן דא"כ לא נכתוב אלא הנסתרות והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וע"כ מדכתיב לה' אלהינו וכתיב נמי נקודה יש לי לדרוש שתיהם וי"ל לפי שיטתו דעי"ן שבעד נקוד כדי לנקד י"א אותיות בנגד י"א אותיות שבשם לאשמועינן שהנקודה ראויה להיות על השם למעט משום דמעתה גם הנסתרות לנו ולבנינו אלא שאין דרך לנקוד את השם:

אמר ליה ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות את האחרים לעולם והלא כבר נאמר עד עולם. אפשוטרא דנסתרות קאי דעד עולם תנהוג מדה זו דלחיובא דנגלות לא איצטריך דענש הנהוג עתה פשיטא שינהוג עד עולם אלא הנקודה למדתך דחיוב דנגלות לא נהוג אלא מכאן ואילך ולכך נקידה י"א אותיות במנין אותיות של השם לומר לך שאף הנגלות לשם דהיינו קודם שעברו את הירדן עד שלא קיבלו ערבות ור"ת מקיים גירסת הספרים והנסתרות לה' אלהינו לאו היינו פשטיה דקרא דאין לך ענוש בדבר אלא כלומר הנסתרות שאין מכיר בהן אלא השם והנגלות שניתם לנו ולבנינו ליענש עליהם ונקוד על לנו ולבנינו למימר שאין גזירת מדה זו נוהגת לעולם אלא משיעברו את הירדן ולא קודם ואם היה נקוד על כל עד או לא היה נקוד על עד בלל ה"א דבין נסתרות ובין נגלות כך דינם לכך ניקד ע"י שבעד חצי התיבה לומר לך חציין לעולם וחציין משעברו ומסתברא דנסתרות

בבקשה ממך. אל תוציא לעז על הגורלות, שעתידה ארץ ישראל שתתחלק בגורל, שנאמר 'אך בגורל יחלק את הארץ', תן תודה. אמר רבינא, שחודי שחדיה במילי, כלום נבקש ממך אלא הודאה, תן לו תודה והיפטר. מיד 'יצתה עצה ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכואת עשיתי'. אמר רב אפי אמר רבי חנינא, מלמד שמעל בשלשה חרמים, שנים בימי משה, ואחד בימי יהושע, שנאמר 'כואת וכואת עשיתי'. רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי שמעון, חמשה. ארבעה בימי משה, ואחד בימי יהושע, שנאמר 'אנכי חטאתי וכואת וכואת עשיתי'. ועד השתא, מאי טעמא לא אינענוש. אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון, לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן. כתנאי, 'הנסתרות לה' אלהינו ולנו ולבנינו עד עולם', למה נקוד על לנו ולבנינו? ועל ענ"ן שב'ערד', מלמד שלא ענש על הנסתרות, עד שעברו ישראל את הירדן, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, וכי ענש על הנסתרות לעולם, והלא כבר נאמר עד עולם. אלא, בשלא ענש על הנסתרות, כך לא ענש על עונשין שבגלוי, עד שעברו ישראל את הירדן. אלא עכן

אמר רבי יהושע בן לוי, כל הזובח את יצרו, ומתודה עליו, מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו להקדוש ברוך הוא בשני עולמים, העולם הזה והעולם הבא, דכתיב, 'זובח תודה יכבדנני'. ואמר רבי יהושע בן לוי, בזמן שבית המקדש קיים, אדם מקריב עולה, שכר עולה בידו. מנחה, שכר מנחה בידו. אבל מי שהעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל המקרבנות כולן, שנאמר 'זבחי אלהים רוח נשברה'. ולא עוד, אלא שאין תפלתו נמאסת, שנאמר 'לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה': **משנה** היה רחוק מבית הסקילה בעשר אמות, אומרים לו 'התודה', שכן דרך כל המוסתין מתודין, שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. שכן מצינו בעכן, שאמר לו יהושע 'בני שים נא כבוד [לה'] אלהי ישראל ותן לו תודה ויגיד עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' וכואת וכואת' וגו'. ומנין שכפיר לו וידוי, שנאמר 'ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ביום הזה', ביום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא. ואם אינו יודע להתוודות, אומרים לו, אמור 'תהא מיתתי כפרה על כל עונותי'. רבי יהודה אומר, אם היה יודע שהוא מומם, אומר 'תהא מיתתי כפרה על כל עונותי, חוץ מעון זה'. אמרו לו, אם כן יהו כל אדם אומרים כן, כדי לגנות עצמן: **גמרא** תנו רבנן, 'נא', אין 'נא' אלא לשון בקשה, בקשה שאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע 'חטא ישראל', אמר לפניו, רבונו של עולם, מי חטא. אמר ליה, וכי דילטור אני, לך הפל גורלות. לכך והפיל גורלות, ונפל הגורל על עכן. אמר לו, יהושע, בגורל אתה בא עלי. אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם, אם אני מפיל עליכם גורל, על אחד מכם הוא נופל. אמר לו, חטאתי וכואת וכואת עשיתי. ועד השתא, מאי טעמא לא אינענוש. אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון, לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן. כתנאי, 'הנסתרות לה' אלהינו ולנו ולבנינו עד עולם', למה נקוד על לנו ולבנינו? ועל ענ"ן שב'ערד', מלמד שלא ענש על הנסתרות, עד שעברו ישראל את הירדן, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, וכי ענש על הנסתרות לעולם, והלא כבר נאמר עד עולם. אלא, בשלא ענש על הנסתרות, כך לא ענש על עונשין שבגלוי, עד שעברו ישראל את הירדן. אלא עכן

זובח את יצרו. לאחר שהסיתו לחטוא הוא זובחו והורגו ושב בתשובה ומתוודה עליו שני נוניו דריש לשני כבודים: **זבחי אלהים.** לשון רבים משמע: **לא תבזה.** אין דרכך לבזותו: **מתני' כואת וכואת עשיתי.** בגמרא מפרש שמעל בחרמים אחרים: **שהוא מומם.** שהעדים שקרים ובמחשבתם הרעה הרגוהו: **יהו כל אדם.** אף החוטאים יהו אומרים כן לנקות את עצמן מן הבריות ויויצא לעז על העדים והדיינין: **גמ' שים נא כבוד.** נא בקשה: **דילטור.** רכיל: **אמר לו.** עכן: **יהושע בגורל אתה בא.** להורגני שלא בעדים: **בבקשה ממך.** היינו דקאמר ליה נא: **שחדיה במילי.** השחידו בשוחד דברים עד שהודה שבשאמר לו תן לו תודה סבור שאין מבקשין ממנו אלא הודאה ולא יהרגוהו: **אנכי חטאתי.** במעל זה: **וכואת וכואת עשיתי.** הרי שלשה: **שנים בימי משה.** אותה של בנעני מלך ערד דכתיב (במדבר כא) וידר ישראל נדר וגו' והחרמתי את עריהם אסרום עליהם בהנאה וכיוצא בזו עשה בעיירות אחרות ולא נתפרסמו: **מאי טעמא לא אינענוש.** ישראל של מעילתו כי היכי דאינענוש השתא: **לפי שלא ענש.** המקום את צדיקים שבישראל: **על הנסתרות.** שביד עוברי עבירה אלא על העבירות הידועות: **עד שעברו את הירדן.** ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל ונעשו ערבים זה בזה דבאמרינן במסכת סוטה (דף לז:) מיד נענשו זה על זה ואפ"ל לא ידע זה בעבירות שביד חבירו ובימי עכן בכר עברו את הירדן: **מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו כו'.** נראה לי דה"ג מלמד שענש על הנסתרות משעברו ולמאי דגרס נמי שלא ענש עד שעברו היא היא והכי קאמר מלמד שמזה שלא ענש על הנסתרות לא נהג אלא עד שעברו אבל משעברו ענש והכי דרשינן לקרא הנסתרות לה' אלהינו משמע עליו לבקש עלבון העבירה וליפרע מן העוברים ואין עלינו ענוש בדבר: **וחנגלות לנו.** קולר תלוי בצואר בולנו ואי לאו נקודה הוה אמינא כך היא המדה לעולם באתה הנקודה לדרוש דאין מדה זו נוהגת לפותרנו מן הנסתרות אלא עד שעברו את הירדן והיה לו לנקוד את הנקודה הזאת על לה' אלהינו ללמד שלא עד עולם הן לה' אלהינו אבל לאו אורח אריא לנקוד את השם ונקוד על לנו ולבנינו לומר שאין כאן מקומו ממש אלא למעלה מן הנגלות נמי ניתן לדרוש כך הנסתרות לה' אלהינו ולנו ולבנינו שאף אנו נענשים ומיהו אי הוה כתיב ליה הכי הוה משמע דאף קודם שעברו את הירדן נמי להכי פלגינהו ונקד לומר דלכאן ולכאן הוא נדרש ולומר לך דעד השתא בסוף ארבעים שנה שנאמר להם מקרא זה בערבות מואב לא היו הנסתרות אלא לה' אלהינו אבל מכאן ואילך הם אף לנו ולבנינו ונקודה דע"ין שבעד לחלק באתה דלא תימא מעולם ועד עולם אלא מעתה מתחלת מדה זו ותנהוג עד עולם: **וכי ענש על הנסתרות.** האחרים לעולם: **והרי כבר נאמר עד עולם.** ואי לאו אפטורא דנסתרות קאי לאשמועינן דעד עולם תנהוג מדה זו דלא תימא משיעברו את הירדן ויקבלו עליהם ערבות יענשו זה על זה למה לי דכתביה אי משום חיובא דנגלות משיעבור דענוש הנוהג עכשיו ינהוג לעולם דלמה יפסוק: **אלא.** הנקודה לימדתך דהאי דכתיב הנגלות לנו ולבנינו לאו עד הנה נהגה מדה זו אלא מכאן ואילך דכל נקודה למעט דכך לא ענש את אחרים על עונשין שבגלוי עד שעברו את הירדן: **אלא.** לרבי נחמיה כיון דאף משעברו לא ענש על הנסתרות:

עכן מ"ט אינעוש. ישראל עליה הלא מן הנסתרות היא: **חטא ישראל.** מדלא אמר חטא העם עדיין שם קדושתם עליהם: **חילפ.** אורטייא"ש: **מושך בערלה.** משך את עור אמתו תמיד עד שנשתרבבה וכיסתה את ראש הגיד כדי שלא יראה מהול: **פשיטא.** הא ר' אילעא גופיה אמר דעבר על כל התורה: **לא פקר.** לא הפקיר עצמו כל כך: **בגערה המאורסה.** כתיב כי עשתה נבלה בישראל: **כולי האי.** רע לשמים ורע לבריות לבייש את משפחתה ולאוסרה על בעלה: **דיניה בגערה המאורסה.** נצטוו לסקלה: **לרדותן.** שיראו את קלקולו ויזהרו בעצמן ולא יוסיפו למעול בחרם: **הראוי לשריפה.** כסף זהב ובגדים: **הראוי לסקילה.** הוא שורו ובהמותיו וקנס היה לרדות את האחרים: **איצטלא דמילתא.** טלית של צמר נקי בן יומו שמכבנין אותו למילת מלבישים לבוש שלא תלבלב צמרו: **סרבלא דציפא.** צבוע בציפוי שקורין אלר"ם: **זה משה.** כשהזיה צריך לבקש רחמים על ישראל היה מדבר בלשון רבה: **פלילות.** דין: **ולו הואלנו.** ולואי שהואלנו לישב ולא לעבור את הירדן משמע שטוב היה לנו שלא לקיים מצוותך שאמרת לנו קום עבור את הירדן: **קום לך.** משלך ומידך היתה זאת להם שאף בשביל נעגשו שלא קיימת את דבר: **הירחקתם ששים מיל.** הר גרזים והר עיבל הרחוקים ששים מיל מן הירדן במסכת סוטה (דף ו.) ושם הקימו את האבנים: **כן עשה יהושע.** מקרא כתוב כן ולא יפה דרש רבי שילא שיהושע שינה: **אתה נירמת להם.** שלא היזה לך לאסור עליהם ביות ירחיה: **והיינו דקאמר להו בעי.** רק שללה ובהמתה תבזו שלא תחרימם עוד: **היכי עביד.** דמשתחוה לאדם בלילה דכיון דאמר לו הלנו אתה אם לצרינו (יהושע ה) מכלל לילה הוא דאי ביממא ובי לא היה מכיר בין שרי ישראל לשרי אומות העולם: **שמא שד הוא.** ואין מוציאין שם שמים על המזיק ושלום שם שמים הוא שנאמר (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום וכ"ש שאין משתחוה דדומה כמשתחוה לשעירים: אמר

1 עָכָן, מַאי מַעֲמָא אִינְעוּשׁ. מִשּׁוּם דַּהֲוֹ֠ו יָדְעֵי בֵּיהּ,
2 אִשְׁתְּ֠ו וּבְנָיו. ׳חָטָא יִשְׂרָאֵל׳ אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא,
3 אַף עַל פִּי שֶׁחָטָא, יִשְׂרָאֵל הוּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֵיינוּ
4 דְּאָמְרֵי אֱינָשֵׁי, אַבָּא דְּקָאֵי בֵּינֵי חִילְפֵי, אַבָּא שְׁמֵיהּ,
5 וְאַבָּא קָרוּ לֵיהּ. ׳וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי
6 אוֹתָם, גַּם לָקְחוּ מִן הַחֵרֶם, גַּם גָּנְבוּ, גַּם כִּחֲשׁוּ, גַּם
7 שָׂמוּ בִּכְלֵיהֶם׳ אָמַר רַבִּי אִילְעָא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה
8 בַּר מַסְפַּרְתָּא, מְלַמֵּד שֶׁעָבַר עָכָן עַל חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי
9 תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר חֲמִשָּׁה ׳וְגַם׳. וְאָמַר רַבִּי אִילְעָא מִשּׁוּם
10 רַבִּי יְהוּדָה בַּר מַסְפַּרְתָּא, עָכָן מוּשָׁךְ בָּעֲרְלָתוֹ הָיָה,
11 כְּתִיב הָכָא ׳וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי׳, וּכְתִיב הָתָם ׳אֶת
12 בְּרִיתִי הֵפַר׳. פְּשִׁיטָא? מַהוּ דְּתֵימָא, בְּמַצָּוָה גּוּפֵיהּ
13 לֹא פָּקַר, קָא מַשְׁמַע לָן. ׳וְכִי עֲשָׂה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל׳
14 אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא, מְלַמֵּד שֶׁבָּעַל עָכָן נַעֲרָה
15 הַמְאוֹרָסָה. כְּתִיב הָכָא ׳וְכִי עֲשָׂה נְבָלָה׳, וּכְתִיב הָתָם
16 ׳כִּי עֲשָׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל׳. פְּשִׁיטָא? מַהוּ דְּתֵימָא,
17 כּוּלֵּי הַאי לֹא פָּקַר נַפְשֵׁיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. רַבִּינָא אָמַר,
18 דִּינֵיהּ בְּנַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה, דִּבְסְקִילָה. אָמַר לֵיהּ רֵישׁ
19 גָּלוּתָא לְרַב הוּנָא, כְּתִיב ׳וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת עָכָן בֶּן זֶרַח
20 וְאֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאַדֶּרֶת וְאֶת לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת בָּנָיו
21 וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת שׁוֹרוֹ וְאֶת חֲמֹרוֹ וְאֶת צֹאנוֹ וְאֶת
22 אָהֳלוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ׳. אִם הוּא חָטָא, בָּנָיו וּבְנֹתָיו
23 מֶה חָטְאוּ. אָמַר לֵיהּ, וְלִיטַעֲמִיךְ, אִם הוּא חָטָא, כָּל
24 יִשְׂרָאֵל מֶה חָטְאוּ, דִּכְתִיב ׳וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ׳. אֶלָּא,
25 לְרַדּוֹתָן. הָכָא נַמִּי, כְּדֵי לְרַדּוֹתָן. ׳וַיִּשְׂרְפוּ אוֹתָם בָּאֵשׁ
26 וַיִּסְקְלוּ אוֹתָם בָּאֲבָנִים׳. בְּתַרְתֵּי? אָמַר רַבִּינָא, הָרָאוּי
27 לְשֶׂרֵיפָה לִשְׂרֵיפָה, הָרָאוּי לִסְקִילָה לִסְקִילָה. ׳וַאֲרֹן

28 בָּשָׁלֵל אַדֶּרֶת שִׁנְעָר אַחַת טוֹבָה וּמְאתַיִם שְׁקָלִים כֶּסֶף׳, רַב אָמַר, אִיצְטְלָא דְּמִילְתָא. וּשְׁמוּאֵל
29 אָמַר, סַרְבָּלָא דְּצִיפְּיָא. ׳וַיִּצִּיקוּם לִפְנֵי ה׳׳, אָמַר רַב נַחְמָן, בָּא וְחַבְּטָם לִפְנֵי הַמָּקוֹם. אָמַר לְפָנַי,
30 רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל אִלּוּ תִּיהָרֵג רוּבָהּ שֶׁל סַנְהֶדְרִין, דִּכְתִיב ׳וַיַּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעִי כִּשְׁלֹשִׁים
31 וְשִׁשָּׁה אִישׁ׳, וְתַנְיָא שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מַמָּשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֶמְיָה, וְכִי שְׁלֹשִׁים
32 וְשִׁשָּׁה הָיוּ, וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ. אֶלָּא, זֶה יָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה, שֶׁשָּׁקוּל

33 כְּנֶגֶד רוּבָּהּ שֶׁל סַנְהֶדְרִין. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב, מַאי דִּכְתִיב ׳תַּחֲנוּנִים יְדַבֵּר רָשׁ וְעָשִׁיר יַעֲנֶה עַזּוֹת׳, ׳תַּחֲנוּנִים יְדַבֵּר רָשׁ׳ זֶה יְהוֹשֻׁעַ.
34 ׳וְעָשִׁיר יַעֲנֶה עַזּוֹת׳ זֶה יְהוֹשֻׁעַ. מַאי טַעֲמָא, אִילְימָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב ׳וַיִּצִּיקוּם לִפְנֵי ה׳׳, וְאָמַר רַב נַחְמָן בָּא וְחַבְּטָן לִפְנֵי הַמָּקוֹם. אֶטוּ,
35 פְּנֵיהֶם לָא עֲבִיד הָכִי? וְהָכְתִיב ׳וַיֵּצֵמֹד פְּנֵיהֶם וַיַּפֵּל וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה׳, וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר ׳וַיִּתְפַּלֵּל׳ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ׳וַיִּתְפַּלֵּל׳, מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂה
36 פְּלִילוּת עִם קוֹנוֹ. בָּא וְחַבְּטָן לִפְנֵי הַמָּקוֹם, אָמַר לְפָנַי, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל אִלּוּ יִפְלוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף מִיִּשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב ׳וַיִּהְיוּ
37 הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף׳. וְאִלּוּ מֵהָכָא, ׳לְמָה תֵּעָבֵרְתָּ הָעֹבְרִ֠ים אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הַיַּרְדֵּן׳. מֹשֶׁה נָמֵי, מֵימַר אָמַר ׳לָמָּה
38 הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה׳. אֶלָּא מֵהָכָא ׳וְלוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׳ ׳וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל יְהוֹשֻׁעַ קוּם לָךְ׳. דָּרַשׁ רַבִּי שִׁילָא, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ
39 בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלְּךָ קָשָׁה מִשֶּׁלָּהֶם. אֲנִי אָמַרְתִּי ׳וְהָיָה בְּעָבְרָכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ׳, וְאַתָּה בְּרִיחֲקָתָם שִׁשִּׁים מִיל. בָּתַר דִּנְפַק, אוֹקִים רַב
40 אֲמוֹרָא עֲלֵיהּ וְדָרַשׁ, ׳כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ, כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ, וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה
41 ה׳ אֶת מֹשֶׁה׳. אִם כֵּן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ׳קוּם לָךְ׳. אָמַר לוֹ, אַתָּה גָּרַמְתָּ לָהֶם, וְהֵיינוּ דְּקָאֲמַר לֵיהּ בְּעֵי, ׳וַעֲשִׂיתָ לָעֵי וּלְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר
42 עָשִׂיתָ לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ וגו׳. ׳וַיְהִי בְּהוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וגו׳ ׳וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא ה׳ עַתָּה בָּאתִי [וַיִּפֹּל
43 יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ], הֵיכִי עָבִיד הָכִי, וְהָאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָסוּר לוֹ לְאָדָם שֶׁיְּהֵא שָׁלוֹם לַחֲבִירוֹ בַּלַּיְלָה, חֲיִישִׁינַן שְׁמָא
44 ׳שֵׁד הוּא. שַׁאנִי הָתָם, דְּקָאֲמַר לֵיהּ ׳אֲנִי שַׂר צְבָא ה׳ עַתָּה בָּאתִי׳ וגו׳. וְדִילְמָא מְשַׁקְּרִי? גְּמִירִי, דְּלָא מְפַקֵּי שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.

אמר

תוספות

דנסתרות משעברו ונגלות לעולם אמר ליה רבי נחמיה וכי ענש על הנסתרות והלא כבר נאמר עד עולם ואי אקי אעל עולם אנסתרות ע"כ יש להשותן דבאותו ענין דקאי אנגלות קאי אנסתרות דמסתמא אם בשוה אם איתא דקאי אתרוייהו אלא ודאי לא קאי אנסתרות כלל שזו היא הסברא דלא מיענשי אחריני לעולם ולא כתיב נסתרות אלא להקיש להו נגלות דכשם שלא ענש על הנסתרות קודם שעברו שזהו הסברא כך לא ענש על הנגלות ולהבי אתיא היקש ונקודה דאי לאו נקודה ה"א דאהני היקש דלא מיענשי אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן דאי לאו הכי היאך אדם נותן שלום לחבירו בלילה והיאך אשה מתגרשת בלילה והא דלא משני הכא דחזו לה בבואה דבבואה כדמשני בניבמות שם) משום דאין בבואה ניכרת בלילה:

חיישינן שמא שד הוא. דוקא בשדות ובהרים מקום שאין בני אדם מצויין דשכיחי שם שדים אפי' ביום כדהתיה דפ' בתרא דיבמות (דף קכב. ושם) שעלה להר הא

אמר לו אמש ביטלתם כו'. עתה באתי דרשו׳ מדקאמר ליה עתה באתי מכלל דמילתא אחריתי א״ל דמהדר ליה עתה באתי אמש היום בשהעריב בין הערבים קרי ליה נמי אמש שאין זה אלא לשון ערבית: **ועכשיו ביטלתם ת״ת.** וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת שהלכות צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל ששם המחנה ולא במצור: **עתה באתי.** על שם עכשיו באתי ליפרע מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה לכך נאמר בעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק שלן בעומקה של תורה: **אביך האמורי.** תרח ואבותיו מכנען באו: **אמר רזה פסקונית.** גבריאל: **אתה מבלים אותם.** שאתה קורא אותם אמוררי וחיתי: **ריבך ריב את רעך.** אם יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן בעצמם וסוד של אברהם ושרה אל תגל לבזותם פן מה תעשה בבואם אברהם ושרה לפניך ואומרים מה חטאנו לך שאתה מבלימנו: **ומי אית ליה רשותא.** לגבריאל כולי האי להטיח דברים כלפי מעלה: **ביון שפור.** שאין לו רשות לבקש רחמים ביון שגברה חימה: **שוב.** אין מלאך אחר פותח בבקשה כי לא יועיל: **העיירוך שוער לא בצר.** כך היו אומרים חבריהן לאיוב כלום הקדמת שוער לא בצר עד לא באה הצרה אם היית עושה כן היו הכל מאמצים את כחך: **כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין צריך.** יכולים להסטינו מלמעלה: **לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצים את כחו.** שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהו לו מסטינים מלמעלה והכי משמע הישרוך שוער אם באתה לערוך שוער כזאת תערכהו לא בצר שלא יהו לך צרים ושהכל יהו במאמצי כחך: **זמרי.** הוא עכן כדמפרש לקמיה וכוללו והכתוב עם שאר אחיו שהיו צדיקים: **כתיב זמרי וכתיב עכן.** הכא קחשיב לבני זרח ולא כתיב עכן (וביהושע ז) כתיב ויקח יהושע את עכן בן זרח אלמא בריה הוא: **רב ושמואל.** דאמרי תרוייהו הוא עכן הוא זמרי חד אמר עכן שמו ר׳: **מעשה זמרי.** נואף כדאמרן לעיל בא על נערה המארסה ועוד שנענשו ונגפו ישראל בעונו כמו שנענשו על ידי זמרי דמתו עשרים וארבעה אלף וכאן רובה של סנהדרין: **עיכן.** גלגל עליהם פקודות עוונותיהם כעבנא זו שמתגלגלת בהיקף עגול: **וינקו.** ומאי איכפת לן דקאמרו רבנן דא״כ כל אדם אומר כן ומשני שלא להוציא לעז כו׳: **אי אפשר.** שכבר נגמר הדין: **וכי כל כמינית.** וכי נאמן הוא דחשדינן ליה לסהדי למימר יהא קולר תלוי בצואר עדים: **כיון שהניח שוב אינו חוזר ומיגר.** דבר המכחיש את הראשון דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד אהגדה קמייתא קפיד קרא ואפי׳ מיחשדינהו נמי לא מיבעי׳ דאיכא למימר דהאי דהדרי בהו דאמרי מה לנו לחוב בדמה: **דייהבי טעמא למילתייהו.** מפני שנאה פלונית היינו שונאים אותו: **דבעיא מכפא.** מעשה במוכס אחד שראל רשע אחד שמת ובו ביום מת אדם גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו במטתו וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מטת המוכס אחריו וקפצו עליהם אויבים והניחו המטות וברחו והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מטת רבו לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלפ׳ להם מטתו בשל מוכס והיה אותו תלמיד צועק ולא הועיל וקרובי המוכס קברו את החכם ונצטער בה אותו תלמיד מאד מה חטא גרם ליקבר זה בבזיון ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה נראה לו רבו בחלום ואמר לו אל תצטער בא ואראך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול ובא ואראך אותו האיש בגיהנם ועיר של פחת גיהנם סובב באזניו אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכן נענשתי וזה פעם אחת הכין סעודה לשר העיר ולא בא שר העיר וחילקה לעניים וזה היה שכרו אמר אותו תלמיד עד מתי יהא אותו האיש נדון בדין קשה אמר לו עד שימות שמעון בן שטח ויבכו תחתיו אמר לו למה אמר לו מפני נשים מכשפניות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין למחר סיפר אותו תלמיד דברים לשמעון בן שטח מה עשה כינס שמונים בחורים בעלי קומה והיה אותו היום יום גשמים ונתן כד גדולה ביד כל אחד ואחד וקיפל טלית בתוכם ואמר להן הזדרזו בהן שהן שמונים ובשעה שתבנסו יגביה איש אחת מהן מן הארץ ושוב אין מכשפות שולטות בכם ואם לאו לא נוכל להם הלך לו שמעון בן שטח לטרקלין שלהם והניח הבחורים מבחוץ אמרו לו מי אתה אמר להן מכשף אני ולנסותכם בכשפים באתי אמרו לו ומה כשפים בידך אמר להן יכולני להביא לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגובות ואע״פ שהוא יום גשמים אמרו לו הנראה יצא לחוץ ורמז להם הוציאו הטליתות מן הכדים ונתעטפו בהן ונבנסו ואחז כל אחד את אחת מהן והגביה ויכלו להם והוציאום ותלאום כולם ונתקנאו קרוביהם בדבר ובאו שנים מהם ובזונו דבריהם והעידו על בנו של שמעון בן שטח חיוב מיתה ונגמר דינו ובשהיה יוצא ליסקל אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לי ואם אינו כן תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי וקולר תלוי בצואר עדים ושמעו אלו וחזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם מחמת שנאת הנשים ואע״פ לא נפטר: **מתני׳ משפטיהן אותו את בנדיו.** כדאמר אותו בלא בסותה: **מלפניו.** ערוותו בחתיכת בגד:

גמ׳

1 אָמַר לֵיהּ, אֶמֶשׁ בִּיטַּלְתֶּם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם,
2 וַעֲכְשָׁיו בִּיטַּלְתֶּם תַּלְמוּד תּוֹרָה, עַל אֵיזֶה מָקוֹם בָּאתָ?
3 אָמַר לֵיהּ, עַתָּה בָּאתִי. מִיָּד יָלַן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא
4 בְּתוֹךְ הָעֲמָק, וְאָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מְלַמֵּד שֶׁלָּן בְּעוּמְקָהּ
5 שֶׁל הֲלָכָה. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אוֹנְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב,
6 גָּדוֹל תַּלְמוּד תּוֹרָה יוֹתֵר מֵהַקְרָבַת תְּמִידִין, שֶׁנֶּאֱמַר
7 ׳עֲתָּה בָאתִי׳. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב דִּימִי, הַאי קְרָא,
8 בְּמַעֲרָבָא בְּמַאי מוֹקְמִיתוּ לֵיהּ? ׳אֵל תֵּצֵא לָרִיב מַהֵר
9 פֶּן מַה תַּעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתָהּ בְּהַכְלִים אוֹתָךְ רֵעֲךָ רִיבְךָ
10 רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל׳. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר
11 לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיחֶזְקֵאל, לֵךְ אֱמוֹר לָהֶם
12 לְיִשְׂרָאֵל, ׳אִבִּיךְ הָאֱמֹרִי וְאִמֵּךְ חִתִּית׳, אָמְרָה רוּחַ
13 פִּסְקוֹנִית לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
14 אִם יְבוֹאוּ אַבְרָהָם וְשָׂרָה וְיַעַמְדוּ לְפָנֶיךָ, אַתָּה אוֹמֵר
15 לָהֶם וּמַכְלִים אוֹתָם, ׳רִיבְךָ רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אַחֵר
16 אַל תְּגַל׳. וּמִי אִית לֵיהּ רְשׁוּתָא כּוּלֵּי הַאי? אֵין, דְּאָמַר
17 רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, שְׁלֹשׁ שְׁמוֹת יֵשׁ לוֹ, פִּסְקוֹן,
18 אִימְּמוֹן, סִיגְרוֹן. פִּסְקוֹן, שֶׁפּוֹסֵק דְּבָרִים בְּלֵבֵּי מַעְלָה.
19 אִימְּמוֹן, שֶׁאוֹמֵם עֲנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. סִיגְרוֹן, כַּיָּון
20 שֶׁסּוֹגֵר, שׁוּב אֵינוֹ פּוֹתֵחַ. ׳הֶעֲרוֹךְ שׁוֹעֵךְ לֹא בְצָר׳,
21 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְעוֹלָם יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּה לְצָרָה,
22 שֶׁאִילְמָלֵא (לא) הַקְּדִים אַבְרָהָם תְּפִלָּה לְצָרָה, בֵּין
23 בֵּית אֵל וּבֵין הָעָי, לֹא נִשְׁתַּיֵּיר מִשּׁוֹנְאֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
24 שָׂרִיד וּפָלִיט. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, כָּל הַמְאַמֵּץ עַצְמוֹ
25 בִּתְפִלָּה מִלְמַטָּה, אֵין לוֹ צָרִים מִלְמַעְלָה. רַבִּי יוֹחָנָן
26 אָמַר, לְעוֹלָם יְבַקֵּשׁ אָדָם רַחֲמִים שֶׁיִּהוּ הַכֹּל מְאַמְּצִין
27 אֶת כֹּחוֹ וְאַל יְהִי לוֹ צָרִים מִלְמַעְלָה: מַנִּין שֶׁכִּיפֵּר לוֹ
28 יְדִידוֹ וְכוּ׳: תְּנוּ רַבָּנָן, מַנִּין שֶׁכִּיפֵּר לוֹ יְדִידוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר
29 ׳וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹשֻׁעַ מַה עֲכַרְתָּנוּ יַעְכָּרְךָ הַיּוֹם הַזֶּה׳,
30 ׳הַיּוֹם הַזֶּה׳ אַתָּה עָכוּר, וְאֵי אַתָּה עָכוּר לָעוֹלָם הַבָּא.
31 וְכָתִיב ׳וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי וְאֵיתָן וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדָרְדַּע
32 כּוֹלָּם חֲמִשָּׁה׳, מַאי ׳כּוֹלָּם חֲמִשָּׁה׳? כּוֹלָּן חֲמִשָּׁה הֵן
33 לָעוֹלָם הַבָּא. כְּתִיב זִמְרִי, וּכְתִיב עֲכָן. רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד
34 אָמַר עֲכָן שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ זִמְרִי, שֶׁעָשָׂה מַעֲשֵׂה
35 זִמְרִי. וְחַד אָמַר, זִמְרִי שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עֲכָן,
36 שֶׁעִיכֵּן עֲוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהִתְוַדּוֹת
37 כּוֹ׳ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּוֹ׳ לְנַקּוֹת עַצְמָן: וְיַנִּיחַ עַצְמָן?
38 כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עַל בָּתֵּי דִינִין, וְעַל הָעֵדִים.

39 תְּנוּ רַבָּנָן, מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁיָּצָא לִיהָרֵג, אָמַר, ׳אִם יֵשׁ בִּי עָוֹן זֶה, לֹא תְהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה לְכָל עֲוֹנוֹתַי, וְאִם אֵין בִּי עָוֹן
40 זֶה, תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה לְכָל עֲוֹנוֹתַי, וּבִית דִּין וְכָל יִשְׂרָאֵל מְנוּקִין, וְהָעֵדִים לֹא תְהֵא לָהֶם מִחִילָה לְעוֹלָם׳. וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ חֲכָמִים
41 בְּדָבָר, אָמְרוּ, לְהַחֲזִירוֹ אִי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה. אֶלָּא יְהֵרֵג, וְיהֵא קוֹלָר תָּלוּי בְּצַוָּאר עֵדִים. פְּשִׁיטָא, כָּל כְּמִינֵיהּ? לֹא צְרִיכָא,
42 דְּקָא הָדְרֵי בְּהוּ סָהֲדֵי. וְכִי הָדְרֵי בְּהוּ, מַאי חָזֵי, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיד שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְגַיֵּד. לֹא צְרִיכָא, דְּאָמַר עַל גַּב דְּקָא יָהֲבֵי טַעֲמָא
43 לְמֵילְתַיְיהוּ (כְּגוֹן שֶׁהוּא מְבִיעָא מִיכָּאן): **משנה** הָיָה רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת, מַפְשִׁיטִין אוֹתוֹ אֶת בְּגָדָיו. הָאִישׁ
44 מְכַסִּין אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו, וְהָאִשָּׁה מִלְּפָנֶיהָ וּמֵאֲחֹרֶיהָ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּפָה:

גמ׳

גמ' פרק אחד. כלומר מעט ממנו מלפניו ויש אומרים פרק חתיכת בגד ולשון פרק בתרוייהו לישני טורנצי"ן: **ולא אותה.** דאין אשה נסקלת ערומה: **ור' יהודה.** אמר לך אותו לאו למעוטי אשה אתא אלא לאורויי לן דנסקל ערום דמאותו נפקא לן בלא כסותו: **לא שנא הוא ולא שנא היא.** שהרי אין כאן מיעוט והשוה הכתוב איש לאשה לכל מיתות שבתורה: **להרהורא.** שמא יתנו בה עיניהם ויבואו לידי הרהור דאי לאו דאי טעמא נהי דלרבנן לא אצרכה קרא להפשיטה נעביד לה אנן כדי שתמות מהר: **בבגדיה.** של סוטה: **נקרעו.** כדרך כל הנקרעים: **נפרמו.** קרע משונה לכאן ולכאן ולחתיכות קטנות: **וכותר את שערה.** קלעי שערה: **ונוסרו כל הנשים.** ואם לא היו מקלקלין אותה אין כאן ייסור אם תצא זכאה ואנו מתבוננים לברישה ואפילו היא זכאה שלא נטמאה מכל מקום פרוצה היתה שהרי קינא לה ונסתרה: **הכא.** דמיקטלא אין ייסור גדול מזה וטעמא לאו משום הרהור היא: **מיתה יפה.** ולא תבוזה: **בזיוני דאיש עדיף ליה.** כלומר גדול בעיניו טפי מניחא דגופיה הלכך נוח לה שתיסקל בלבושה ותשהא למות ואע"ג דאיכא צערא דגופא לא תבזה אותה להפשיטה הלכך זו היא ברירת מיתה יפה: **ניחא דניפא עדיף ליה.** גדול בעיניו טפי מבזיוני הלכך כשתפשיטנה זו היא יפה לה: **מתני' היה גבוה שתי קומות.** ומפילו משם לארץ: **הוסבו על מתניו.** כשהוא מושכב פרקדן הוא מגונה יותר: **גמ' תנא וקומה שלו.** שהיה מפילו מעומד ולא מישב: **ומי בעינן בולי האי.** דבלאו הכי ליכא שיעור מיתה: **מה בור שהוא כדי להמית.** משנה היא בבבא קמא (דף נ:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה חייב בנפילת שור וחמור אם כן למה נאמר בור מה בור שיש בו כדי להמית והיינו עשרה טפחים דסתם בור אינו פחות מעשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית ומאי ניהו עשרה טפחים היו פחותין מכאן ונפל לתוכן שור וחמור ומת פטור אלמא עשרה הוי שיעור להמית: **מיתה יפה.** שימות מהר: **מינוול.** אם גבוה יותר מדאי מתפזר גופו ואבריו מתפרקין וכריסו נבקעת: **מנין שבדחייה.** נידונו הנוגעים בהר סיני ת"ל ירה לא תגע וגו': **יירה.** לשון השלכה כמו (שמות טו) ירה בים ומשמעות דריש ולא ריבויא: **מנין.** שסקילת אבנים הוזכרה שם ת"ל סקול דהוא לשון אבנים כדכתיב (דברים כב) וסקלוה (כל) אנשי עירה באבנים: **ומנין שבסקילה ובדחייה.** אם הוצרך לשתיהן כגון שדחפוהו ולא מת: **ת"ל כי סקול יסקל או ירה יירה.** ריבוייא הוא דאי חדא מיניהו דווקא קאמר או דא או דא ליכתוב כי סקול או ירה מדכתיב הני לרבויי כתבינהו: **שאם מת בדחייה יצא.** לכך נאמר או לחלק: **ומנין שאף לדוורות.** כל חייבי סקילה תהא דחייה שם: תלמוד

גמרא תנו רבנן, האיש, מכפין אותו פרק אחד מלפניו, ואשה, שני פרקים, בין מלפניה בין מלאחריה, מפני שפותחה ערוה, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים, האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה. מאי טעמייהו דרבנן, אמר קרא 'ורגמו אותו'. מאי 'אותו'? אילימא, 'אותו' ולא אותה. והכתיב 'והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא'. אלא מאי 'אותו', 'אותו' בלא כסותו. הא, אותה בכסותה. רבי יהודה אומר, 'אותו' בלא כסותו, לא שנא איש ולא שנא אשה. למימרא, דרבנן חייש להרהורא, ורבי יהודה לא חייש להרהורא. והא איפכא שמעינן להו, דתנן הכהן אוחז בבבליה, אם נקרעו נקרעו, ואם נפרמו נפרמו, עד שמגלה את לבה, וסותר את שערה. רבי יהודה אומר, אם היה לבה נאה לא היה מגלהו, ואם היה שערה נאה לא היה סותרו. אמר רבה, תנאי היינו טעמא, שמא תצא מבית דין זכאי, ויתגרו בה אחרבי יהודה, קשיא. דרבנן אדרבנן, לא קשיא. אלא אמר רבא, דרבי יהודה אדרבי יהודה, לא קשיא, דרשני, דרבנן אדרבנן, נמי לא קשיא, אמר קרא 'וגנפרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכן', הבא אין לך ייפוי גדול מזה. וכי תימא, ליעביד בה תרתי. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה, אמר קרא 'ואהבתך לרעך כמוך', ברור לו מיתה יפה. לימא, דרב נחמן, תנאי היא. לא, דכולי עלמא אית להו דרב נחמן. והכא בהא קמיפלגי, מר סבר, בזיוני דאיניש עדיפא ליה טפי מניחא דגופיה. ומר סבר, נייחא דגופיה עדיף מבזיוני: **משנה בית הסקילה היה גבוה שתי קומות. אחד מן העדים דוחפו על מתניו, נהפך על לבו, הופכו על מתניו. ואם מת בזה, יצא. ואם לאו, השני נותל את האבן, ונותנו על לבו. אם מת בזה, יצא. ואם לאו, רגימתו בכל ישראל, שנאמר 'יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה': **גמרא** תנא, וקומה שלו, תדי כאן שלש. ומי בעינן בזיוי האי? ורמינהו, מה בור שיש בו כדי להמית, עשרה עשרה טפחים. אמר רב נחמן אף כל כדי להמית, עשרה טפחים. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה, אמר קרא 'ואהבת לרעך כמוך' ברור לו מיתה יפה. אי הכי, ליבעייה טפי? משום דמיגוול: אחד מן העדים דוחפו: תנו רבנן, מנין שבדחייה, תלמוד לומר 'ירה'. ומנין שבסקילה, תלמוד לומר 'סקל'. ומנין שבשניהם, תלמוד לומר 'סקל יסקל'. ומנין שאם מת בדחייה, יצא, תלמוד לומר 'או ירה יירה'. מנין שאף לדוורות בן, תלמוד

הא אותה בכסותה. לאו מקרא דריש דהא ליכא מיעוט להכי דאותו איצטריך למידרש בלא כסותו אלא היינו טעמא כדמפרש משום הרהורא או משום בזיונא: **אלא** במה שעיניו רואות. והא דאמר סוף פ"ק דמגילה (דף טו:) כל האומר רחב רחב מיד נקרי האמר התם ביודעה ומכירה:

ברור לו מיתה יפה. ר"מ משום דלרעך כמוך לא שייך מחיים דחייך קודמין ור"מ משום דכתיב ברישיה דקרא לא תקום ולא תטור ולשון נקימה היינו מיתה כדאמרינן לקמן בפ' ארבע מיתות (דף נב:) גבי נקום ינקם כשהוא אומר והבאתיו עליכם חרב כו': **ורמינהי** מה בור. הא דפריך משור אאדם משום דהתם נמי דרשינן שור ולא אדם:

מה בור שיש בו כדי להמית. בב"ק (דף נ:) פ"ה משום דסתם בור עשרה ונקשה לר"ת אדרבה סתם בור יותר מעשרה כדאשכחן ביוסף וירמיה שהושלכו לבור וכדאשכחן בבור שמילא ישמעאל בן נתניה חללים וכאן פירש דסתם בור אינו פחות מי' מיהו קשה דפריך בריש ב"ק (דף ג. ושם) אלימא אב י' ותולדה ט' לא ט' כתיבי ולא עשרה כתיבי ומשני והמת יהיה לו אמר רחמנא וקים להו לרבנן דעשרה מיתה עבדי תשעה ניזקן עבדי מיתה לא עבדי אלמא מהתם ילפינן ומפר"ת דסתם בור הוי יותר מעשרה ותרוייהו צריכי דאי כתב רחמנא והמת יהיה לו ה"א בכל ענין שימות אפילו בפחות מי' כתב רחמנא בור ואי כתב רחמנא בור ה"א בעמוק כ"כ דאי אפשר שלא ימות בו כתב רחמנא והמת יהיה לו בראוי למות בו דהיינו עשרה דקים להו לרבנן דעבדי מיתה והא דפריך התם סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לניזקין אע"ג דט' לא כתיבי כלל סברא הוא כי היכי דעשרה אב למיתה משום דיש בו כדי להמית תשעה נמי אב לניזקין דיש בו כדי להזיק אי נמי משום דכתיב תרי זימני בור כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור (שמות כא) דדריש בירושלמי אחד בור למיתה ואחד בור לניזקין: **מנין** שבדחייה. סקילה נאמר תחילה בפסוק ואפילו הכי עבדינן לה לבסוף משום דאשכחן קראי דסמוך סקילה למיתה דכתיב (דברים יז) וסקלתם באבנים ומתו:

מנין שאף לדוורות בו'. אפילו לרב דילף דוורות משעה ברייש הקומץ רבה (מנחות דף יט: ושם) איצטריך קרא לרבויי הכא לדוורות דת"א סיני שאני והא דאמרינן בפ' טבול יום (זבחים דף קא.) דאמר ליה אהרן למשה שמא לא שמעת שהותרה אנינות אלא בקדשי שעה ולא בקדשי דורות ת"ק שמא כך נאמר לך בפירוש וא"ת למאן דאלף ליקיח ברייש הקומץ רבה (שעה מדורות) האמר בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף ס.) מזבח שנפגם אין אובלים בגינו שירי מנחה שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אובלים אלא בזמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר ההוא קרא במילואים כתיב וי"ל **התם** יליף טפי משום דאשכחן גבי הקרבה לדוורות כיוצא בהן דדרשינן התם לעיל מינה מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו עליו פסולין שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום:

משום

משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובים הבאים כאחד. ולמאן דאמר מלמדין איבא עיר הנדחת דדרשינן בפ' אלו מציאות (ב"מ דף לא:) מדכתיב הכה תכה ונסקלין נמי דבפ' ארבע מיתות (לקמן דף נג:) דרשינן מדכתיב מות יומתו דמיהם בם וא"ת בפרק אלו הנשרפין (לקמן דף עט:) דתנן חייבי מיתות שנתערבו זה בזה ידונו בקלה ואמר בגמרא שמע מינה מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והיכי דייק מיניה דשאני התם דמיתתם בכל מיתות שיכול כיון דחייב מיתה וי"ל דדייק מדקתני כל חייבי מיתות אפי' הנך דלא דרשי הכי אי נמי בורח שאני:

אין לו בהן יד. וכגון שנקטעה משנזקק לטומאה דאי קודם לכן הא אפילו שמואל דבעי קרא כדכתיב מדרה בעדים נידמים כדאמר לעיל ויש תימה היכי דייק מהכא דבעי קרא כדכתיב דילמא שאני (התם) דכתיב תהיה דדרשינן מיניה לעבד כל מילי:

רבי אליעזר אומר נותן על מקומו. דקי מתניתין מיתניא איפכא בפ' ג' מיניו (נזיר מה:) בסופו ורבים ביניהם בהן בההיא שמעתתא גופא פלוגתא דב"ש וב"ה דנזיר ממורט מיתניא איפכא בפ' הוציאו לו (יומא דף סא: ושם) וכן בההיא פירקא (נזיר דף לח:) פלוגתא דאביי ורבא דוג וחרצן איפכא (בפסחים) (דף מא:) ופלוגתא דאביי ורבא בידים שאין מוכיחות בפ' בתרא דנזיר (ד' סב. ושם) איפכא בפ"ק דנדרים (ד' ה:) ופלוגתא דרבה ורב חסדא בפ"ק דבכורות (ד' ג. ושם) דטריפה חיה איפכא בפ"ק דתמורה (ד' יא: ושם):

תַּלְמוּד לוֹמַר ׳סְקֹל יִסָּקֵל׳: וְאִם לָאו עַד הַשְּׁנִי נוֹטֵל אֶת הָאֲבֶן: ׳נוֹטֵל׳? וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אֲבֶן הָיְתָה שָׁם מְשׁוֹשֵׁי שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, נוֹטְלָהּ וְנוֹתְנָהּ עַל לִבּוֹ, אִם מֵת בָּהּ, יָצָא. וְלִיטַּמְיֵהּ, תֵּיקְשֵׁי לָךְ הֵיא גּוּפָא ׳מְשׁוֹשֵׁי שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם׳, ׳נוֹטְלָהּ וְנוֹתְנָהּ עַל לִבּוֹ׳. אֶלָּא, דְּמַדְלֵי לָהּ בַּהֲדֵי חֲבֶרְיָיהּ, וְשָׁדֵי לָהּ אִיהוּ, כִּי הֵיכִי דְּתֵיתֵי מַרְוָיֵא: וְאִם לָאו רְגִימְתוֹ כּוֹ׳: וְהָתַנְיָא, מֵעוֹלָם לֹא שָׁנָה בָּהּ אָדָם. מִי קָאָמְינָא דְּעָבִיד, דְּאִי מִיצְּרִיךְ כּאַמִּינָה. אָמַר מַר, אֶבֶן הָיְתָה כּוֹ׳. וְהָתַנְיָא, אַחַת אֶבֶן שֶׁנִּסְקַל בָּהּ, וְאַחַת עֵץ שֶׁנִּתְלָה עָלָיו, וְאֶחָד סַייִף שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ, וְאֶחָד סוֹדָר שֶׁנֶּחְנַק בּוֹ, פּוֹקֵן נִקְבָּרִין עִמּוֹ. לֹא צְרִיכָא, דְּמִתַּקְנֵי וּמְיַיתֵי אַחֲרֵינֵי חִלּוּפֵיהוּ. נִקְבָּרִין עִמּוֹ, וְהָתַנְיָא, אֵין נִקְבָּרִין עִמּוֹ. אָמַר רַב פָּפָּא, מַאי עִמּוֹ, עִמּוֹ בְּתִכְסֵיפְתּוֹ. אָמַר שְׁמוּאֵל, נִקְמְעָה יַד הָעֵדִים, פְּטוּר. מַאי טַעְמָא, דְּבָעֵינָא ׳יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה׳, וְלֵיכָּא. אֶלָּא מַעְתָּה, עֵדִים גִּידְּמִין דְּמַעֵיקָּרָא, הָכִי נַמִּי דְּפִסְלִי. שְׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא ׳יַד הָעֵדִים׳, שֶׁהָיְתָה בְּבָר. מֵיתִיבִי, כָּל מָקוֹם שֶׁיְּעִידוּהוּ שְׁנַיִם וְיֹאמְרוּ, מֵעִידִין אֲנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁנִּמְכַּר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי עֲדַיִן, חַיִּי זֶה יְהָרֵג. תִּרְגְּמָהּ שְׁמוּאֵל, בֶּהָמָּן הֵן עֲדַיִן. וּמִי בָּעֵינַן קָרָא כִּדְכְתִיב, וְהָתַנְיָא ׳מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רוֹצֵחַ הוּא׳. אֵין לִי אֶלָּא בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בּוֹ, מָנַיִן שֶׁאִם אִי אַתָּה יָכוֹל לַהֲמִיתוֹ בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בּוֹ, שֶׁאַתָּה מְמִיתוֹ בְּכָל מִיתָה שֶׁאַתָּה יָכוֹל לַהֲמִיתוֹ, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה׳ מִכָּל מָקוֹם. שְׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא ׳מוֹת יוּמַת׳. וְלִיגְמַר מִינֵיהּ? מְשׁוּם דַּהֲוָה רוֹצֵחַ וְגוֹאֵל הַדָּם, שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד, וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד אֵין מַלְמְדִין. רוֹצֵחַ, הָא דַּאֲמָרַן. גּוֹאֵל הַדָּם, מַאי הִיא, דְּתַנְיָא ׳גּוֹאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרוֹצֵחַ׳, מְצִוָּה בְּגוֹאֵל הַדָּם. וּמִנַּיִן שֶׁאִם אֵין לוֹ גּוֹאֵל, שֶׁבֵּית דִּין מַעֲמִידִין לוֹ גּוֹאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר ׳בְּפִגְעוֹ בוֹ׳, מִצָּוָה שֶׁיִּהְיֶה מָצוּי לוֹ. וּמִנַּיִן שֶׁאִם אֵין לוֹ גּוֹאֵל, שֶׁבֵּית דִּין מַעֲמִידִין לוֹ גּוֹאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר ׳בְּפִגְעוֹ בוֹ׳, מִצָּוָה שֶׁיִּהְיֶה מָצוּי לוֹ. אָמַר לֵיהּ מַר קַשְׁיָא בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אַשִׁי, וּמִי לָא בָּעֵינַן קָרָא כְּדִכְתִיב, וְהָתַנְיָא, הָיָה אֶחָד מֵהֶן גִּידֵּם אוֹ אִילֵּם אוֹ חִגֵּר אוֹ סוּמָא אוֹ חֵרֵשׁ, אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְתָפְשׂוּ בוֹ׳ וְלֹא גִּידְּמִין, ׳וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ׳ וְלֹא חִגְּרִין, ׳וְאָמְרוּ׳ וְלֹא אִילְּמִין, ׳בְּנֵנוּ זֶה׳ וְלֹא סוּמִין, ׳אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלֵנוּ׳ וְלֹא חֵרְשִׁין. מַאי טַעְמָא, לָאו מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן קָרָא כְּדִכְתִיב. לֹא, שְׁאנֵי הָתָם דִּכְתִיב קְרָא יִתְרָא הוּא. תָּא שְׁמַע, אֵין לָהּ רְחוֹב, אֵין נַעֲשֵׂית עִיר הַנִּדַּחַת, דִּבְרֵי רַבִּי יְשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵין לָהּ רְחוֹב, עוֹשִׂין לָהּ רְחוֹב. עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי, אֶלָּא דְּמַר סָבַר, רְחוֹבָהּ דְּמַעֵיקָּרָא בָּעֵינַן. וּמַר סָבַר, רְחוֹבָהּ דְּהַשְׁתָּא נַמִּי דִּכְתִיב קְרָא דְּמַעֵיקָּרָא בָּעֵינַן קְרָא כְּדִכְתִיב. תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא, אֵין לוֹ כֹּהֵן יָרֵשׁ, כֹּהֵן רָגֵל, אוֹ יְמָנִית, אֵין לוֹ טָהֳרָה עוֹלָמִית. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, נוֹתֵן עַל מְקוֹמוֹ וְיוֹצֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, נוֹתֵן עַל שְׁמוֹאלוֹ, וְיוֹצֵא: **משנה** כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ נִתְלֶה אֶלָּא הַמְגַדֵּף וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. הָאִישׁ תּוֹלִין אוֹתוֹ פָּנָיו כְּלַפֵּי הָעָם, וְהָאִשָּׁה פָּנֶיהָ כְּלַפֵּי הָעֵץ, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, הָאִישׁ נִתְלֶה וְאֵין הָאִשָּׁה נִתְלֵית. אָמַר [לָהֶם] רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וַהֲלֹא שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח תָּלָה נָשִׁים בְּאַשְׁקְלוֹן. אָמְרוּ לוֹ, שְׁמוֹנִים נָשִׁים תָּלָה וְאֵין דִּינָן שָׁנִים בְּיוֹם אֶחָד: **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן, ׳וְהוֹמָת׳ ׳וְתָלִיתָ׳, יָכוֹל כָּל הַמּוּמָתִין נִתְלִין, תַּלְמוּד לוֹמַר ׳כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי׳, מַה מְּקַלֵּל זֶה שֶׁבַּפֶּרֶק, אַף כֹּל שֶׁבַּפֶּרֶק, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מַה מְּקַלֵּל זֶה שֶׁבַּפֶּרֶק בְּעֵיקָּר, אַף כֹּל שֶׁבַּפֶּרֶק בְּעֵיקָּר. בַּמֶּה קָא מִיפַּלְגִי, רַבָּנָן דָּרְשִׁי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי, ׳וְהוֹמָת וְתָלִית׳, כְּלָל. ׳כִּי קִלְלַת׳, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דָּרֵישׁ רֵיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי. רַבָּנָן דָּרְשִׁי כְּלָלֵי וּפְרָטֵי, ׳וְהוֹמָת וְתָלִית׳, כְּלָל. ׳כִּי קִלְלַת׳, פְּרָט. אִי הָווּ מְקָרְבֵי לַהֲדֵדֵי, אָמְרִינַן אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפֶּרֶט, [דְּאִי] אֵין, מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא תַּלְמוּד לוֹמַר סְקֹל יִסָּקֵל. לִשּׁוֹן עִתִּיד וְלֹא כְּתַב כִּי סְקֹל סְקֹל אוֹ יִרֶה יִרֶה: **ושדי** לֵיהּ אֵיהוּ. חַד מִינַּייהוּ: **דתיתי מרויא**. מִכָּה גְּדוֹל דִּשְׁנִים אֵין יְכוֹלִין לְכוֹוֵן כֹּחַ לְהַשְׁלִיךְ כְּאַחַד כְּשׁוֹזֶה מִשְׁלִיךְ זֶה מֵעִבּוּר אַבֵּל דְּזִיחוּדֵי מִשְׁלִיךְ בְּכֹחַ: **חיתה**. מִשּׁוּמַע כָּל הַיָּמִים הָיְתָה לְכָךְ וְהֵיא נִקְבְּרָת עִמּוֹ: **כולם נקברים עמו**. מִקְבּוּר תִּקְבְּרֵנוּ יְחִידָאֵי נִפְקָא לַן לְקַמָּן בְּפֶרֶק (דף מו:): **כתפיסתו**. בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אֲבָל לֹא נִקְבְּרוּ עִמּוֹ מִמַּשׁ: **נידמין הכי נמי דפסלי**. וְאִם כֵּן נִימָא עֲדֵי גִּידְּמִין פְּסוּלִין לְמֵילֵי דְּנִקְטִ נְקִטְעָה לְאַחַר מִכָּאן: **יד העדים**. יַד שֶׁהֵיחֵה לָהֶם תְּהֵיה לָהֶם בְּשָׁעַת מִיתָה אֲבָל גִּידְּמִין מִעִיקָּרָא לֹא מִישְׁתַּמְעוּ מִינֵיהּ דְּזוֹ הִיא יַד שֶׁלָּהֶם: **הרי זה יהרג**. וְאַע"פ שֶׁאֵין בְּאֵן יַד עֵדִים הָרִאשׁוֹנִים אֶלָּמָא לֹא בְּעֵי קְרָא כִּדְכְתִיב דִּלְאו דּוּקָא אֵיכְתִיב אֶלָּא לְמִצְוָה בְּעֵלְמָא: **בהן הן עדיו**. כְּגוֹן דְּהַנֵּךְ שְׁנֵים הַמְּעִידִין עָלָיו שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין הֵן הֵן עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו מִתְּחִלָּה וּנְתְחַייבִ עַל פִּיהֶם: **אין לי**. אִי לֹא כְּתִיב אֶלָּא יוֹמַת: **אלא מיתה הכתובה בו**. סַיָּיף כְּדִלְיָיף לְקַמָּן (בד"ה מיתות) (ד' נב:): **מות יומת**. רִיבּוּיָיא הוּא: **משום דהוי רוצח**. הַנִּידּוֹן בְּבֵית דִּין: **וגואל הדם**. כְּלוֹמַר מִיתָה שֶׁגּוֹאֵל הַדָּם מְמִיתוֹ לְרוֹצֵחַ שׁוֹגֵג שֶׁיִּצָּא חוּץ לְעִיר מִקְלָטוֹ שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִים כְּאֶחָד כּוֹ׳: **היה אחד מהן גידם**. אֲבָיו אוֹ אִמּוֹ שֶׁל סוֹרֵר וּמוֹרֶה: **בנגו זה**. מִשְּׁמַע שֶׁרוֹאִין אוֹתוֹ: **ולא חרשין**. שֶׁאִינָן שׁוֹמְעִין מַה שֶּׁמְּשִׂיבִ לָהֶם וְאֵינָן יוֹדְעִין אִם שָׁמַע תּוֹכַחְתּוֹם אִם לָאו: **כולי קרא יתירא הוא**. דְּהוּה לֵיהּ לְמִיכְתַּב וְהִצִּיאוּהוּ אֶל שַׁעַר הָעִיר הַהִיא וְסִקְלוּהוּ כִּדְכְתִיב בְּכָל שְׁאָר נִסְקָלִין וְתוּ לֹא מִידֵּי כָּל אוֹרַךְ דְּבָרִים זֶה לְמָה: **רבי אליעזר**. לֹא בְּעֵי קְרָא כִּדְכְתִיב וְכֵן ר"ש: **מתני' אלא מגדף**. מִבְּרֵךְ אֶת הַשֵּׁם וּבְגְמָרָא מְפָרֵשׁ טַעַם: **אין דנין שנים ביום א'**. בַּב"ד א' מִשּׁוּם דְּלֹא מְצוֹ לְהַפּוֹסְיֵי כּוֹזְכוּתֵיהּ דְּכָל חַד וְחַד צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רְאָיוֹת לְמִיתָה זוֹ וְלִמִיתָה זוֹ וּבְגְמָרָא מְפָרֵשׁ דְּבִשְׁתֵּי עֲבֵירוֹת שׁוֹמְעִין מִפִּי רְאָיוֹתֵיהֶן שָׁווֹת וְשׁוֹמְעִין בֶּן שִׁשָּׁה שָׁעָה הַוְרָכָה לְכָךְ שֶׁהִיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בַּכְּשָׁפִים וְעָשָׂה סַייִג לְשָׁעָה וְתוֹלִאן לְפַרְסוּמֵי לְמִילְתָא וְדִין אֶת כּוּלָּם בְּיוֹם אֶחָד מִפְּנֵי קְרוֹבִיהֶם שֶׁלֹּא יִתְקַשְּׁרוּ לְהַצִּילָן: **גמ' כי קללת אלהים**. מִפְּנֵי שֶׁבִּזְיֹתָ אֶת הַשֵּׁם נִתְלֶה וְהָעוֹבְרִים וְהַשְּׁבִים אוֹמְרִים מִפְּנֵי מָה זֶה תָּלוּי מִפְּנֵי שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַשֵּׁם וְגַם כְּלִפֵּי מַעְלָה לְהֵיזֵכּר: **מה מקלל בפרקיה**. וְנִתְלֶה דִּכְתִיב בֵּיהּ וְתָלִית אַף כָּל שֶׁכֵּן נִתְלֶה: **אף כל שבפר בעיקר**. אֵין לְךָ לְרַבּוֹת אֶלָּא הָעוֹבֵד ע"ז: **דרשי כללי ופרטי**. דְּרוּשִׁין אֶת הַתּוֹרָה בִּכְלָל וּפְרָט כָּל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא וְאַח"כ פֵּירֵשׁ דְּרוּשִׁין אֶת הָאַחֲרוֹן בִּפְרָט: **ורבי אליעזר דורשי כמיעוט**. וְיֵשׁ חִילּוּק בֵּין זֶה לָזֶה פְּרָט הַיֵּינוּ פֵּירוּשׁ הַכְּלָל וְאֵין בִּכְלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט וְאֲפִילּוּ הַדּוֹמֶה לְפְרָט אֵין מִתְרַבֶּה מִן הַכְּלָל אֲבָל הַדְּרוּשׁוֹ בְּמִיעוּט לֹא עָקַר אֶת הַכְּלָל מִמְּקוֹמוֹ אֶלָּא מִיעוּטוֹ בְּמִקְצָת שֶׁמִּתְּחִלָּה הָיָה מְשֻׁמָּע עַל דְּבָר וּבָא הַמִּיעוּט וּמִיעֵט מְשֻׁמָּע שֶׁלֹּא תֹּאמַר הַכֹּל בְּמְשֻׁמָּע אֶלָּא כְּגוֹן זֶה הַכְּתוּב אַחֲרָיו וְהַדּוֹמֶה לוֹ:

אחני לרבויי עבודה זרה. הך הרחקה שהרחיקם זה מזה למימרא דאין דנין אותו בכלל ופרט אחני לרבויי עבודה זרה דהויא ודמיא לפרטא בכל מילי שכופר בעיקר במותו: **כי** כללא. מיעט את הרבוי ולימדך שלא תרבה בו את הכל אלא זה והדומה לו וכי דרשינן הכי היכא דמיקרבן להדדי אבל היכא דרחקן זה מזה אחני דלא תמעטיה בהאי מיעוטא כשאר מיעוטין אלא מידי דלא דמי ליה במידי כגון שאר מיתות ב"ד אבל שאר נסקלין דדמו ליה מידת דבסקילה במותן לא תמעט מיניה ומהכא תיפשוט לך בכל דוכתא דאיכא כלל ופרט וכלל דמאן דדריש ליה בכללי ופרטי אינו מרבה אלא בעין הפרט ומאן דדריש ליה ברבויי ומיעוט אמרינן ריבה הכל ולא מיעט אלא דבר אחד משום טעמא דפרישית

1 לעיל הוא דפרט לשון פירוש הלכך כלל
2 ופרט וכלל אי אתה דן להביא ע"י הכלל
3 האחרון אלא בעין הפרט שאילמלא לא בא
4 כלל האחרון הייתי אומר הפרט הוא פירושו
5 של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי'
6 הדומה לו לא תלמוד ממנו אלא סתם
7 ואח"כ פירש ובא ללמדך שאין בסתם אלא
8 הפירוש הלכך כי אתא כללא בתרא אהני
9 לרבויי בעין הפרט ותו לא ומאן דדריש ליה
10 ברבויי ומיעוטי אמר לך הפרט אינו
11 פירושו של סתם אלא מיעט וריבויא שלא
12 יהא הכל במשמע ואי נמי לא אתא כללא
13 בתרא הייתי שומע מן המיעוט כל הדומין
14 למיעוט שלא בא המיעוט למעט אלא מאי
15 דלא דמי ליה הלכך כי חזר וריבה ריבה הכל
16 ולא מתמעט מן המיעוט אלא דבר אחר
17 שלא תראה בו שום רמז דומה לפרט: **ורבי**
18 **אליעזר.** אמר לך האי אותו דתלייה נמי
19 אותו בלא בסותו אשמעינן ולא למעוטי
20 אשה: **למעוטי בן סורר ומורה.** דאע"ג
21 דבסקילה אתא קרא למעוטי דכתיב איש ובן
22 סורר ומורה לא הוי איש דאם היה ראוי
23 להוליד לא היה נידון דכתיב (דברים כא) בן:
24 **מאי טעמא.** כלומר היכי משמע מיניה
25 ריבויא: **בן סורר ומורה.** לא חטא כדתנן בפ'
26 בן סורר ומורה (לקמן דף עב.) וכי מפני
27 שאכל זה תרסימר בשר ושתה חצי לוג יין
28 אמרה תורה יסקל אלא הגיעה תורה לסוף
29 דעתו סופו מגמר נכסי אביו ומבקש לימודו
30 ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם
31 את הבריות כו': **ואין מיעוט אחר מיעוט כו'.**
32 כלומר מדה היא בתורה: **מיתה אחת דיניו.**
33 דטעמא משום דלא אפשר לעיוני בתרוייהו
34 הוא: **מיתה אחת כיען שתי מיתות.** כגון
35 שתי עבירות שאין דומות וחן מיתה אחת
36 כגון שבת וע"ז וכ"ש שתי מיתות ממש: **אבל**
37 **מיתה אחת ועבירה אחת.** כגון שתיזק
38 בחילול שבת שתיזק בנערה המאורסה דנין
39 ושמונים נשים לאו עבירה אחת היו דאיכא
40 באוב ואיכא בידעוני והכהוב חלקן בשתים
41 ושמעון בן שטח לצורך שעה עשה: **ואפי'**
42 **נואף ונואפת.** דמיתה ועבירה אחת: **תינא**
43 **רב חסדא.** להא דרב אדא: **בבת כהן.**
44 ארוסה או נשואה: **ובועלה.** דהיא בשריפה
45 אבל בועלה נידון כשאר בועל בת ישראל דבועל ארוסה בסקילה ובועל נשואה בחנק דכתיב (ויקרא כא) היא באש תשרף היא ולא בועלה היא ולא זוממיה: **או בבת**
46 **כהן וזוממי זוממיה.** שהיא והן נהרגין ולא במיתה אחת דהיא בשריפה והן במיתת הבועל כגון באו עדים והזימו את הראשונים וחייבום מיתת הבועל ולא מיתתה דכתיב
47 (דברים יט) כאשר זמם לעשות לאחיו ולא לאחותו כדאמר באלו הן הנהנקין (לקמן דף צ.) ובאו שנים אחרים והזימו המזימים נמצאת היא חייבת שריפה ע"פ הראשונים
48 והמזימים את הראשונים בחנק שהיו באין לחייבן בה והיינו מיתת הבועל: **שמעתי.** מותרין להיות מכין מלקות ועונשין עונש של מיתה שלא מן התורה:
49 **ולא.** שיתכוונו לעבור על ד"ת לבוד מלבם חיוב מיתה לשאינו חייב מלא מפני צורך השעה: **לעשות סייג.** גדר: **לא שראוי לכך.** דשבות בעלמא הוא מדרבנן: **אלא**
50 **שהשעה צריכה לכך.** מפני שהיו פרוצים בעבירות שהיו ראוין לחזקן אם יגזרום עליהם גזירות והיו מצות בזויות בעיניהם: **חטית.** בא עליה: **תחת**
51 **התאנה.** מקום גלוי: **מתני' משקין.** נועצין: **והעין יוצא.** ממנה כמין יתד הוא ענף יוצא מן הקורה סמוך לראשו: **ומקוף.** סומך לו זה אצל זה במו (חולין דף ז.) שלא מן
52 המקוף סמוך ובמו מקפת וקורא לה שם (סבול יום פ"ד מ"ב) לשון קירוב: **ותולה אותו.** בידו: **מוטה על הבותי.** לא היתה נוערצה בארץ אלא ראשה אחד על הארץ
53 וראשה אחד סמוך על הכותל: **שם שמים מתחלל.** שמזכירין שזה בירכה: **שאם מצטער.** שפורענות באה עליו בעונו: **מה לשון אומרת.** באיזה לשון היא קובלת ומתנודדת
54 עליו: **קלני מראשי.** כמו שהאדם שיגע ועיף אומר ראשי כבד עלי וחרוני כבד עלי והיינו קללת קל לית אני איני קל: **ולא זו בלבד.** בלא תעשה אלא כל מתים להלנתן
55 בלא תעשה הוא בדליף בבריית מריבויא דתקברנה: **ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו.** לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק כך מפרש לה בגמ': **שתי קברות.** בגמ'
56 מפרש טעמא דהלכה למשה מסיני שנים ולא ארבעה: **נתעכל הבשר.** כבר נתכפר במיתתו ובזיונו מלקטין את העצמות וקוברין בקברות אבותיו:

ולא

השתא דמרחקי מדהדדי. והא דאמרי' מנחות (נה:) כלל ופרט דמרחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט לאו דאין דנין בכלל אלא דנין בכלל ופרט ואהני לרבויי מידי כי הבא דאהני לרבויי עבודה זרה:

אותו בלא בסותו. ואף על גב דמשעת סקילה היה ערום ס"ד שילבישוהו בשעת תלייה:

שתי עבירות. ומעשה דשמעון בן שטח יש בעלת אוב וידעוני ויש חובר חבר ושאר מכשפות:

תלישה

1 **הַשְׁתָּא דְּמַרְחַקֵי מֵהֲדָדֵי, אַהֲנֵי לְרַבּוּיֵי עֲבוֹדָה כּוֹכָבִים,**
2 **דְּדָמֵי לֵיהּ בְּכָל מִילֵּי. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דָּרֵישׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי,**
3 **'וְהוּמַת וְתָלִיתָ' רִבּוּי. 'כִּי קִלְלַת' מִיעוּט. אִי הָוֵ'**
4 **לַהֲדָדֵי, לָא הָוֵ' מְרַבְּיָנַן אֶלָּא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, דְּדָמֵי לָהּ**
5 **בְּכָל מִילֵּי. הַשְׁתָּא דְּמַרְחַקֵי מֵהֲדָדֵי, אַהֲנֵי לְרַבּוּיֵי שְׁאָר**
6 **הַנְּסְקָלִין: הָאִישׁ תּוֹלִין וְכוּ': מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנָן, אָמַר**
7 **קְרָא 'וְתָלִיתָ אוֹתוֹ', 'אוֹתוֹ' וְלֹא אוֹתָהּ. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,**
8 **'אוֹתוֹ' בְּלָא כְּסוּתוֹ. וְרַבָּנָן, אֵין הָכִי נַמִּי, אֶלָּא אָמַר קְרָא**
9 **'וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ חֵטְא אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,**
10 **הַאי 'וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ', מַאי דָּרַשׁ בֵּיהּ. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ,**
11 **הַהוּא, לְמֵעוּטֵי בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. וְהָתַנְיָא, בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה נִסְקָל וְנֶהֱלָה, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אֶלָּא,**
12 **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, לְרַבּוֹת בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. מַאי טַעְמָא, דְּאָמַר קְרָא, 'וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ**
13 **חֵטְא', 'אִישׁ' וְלֹא בֵּן. 'חֵטְא' מִי שֶׁעָשָׂה חֵטְאוֹ נֶהֱרָג, יָצָא בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה שֶׁעָשָׂה שׁוּם סוֹפוֹ נֶהֱרָג.**
14 **הֲוֵי מִיעוּט אַחַר מִיעוּט, וְאֵין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוֹת: אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וַהֲלֹא**
15 **שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח תָּלָה נָשִׁים כו': אָמַר רַב חִסְדָּא, לֹא שָׁנוּ, אֶלָּא בִּשְׁתֵּי מִיתוֹת. אֲבָל בְּמִיתָה**
16 **אַחַת, דָּנִין. וְהָא מַעֲשֶׂה דִּשְׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח דִּמְיתָה אַחַת הָוֵי, וְקָא אָמְרוּ לֵיהּ דָּאֵין דָּנִין. אֶלָּא,**
17 **אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר, לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּמִיתָה אַחַת בְּעֵין שְׁתֵּי מִיתוֹת. וְהֵיכִי דָּמֵי, כְּגוֹן שְׁתֵּי**
18 **עֲבֵירוֹת. אֲבָל בְּמִיתָה אַחַת וַעֲבֵירָה אַחַת, דָּנִין. מְתִיב רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, אֵין דָּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם**
19 **אֶחָד, וַאֲפִילּוּ בְּנוֹאֵף וְנוֹאֶפֶת. תַּרְגְּמָא רַב חִסְדָּא, בְּבַת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ, אוֹ בְּבַת כֹּהֵן וְזוֹמְמֵי זוֹמְמִיהָ.**
20 **תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, שִׁמַּעְתִּי שֶׁבֵּית דִּין מַכִּין וְעוֹנְשִׁין שֶׁלֹּא מִן הַתּוֹרָה, וְלֹא לַעֲבוֹר**
21 **עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, אֶלָּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת סְיָג לַתּוֹרָה. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁרָכַב עַל סוּס בְּשַׁבָּת בֵּימֵי יְוָנִים,**
22 **וְהֶבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין וּסְקָלוּהוּ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי לִסְקֹל, אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ. שׁוּב מַעֲשֶׂה**
23 **בְּאָדָם אֶחָד, שֶׁהִטְמִין אֶת אִשְׁתּוֹ תַּחַת הַהֲאָנָה, וְהֶבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין וְהִלְקוּהוּ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי**
24 **לְכָךְ, אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ: משנה כֵּיצַד תּוֹלִין אוֹתוֹ, מְשַׂקְּעִין אֶת הַקּוֹרָה בָּאָרֶץ, וְתֵעָץ**
25 **יוֹצֵא. וּמַקּוּף שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ עַל גַּב זוֹ, וְתוֹלֶה אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הַקּוֹרָה מוּטָּה עַל הַכּוֹתֶל,**
26 **וְתוֹלֶה אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁהַצַּבָּחִין עוֹשִׂין, וּמַתִּירִין אוֹתוֹ מִיָּד. וְאִם לָן, עוֹבְרִ בְּלֹא תַּעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר**
27 **'לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, כִּי קָבֹר תִּקְבְּרֶנּוּ כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי', כְּלוֹמַר, מִפְּנֵי מָה זֶה תָּלוּי,**
28 **מִפְּנֵי שֶׁבִּיזָּיֵד אֶת הַשֵּׁם, וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל. אָמַר רַבִּי מֵאִיר, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר,**
29 **שְׁכִינָה מַה לְּשׁוֹן אוֹמֶרֶת, 'קָלְנִי מֵרֹאשִׁי כָּלַי מִזְרוֹעִי'. אִם כֵּן, הַמָּקוֹם מִצְטַעֵר עַל דָּמָן שֶׁל**
30 **רְשָׁעִים שֶׁנִּשְׁפַּךְ, קַל וָחוֹמֶר עַל דָּמָן שֶׁל צַדִּיקִים. וְלֹא זוֹ בִּלְבָד אָמְרוּ, אֶלָּא כָּל הַמַּלִּין אֶת מֵתוֹ,**
31 **עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. הֲלֵינוֹ לְבִזָּיוֹן, לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִים, אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. וְלֹא הָיוּ קוֹבְרִין**
32 **אוֹתוֹ בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתָיו, אֶלָּא שְׁתֵּי בָּתֵּי קְבָרוֹת הָיוּ מְתוּקָנִין לְבֵית דִּין, אַחַת לַנֶּהֱרָגִין וְלַנֶּחְנָקִין,**
33 **וְאַחַת לִנְסְקָלִין וְלַנִּשְׂרָפִין. נִתְעַכֵּל הַבָּשָׂר, מְלַקְּטִין אֶת הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין אוֹתָן בִּמְקוֹמָן. וְהִקְרוֹבִים**
34 **בָּאִים וְשׁוֹאֲלִים בִּשְׁלוֹם הַדַּיָּנִין וּבִשְׁלוֹם הָעֵדִים, כְּלוֹמַר, שֶׁאֵין בְּלִבֵּנוּ עֲלֵיכֶם, שֶׁדִּין אֱמֶת דַּנְתֶּם,**

תלישה לאו כלום היא. והא דאמרי' בפ' כיסוי הדם (חולין דף פט.) דעפר הנדחת שרי דבתיב ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קבירה ושרפה יצאו זה שמחוסר תלישה וקבירה ושריפה לא דמי דעפר חשיב טפי מחובר מעץ הנעוץ בארץ:

קלילי עלמא. יש גורסין קלי משום דאמר בסמוך קלת ואין לחוש בכך דאשכחן נמי בפרק ד' מיתות (לקמן דף סו.) גבי אלהים לא תקלל דאמר ליכתוב לה תקל:

קבורה משום בזיונא או משום כפרה. ע"כ איכא בפרה דבאמרי' לקמן (דף מז:) (בפ' ד' מיתות) כפרה מאימת הוי חזו צערא דקיברא פורתא אלא אפי' אי איכא בזיונא וכפרה מיבעי ליה הי עיקר וא"ת והא איכא בפרה טפי בשלא נקבר משנקבר בדתניא בשמעתין (לקמן מז.) סימן יפה לו למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת לא נספד ולא נקבר ור"ל דלאו לא נקבר כלל קאמר אלא לא נקבר לפי כבודו והאי בזיונא דהכא לאו בזיונא דמת קאמר דאם כן אמאי לא כל כמיניה אלא בזיונא דמשפחתו אבל למת אית לו בזיון אם אינו שוכב על המטה בכבודו:

לא תקברוהו להוהא גברא. והא דאמר ברישא פ"ט דכתובות (דף פד.) דהמוכר קברו באים בני משפחה וקוברים אותו בע"כ משום פגם משפחה שאני התם דבעי דליקברוה בחד דוכתא:

הספידא יקרא דחיי. תימה הא דאמר בפ' הערל (ביבמות דף עח.) אל שאול ואל בית הדמים אל שאול שלא נספד כהלכה ואי משום יקרא דחיי הרי מחלו ישראל על כבודן שלא הספידוהו ור"ל דיראים היו לספדו להראות שמצטערין עליו מפני דוד ועוד דאפי' הוי יקרא דחיי שאני מלך דאיכא בזיון טפי לגביה שלא נספד כהלכה:

אבל

1 וְלֹא הָיוּ מִתְאַבְּלִין, אֲבָל אוֹנְנִין, שֶׁאֵין אֲנִינוּת אֶלָּא בְּלֵב.
2 **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן, אֵילּוּ נֶאֱמַר 'חָמָא וְתָלִית', הָיִיתִי
3 אוֹמֵר, תּוֹלִין אוֹתוֹ וְאַחַר כָּךְ מְמִיתִין אוֹתוֹ, כְּדֶרֶךְ
4 שֶׁהַמַּלְכוּת עוֹשָׂה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהוּמָת, וְתָלִיתָ'
5 מְמִיתִין אוֹתוֹ וְאַחַר כָּךְ תּוֹלִין אוֹתוֹ. הָא כֵּיצַד, מַשְׁהִין
6 אוֹתוֹ עַד סְמוּךְ לְשְׁקִיעַת הַחַמָּה, וְגוֹמְרִין אֶת דִּינוֹ
7 וּמְמִיתִין אוֹתוֹ, וְאַחַר כָּךְ תּוֹלִין אוֹתוֹ. אֶחָד קוֹשֵׁר וְאֶחָד
8 מַתִּיר, כְּדֵי לְקַיֵּים מִצְוַת תְּלִיָּיה. תָּנוּ רַבָּנָן, 'עֵץ', שׁוֹמֵעַ
9 אֲנִי בֵּין בְּתָלוּשׁ בֵּין בְּמְחוּבָּר, תַּלְמוּד לוֹמַר 'כִּי קָבֹר', מִי
10 שֶׁאֵינוֹ מְחוּסָּר אֶלָּא קְבוּרָה, יָצָא זֶה שֶׁמְּחוּסָּר קְצִיצָה
11 וּקְבוּרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מִי שֶׁאֵינוֹ מְחוּסָּר אֶלָּא קְבוּרָה,
12 יָצָא זֶה שֶׁמְּחוּסָּר תְּלִישָׁה וּקְבוּרָה. וְרַבָּנָן, תְּלִישָׁה לָאו
13 כְּלוּם הִיא: כְּלוֹמַר, מִפְּנֵי מָה זֶה תָּלוּי, מִפְּנֵי שֶׁבֵּירַךְ כּוֹ':
14 תַּנְיָא, אוֹמֵר רַבִּי מֵאִיר, מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה,
15 לִשְׁנֵי אֲחִים תְּאוֹמִים בְּעִיר אַחַת, אֶחָד מִינָּזוֹ מֶלֶךְ,
16 וְאֶחָד יָצָא לְלִיסְטִיּוּת, נָזוֹ הַמֶּלֶךְ וְתָלָאוּהוּ. כָּל הָרוֹאֶה
17 אוֹתוֹ, אוֹמֵר, הַמֶּלֶךְ תָּלוּי, נָזוֹ הַמֶּלֶךְ וְהוֹרִידוּהוּ: אֲמַר
18 רַבִּי מֵאִיר כּוֹ': מַאי מְשַׁמַּע, אֲמַר אַבַּיֵי, כְּמַאן דְּאָמַר קַל
19 לֵית. אָמַר לֵיהּ רָבָא, אִם כֵּן 'כְּבֹד עָלֵי רֹאשִׁי כְּבַד עָלַי
20 זְרוֹעִי' מִיבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא אָמַר רָבָא, כְּמַאן דְּאָמַר קַל לִי
21 עַלְמָא. הָאי, מִיבָּעֵי לֵיהּ לְגוּפֵהּ. אִם כֵּן, נֵימָא קְרָא
22 'מְקֻלָּל', מַאי 'קְלָלַת', וְאֵימָא, כּוּפְיֵהּ לְהָכֵי הוּא דְּאָתָא.
23 אִם כֵּן, נֵימָא קְרָא 'קְלָלָה', מַאי 'קְלָלַת', שְׁמַע מִינַּהּ
24 תַּרְתֵּי: וְלֹא זוֹ בִּלְבָד כּוֹ': אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי
25 שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק, מַנַּיִן לְמֵילִין אֶת מֵתוֹ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא תַּעֲשֶׂה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'כִּי קָבֹר תִּקְבְּרֶנּוּ',
26 מִכָּאן לְמֵילִין אֶת מֵתוֹ שֶׁעוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן
27 יוֹחַי, וְכֻלָּן לְקְבוּרָה מִן הַתּוֹרָה מְנַיָּין, תַּלְמוּד לוֹמַר 'כִּי קָבֹר תִּקְבְּרֶנּוּ', מִכָּאן רָמָז לְקְבוּרָה מִן
28 הַתּוֹרָה. אָמַר לֵיהּ שְׁבוֹר מַלְכָּא לְרַב חָמָא, קְבוּרָה מִן הַתּוֹרָה מְנַיָּין. אִישְׁתִּיק, וְלֹא אָמַר לֵיהּ וְלֹא
29 מִידִי. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, אִימַּסַּר עָלְמָא בִּידָא דְּמַטְּשָׁאֵי, דְּאִיבָּעֵי לֵיהּ לְמֵימַר 'כִּי קָבֹר',
30 דִּלְעֶבֶד לֵיהּ אָרוֹן, 'תִּקְבְּרֶנּוּ', לֹא מִשְׁמַע לֵיהּ. וְנֵימָא, מִדְּאִיקְבּוֹר צַדִּיקִי. מְנָהֲגָא בְּעַלְמָא. מִדְּקָרֵיהּ
31 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, דִּילְמָא לִישְׁתַּנֵּי מִמְּנָהֲגָא. תָּא שְׁמַע, 'וְסָפְדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ אוֹתוֹ'.
32 דִּילְמָא לִישְׁתַּנֵּי מִמְּנָהֲגָא. 'לֹא יִסָּפְדוּ, וְלֹא יִקָּבְרוּ, לְדוֹמֶן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ', דִּלְשִׁתַּנּוּ מִמְּנָהֲגָא.
33 אִיבָּעֵיָא לְהוּ, קְבוּרָה, מִשּׁוּם בִּיזָּיוֹנָא הִיא אוֹ מִשּׁוּם כַּפָּרָה הִיא. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ, דְּאָמַר לֹא
34 בָּעֵיָא דִּילְקְבְרוּהָ לְהַהוּא גַּבְרָא. אִי אָמְרַת מִשּׁוּם בִּיזָּיוֹנָא הִיא, לֹא כָּל כְּמִינֵּיהּ. וְאִי אָמְרַת מִשּׁוּם
35 כַּפָּרָה הִיא, הָא אָמַר לֹא בָּעֵינָא כַּפָּרָה, מַאי. תָּא שְׁמַע, מִדְּאִיקְבּוֹר צַדִּיקִי. וְאִי אָמְרַת מִשּׁוּם
36 כַּפָּרָה, צַדִּיקֵי לְכַפָּרָה צְרִיכִי. אִין, דִּכְתִיב 'אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא'.
37 תָּא שְׁמַע, 'וְסָפְדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ אוֹתוֹ', וְאִי אָמְרַת כִּי הֵיכִי דְּהֵיתְיוּ לֵיהּ כַּפָּרָה, הָנֵךְ נַמֵּי
38 לֵיקָבְרוּ, כִּי הֵיכִי דְּתֵיתְיוּ לְהוּ כַּפָּרָה. הָאי, דְּצַדִּיק הוּא, תֵּיתְיוּ לֵיהּ כַּפָּרָה. הָנֵךְ, לֹא לֵיתְיוּ לְהוּ
39 כַּפָּרָה. תָּא שְׁמַע, 'לֹא יִסָּפְדוּ וְלֹא יִקָּבְרוּ', דִּילְמָא תֵּיתְיוּ לְהוּ כַּפָּרָה. אִיבָּעֵיָא לְהוּ, הֶסְפֵּדָא, יְקָרָא
40 דְּחַיֵּי הוּ אוֹ יְקָרָא דְּשָׁכְבֵי הוּ. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ, דְּאָמַר לֹא תִּסָּפְדוּהָ לְהַהוּא גַּבְרָא, אִי נַמֵּי
41 לְאַפּוֹקֵי מֵיוֹרְשִׁין. תָּא שְׁמַע, 'וַיַּכּוּ אַבְרָהָם לְסִפּוֹד לְשָׂרָה וְלִבְכּוֹתָהּ', וְאִי אָמְרַת מִשּׁוּם יְקָרָא דְּחַיֵּי הוּא, מִשּׁוּם יְקָרָא דְּאַבְרָהָם, מַשְׁהֵי לָהּ
42 לְשָׂרָה. שָׂרָה גּוּפָהּ נִיחָא לָהּ, כִּי הֵיכִי דְּמִיקַּיְּימָא בָּהּ מַצֵּבָתָהּ. תָּא שְׁמַע, 'וְסָפְדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ אוֹתוֹ', וְאִי אָמְרַת מִשּׁוּם יְקָרָא דְּחַיֵּי
43 הוּא, הָנֵךְ בְּנֵי יְקָרָא נִינְהוּ. נִיחָא לְהוּ לְצַדִּיקֵי, דְּמִיקַּיְּימִי בְּהוּ אִינְשֵׁי. תָּא שְׁמַע, 'לֹא יִסָּפְדוּ וְלֹא יִקָּבְרוּ', לֹא נִיחָא לְצַדִּיקֵי דְּמִיקַּיְּימִי
44 בִּרְשָׁעֵיָא. תָּא שְׁמַע, 'בְּשָׁלוֹם תָּמוּת, וּכְמִשְׂרְפוֹת אֲבוֹתֶיךָ הַמְּלָכִים הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ, כֵּן יִשְׂרְפוּ לָךְ, וְהוֹי אָדוֹן יִסָּפְדוּ לָךְ, וְאִי
45 אָמְרַת מִשּׁוּם יְקָרָא דְּחַיֵּי הוּא, מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּיהּ. הָכִי קָאָמַר לֵיהּ, לֵיקְרוּ בֵּיךְ יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵיכִי דְּמִתְיַקְּרִי בְּאַבְהָתָךְ.

1 וְלֹא הָיוּ מִתְאַבְּלִין. עליהן כדי שתהא בזיונן בכפרה לחן אלא אוננין בלבד דאין זה בבוד להרוג ואין בפרתו נמנעת בכך שאין אנינות אלא בלב בלבד: **נמ'** משתין
2 **אותו**. את גמר דינו ואין תולין אותו שחרית שמא יתרשלו בקבורתו ויבא לידי
3 שכחה אלא סמוך לשקיעת החמה כדי שיקברוהו מיד: **אחד קושר ואחד מתיר**.
4 רש"י

1 כלומר אין שהות בינתים: **ת"ל [נ] קבור**.
2 מריבויא משמע ליה דאף עץ בעי קבורה:
3 **יצא זה**. מחובר שמחוסר קציצה אבל נערץ
4 מידה הוא: **רבי יוסי אומר**. אף נערץ מתמעט
5 מן המשמעות הזה שמחוסר תלישה וקבורה:
6 **לאו בלום היא**. אין כאן חסרון מעשה: **לשני**
7 **תאומים כו'**. אף אדם עשוי בדיוקנו של
8 מקום: **קל לית**. איני קל: **א"כ**. דקלני דמתני'
9 לאו כיוני הוא אלא קל איני כבד אני מיבעי
10 ליה: **קיל לי עלמא**. (אני) מכנה ואינו רוצה
11 להזכיר בבידות בעצמו: **לגופה**. לומר
12 שהמגדף בתלייה ומיניה ילפינן לאחריני:
13 ה"ג **ת"ל כי קבר תקברנו**. מריבויא דריש
14 כל המתים: **רמז לקבורה**. שאדם חייב לקבור
15 את מתו: **דליעביד ליה ארון**. אבל קבורת
16 הארץ לא משתמע ליה מיניה ולהכי לא
17 אמר ליה מהאי ופרכינן לימא ליה מרבויא
18 דתקברנו ומשני לא משמע ליה לעבודה זרה
19 למהוי דרשה מרבויא: **וניתא מדאיקבור**
20 **צדיקי**. אברהם יצחק ויעקב ומשני מנהג
21 בעלמא הוא שנהגו כן קודם לכן: **ונימא ליה**
22 **מדקבר רחמנא למשה**. אלמא דעתו
23 הסכימה ומשני דילמא כי היכי דלא לישתני
24 משה ממנהגא דעלמא: **וספדו לו**. באביה בן
25 ירבעם כתיב ואחיה השילוני נתנבא עליו
26 דבר זה לשבח יען כי נמצא בו דבר טוב
27 שביטל פרדסאות שהושיב אביו: **ולא יקברו**.
28 ברשעים כתיב ומדלייט להו הכי ש"מ קבורה
29 משמיא אסכימו עלה: **משום בזיונא הוא**.
30 שלא יתבזה לעין כל שיראוהו מת ונרקב
31 ונבקע: **או**. כי היכי דתיהוי ליה כפרה
32 בהטמנה זו שמורידים ומשפילין אותו
33 בתחתיות: **לאו כל כמיניה**. דבזיון הוא
34 לקרוביו: **הא אמר לא בעינא כפרה**. ואי נמי
35 קבריה ליה לא מתכפר: **לא יקברו**. ואי
36 משום כפרה יקברו ויתכפר להם: **ומשני** לא
37 ניחא להקב"ה דתיהוי להו כפרה לפי שאף
38 על פתח קברם לא היו חוזרין: **א"נ לאפוקי**
39 **מיורשין**. על כרחן שכר הספדנות אי יקרא
40 דשבחי כי אמר לא תספדוהו צייתינן ליה ואי
41 לא אמר ואמרי יורשין לא ניחא לן כפינן
42 להו ואי יקרא דחיי הוא לדידיה לא צייתינן
43 ליורשין צייתינן: **משהו לה לשירה**. עד שבא
44 אברהם מבית עקידת יצחק דמדכתיב ויבא
45 אברהם מכלל דההיא שעתא לא הוה התם:
46 **הנך בני יקרא נינהו**. בתמיה והלא בל בית
47 ירבעם הנותרים רשעים היו: **ולא יקברו**. ואי
48 יקרא דחיי הוא. והלא הנותרים יש בהן
49 צדיקים: **והוי אדון יספדו לך**. לצדקיהו
50 נאמר:

נבוה

[ט.]

רַבִּי חִינְנָא בָּעֵי, לָא מִסְתַּבְּרָה דִּידַהּ, אָמַר: ״הֲרֵי זֶה״! וְחָזַר וְאָמַר: ״הֲרֵי עָלַי״! - אִסּוּר חָמוּר חָל עַל אִסּוּר קַל, אֵין אִסּוּר קַל חָל עַל אִסּוּר חָמוּר.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: אֵין בֵּין זָב הָרוֹאֶה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת לְרוֹאֶה שָׁלֹשׁ, אֶלָּא קָרְבָּן. אֵין בֵּין מְצֹרָע מֻסְגָּר לִמְצֹרָע מֻחְלָט, אֶלָּא פְּרִיעָה וּפְרִימָה תִּגְלַחַת וְצִפָּרִים.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי: דְּרַבִּי לְעָזָר הִיא. דְּרַבִּי לְעָזָר אָמַר: אַף בַּשְּׁלִישִׁית בּוֹדְקִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַקָּרְבָּן. בְּרַם כְּרַבָּנָן: הַשְּׁנִיָּה מֵאֲנָס טָהוֹר וְהַשְּׁלִישִׁית מֵאֲנָס טָמֵא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: אֵין לַיִת הִיא דְּרַבָּנָן וְלָא אוּף דְּרַבִּי לְעָזָר - לַיִת הִיא. דְּתָנֵי: אָמַר רַבִּי לְעָזָר: לֹא לְסָתְרוֹ אָמַרְתִּי, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָבִיא קָרְבָּן. לֹא אָמַרְתִּי שֶׁאֵינוֹ זָב לִסְתּוֹר זָב, הוֹאִיל לִסְתּוֹר. לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא שֶׁלֹּא יָבִיא קָרְבָּן. הָדָא אָמְרָה: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. אֵין תֵּימַר דְּרַבִּי לְעָזָר הִיא - נִתְנֵי הַשְּׁנִיָּה בִּסְתִירָה וְלֹא בְּקָרְבָּן. הַשְּׁלִישִׁית בִּסְתִירָה וּבְקָרְבָּן! עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי לְעָזָר: רָאָה שְׁתַּיִם בְּשַׁפִּי וְאַחַת בְּקֻשִׁי - סוֹתֶרֶת וְאֵינָהּ מְבִיאָה קָרְבָּן.

אָמַר רַבִּי יוּדָן:

[ט:]

מַתְנִיתָא בִּשְׁנֵי בְנֵי אָדָם. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: אֵין בֵּין מְצֹרָע מֻסְגָּר לִמְצֹרָע מֻחְלָט אֶלָּא פְּרִיעָה וּפְרִימָה וְתִגְלַחַת וְצִפָּרִים. הָדָא אָמְרָה: בִּשְׁנֵי בְנֵי אָדָם אֲנַן קָיְמִין. אִין תֵּימַר בְּאָדָם אֶחָד - נִתְנֵי אֵין בֵּין בַּהֶרֶת גְּדוֹלָה לְבַהֶרֶת קְטַנָּה. הֵיךְ מָה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן בִּשְׁנֵי בְנֵי אָדָם אֲנַן קָיְמִין, וְהָכָא בִּשְׁנֵי בְנֵי אָדָם אֲנַן קָיְמִין. פָּרְחָה בוֹ מִתּוֹךְ הֶסְגֵּר - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טָעוּן צִפָּרִים. רַבִּי לְעָזָר אָמַר: אֵין טָעוּן צִפָּרִים. אָמַר רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן. מִן הַצָּרוּעַ לְהָבִיא אֶת שֶׁפָּרְחָה בְּכֻלּוֹ, שֶׁיֵּהֵא טָעוּן צִפָּרִים; וַהֲלֹא דִין הוּא: מָה אִם מִי שֶׁטָּהַר וְאֵין סִימָנֵי מְטַמְּאָיו עִמּוֹ - טָעוּן צִפָּרִים, מִי שֶׁטָּהַר וְסִימָנֵי מְטַמְּאָיו עִמּוֹ - אֵינוֹ דִין שֶׁיֵּהֵא טָעוּן צִפָּרִים? וַהֲלֹא שֶׁעָמַד בּוֹ שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת יוֹכִיחַ, שֶׁטָּהַר וְסִימָנֵי מְטַמְּאָיו עִמּוֹ, וְאֵין טָעוּן צִפָּרִים. אַף אַתָּה אַל תִּתְמַהּ עַל מִי שֶׁפָּרְחָה בְּכֻלּוֹ, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁטָּהַר וְסִימָנֵי מְטַמְּאָיו עִמּוֹ וְאֵינוֹ טָעוּן צִפָּרִים, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״מִן הַצָּרוּעַ״ - לְהָבִיא אֶת שֶׁפָּרְחָה בְּכֻלּוֹ שֶׁיֵּהֵא טָעוּן צִפָּרִים. אִם אוֹמֵר אַתְּ לְטַהֵר מִתּוֹךְ הֶסְגֵּר לֹא יְהֵא טָעוּן צִפָּרִים, וִיתִיבְנֵהּ, לֹא מוּטָב לְהָשִׁיב פְּרִיחָה עַל פְּרִיחוֹת וְלֹא עֲמִידָה עַל פְּרִיחוֹת.

אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה: חַבְרוֹן דְּרַבָּנָן מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּכֵן תַּנָּיָא מְתִיב לְחַבְרֵהּ: לֹא אִם אָמַרְתָּ בַּזֶּה שֶׁאֵינוֹ נִזְקָק לַחֲלִיטָה, תֹּאמַר בַּזֶּה שֶׁהוּא נִזְקָק לַחֲלִיטָה: הוֹאִיל וְהוּא נִזְקָק לְהַחֲלִיט - יְהֵא טָעוּן צִפָּרִים. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: סוֹפָהּ מְסַיְּעָא לְרַבִּי לְעָזָר, הַטָּהֵר מִתּוֹךְ הֶסְגֵּר פָּטוּר מִפְּרִיעָה וּמִפְּרִימָה וּמִתִּגְלַחַת וּמִצִּפָּרִים. כָּל מָה דַּאֲנַן קָיְמִין הָכָא בִּפְרִיחוֹת.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבּוּדְמָא: מָה פְּלִיגִין? לְהָבִיא צִפָּרִים, אֲבָל לְהָבִיא קָרְבָּן - כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁאֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן. וְתָנֵי כֵן: בַּשְּׁבִיעִי יְגַלַּח וּבַשְּׁמִינִי יָבִיא, אֶת שֶׁהוּא טָעוּן תִּגְלַחַת - מֵבִיא קָרְבָּן; אֶת שֶׁאֵינוֹ טָעוּן תִּגְלַחַת - אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן. רַבִּי חַמָּא בַּר עֻקְבָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָה (וַיִּקְרָא יג, מו): ״כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא״ - אֶת שֶׁטֻּמְאָתוֹ תְּלוּיָה בְּנִגְעוֹ, יָצָא

[י.]

זֶה שֶׁטִּמְאָתוֹ תְּלוּיָה בִּסְפִירוּת יָמָיו. עַד כַּדּוּן פְּרִיעָה וּפְרִימָה, תִּגְלַחַת וְצִפֻּרִים מִנַּיִן? רַבִּי לְעָזָר דָּרוֹמָיָא בְּשֵׁם רַבִּי שַׁמַּי (וַיִּקְרָא יד, ב): "זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם" - אֶת שֶׁהוּא מִטַּמֵּא וּמִטַּהֵר בְּיוֹם אֶחָד. יָצָא זֶה שֶׁאֵינוֹ מִטַּמֵּא וּמִטַּהֵר בְּיוֹם אֶחָד.

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: אֵין בֵּין סְפָרִים לִתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת, אֶלָּא שֶׁהַסְּפָרִים נִכְתָּבִין בְּכָל לָשׁוֹן, וּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת אֵינָן נִכְתָּבוֹת אֶלָּא אַשּׁוּרִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף בִּסְפָרִים לֹא הִתִּירוּ שֶׁיִּכָּתְבוּ אֶלָּא יְוָנִית.

גְּמָרָא: כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית יא, א): "וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים" - רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי יוֹחָנָן: חַד אָמַר: שֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים בִּשְׁבָעִים לָשׁוֹן, וָחֳרָנָה אָמַר: שֶׁהָיוּ מְדַבְּרִין בִּלְשׁוֹן יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא (שָׁם ט, כז): "יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי שֵׁם" - שֶׁיִּהוּ מְדַבְּרִין בִּלְשׁוֹנוֹ שֶׁל יֶפֶת בְּאָהֳלוֹ שֶׁל שֵׁם. (שָׁם י): "בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבָל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס"; "גּוֹמֶר" - גַּרְמַמְיָה, "מָגוֹג" - גּוּתְיָא, "מָדַי" - כְּשְׁמוּעָה, "וְיָוָן" - אַוּסוּס, "תּוּבַל" - וַתְנָיָה, "מֶשֶׁךְ" - מוּסְיָא, "תִּירָס" - רַבִּי סִימוֹן אָמַר: פְּרָס, וְרַבָּנָן אָמְרִי: תַּרְקָא. "בְּנֵי גֹמֶר אַשְׁכְּנַז וְרִיפַת וְתֹגַרְמָה" (בְּרֵאשִׁית י, ג) - אַסְיָא וַהֲדַיִית וְגַרְמַנִיקְיָה. "בְּנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים וְדֹדָנִים" (בְּרֵאשִׁית י, ד) - אֲלַסְטַרְסָם אַבְיָה וְדַרְדַּנְיָה. "אֶת הָאַרְוָדִי" (בְּרֵאשִׁית י, יח) - רוֹדוּס. "אֶת הַצְּמָרִי" (בְּרֵאשִׁית י, יח) - חֶמֶץ. "אֶת הַחֲמָתִי" (בְּרֵאשִׁית י, יח) - חֲמָת. "עַד לָשַׁע" (בְּרֵאשִׁית י, יט) - רַבִּי לְעָזָר אָמַר: עַד קַלְרָה.

רַבִּי יוּדָן בַּר יוּדָן בַּר שָׁלוֹם אָמַר: מִכָּן לְתַרְגּוּם. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן דְּבֵית גַּבְרִין: אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת נָאִים שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הָעוֹלָם, וְאֵלוּ הֵן: לַעַז - לְזַמֵּר, רוֹמִי - לְקֶרֶב, סוּרְסִי - לְאֵילְיָא, עִבְרִי - לְדִבּוּר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף אַשּׁוּרִי לִכְתָב. אַשּׁוּרִי - יֵשׁ לוֹ כְתָב וְאֵין לוֹ לָשׁוֹן, עִבְרִי - יֵשׁ לוֹ לָשׁוֹן וְאֵין לוֹ כְתָב. בָּחֲרוּ לָהֶם כְּתָב אַשּׁוּרִי וְלָשׁוֹן עִבְרִי. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אַשּׁוּרִי? שֶׁהוּא מְאֻשָּׁר בִּכְתָבוֹ. אָמַר רַבִּי לֵוִי: עַל שֵׁם שֶׁעָלָה בְּיָדָם מֵאַשּׁוּר.

תָּנֵי: רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: רָאוּי הָיָה עֶזְרָא שֶׁתִּנָּתֵן תּוֹרָה עַל־יָדוֹ, אֶלָּא שֶׁקִּדְמוֹ דּוֹר מֹשֶׁה. אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא נִתְּנָה הַתּוֹרָה עַל־יָדָיו, אַף הוּא, נִתַּן כְּתָב וְלָשׁוֹן עַל־יָדוֹ, (עֶזְרָא ד, ז): "וּכְתָב הַנִּשְׁתְּוָן כָּתוּב אֲרָמִית וּמְתֻרְגָּם אֲרָמִית". (דָּנִיֵּאל ה, ח): "וְלָא כָהֲלִין כְּתָבָא לְמִקְרֵא"; מְלַמֵּד שְׁבוּ בַּיּוֹם נִתַּן. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בְּרַעַץ נִתְּנָה הַתּוֹרָה. וְאָתְיָא כְּרַבִּי יוֹסֵה. רַבִּי אוֹמֵר: אַשּׁוּרִית נִתְּנָה הַתּוֹרָה, וּכְשֶׁחָטְאוּ - נֶהְפַּךְ לָהֶן לְרַעַץ, וּכְשֶׁזָּכוּ בִּימֵי עֶזְרָא - נֶהְפַּךְ לָהֶן אַשּׁוּרִית: "גַּם הַיּוֹם מַגִּיד מִשְׁנֶה אָשִׁיב לָךְ" (זְכַרְיָה ט, יב), "וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר" (דְּבָרִים יז, יח), כְּתָב שֶׁהוּא עָשׂוּי לְהִשְׁתַּנּוֹת. תָּנֵי: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פַּרְטָא, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי לְעָזָר הַמּוֹדָעִי: כְּתָב אַשּׁוּרִי נִתְּנָה הַתּוֹרָה. וּמַה טַּעֲמָא? (שְׁמוֹת כז, יא): "וְוֵי הָעַמֻּדִים" - שֶׁיִּהוּ וָוִים שֶׁל תּוֹרָה דּוֹמִים

[י:]

לְעַמּוּדִים. אָמַר רַבִּי לֵוִי: מַן דְּאָמַר בְּרַעַץ נִתְּנָה הַתּוֹרָה - עִי"ן מַעֲשֶׂה נִסִּים; מַן דְּאָמַר אַשּׁוּרִי נִתְּנָה הַתּוֹרָה - סָמ"ךְ מַעֲשֶׂה נִסִּים. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא וְרַבִּי סִימוֹן, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: תּוֹרַת הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיָה לֹא ה"א שֶׁלָּהֶם וְלֹא מ"ם שֶׁלָּהֶן סָתוּם. הָא סָמ"ךְ סָתוּם. תָּנֵי: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף בַּסְּפָרִים לֹא הִתִּירוּ שֶׁיִּכָּתְבוּ אֶלָּא יְוָנִית. בָּדְקוּ וּמָצְאוּ, שֶׁאֵין הַתּוֹרָה יְכוֹלָה לְהִתַּרְגֵּם כָּל צָרְכָּהּ אֶלָּא יְוָנִית.

בּוּרְגָּנִי אֶחָד בִּירָא לָהֶם אֲרַמִּית מִתּוֹךְ יְוָנִית. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: תִּרְגֵּם עֲקִילָס הַגֵּר הַתּוֹרָה לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְקִלְּסוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ (תְּהִלִּים מה, ג): "יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם".

רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי אָמַר: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שָׁאַל: וּלְמָה לִי נַן אָמְרִין: יֵשׁ בַּסְּפָרִים מַה שֶּׁאֵין בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת, שֶׁהַסְּפָרִים נִכְתָּבִין בִּשְׁנֵי דַפִּין, וּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת אֵינָן נִכְתָּבִין אֶלָּא בְּדַף אֶחָד. הֲתִיב רַבִּי יִצְחָק בְּרֵהּ דְּרַבִּי חִיָּה כְּתוּבָה: דְּרַבָּה שֶׁהַסְּפָרִים נִכְתָּבִין בִּשְׁתֵּי עוֹרוֹת, וּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת אֵינָן נִכְתָּבוֹת אֶלָּא בְּעוֹר אֶחָד. אַמְרוּן חַבְרַיָּא קַמֵּי רַבִּי מָנָא: אוֹ נֵאמַר דַּף אֶחָד בִּשְׁנֵי עוֹרוֹת לֵית הִיא דְּרַבָּה. אֲמַר לוֹן: שֶׁכֵּן אַפִלּוּ סְפָרִים אֵינָן נִכְתָּבִין כֵּן. תּוֹלִין בִּסְפָרִים, אֵין תּוֹלִין לֹא בִּתְפִלִּין וְלֹא בִּמְזוּזוֹת. סְפָרִים שֶׁכְּתָבָן כִּתְפִילִין וְכִמְזוּזוֹת - אֵין תּוֹלִין בָּהֶן, תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת שֶׁכְּתָבָן כִּסְפָרִים - תּוֹלִין בָּהֶן.

רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַבִּי אֵימֵי: הָיָה כוֹתֵב אֶלָהּ עָם - אִם הָיְתָה הַפָּרָשָׁה עֲשׂוּיָה כֵּן - כָּשֵׁר, וְאִם לָאו - פָּסוּל. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַבִּי אֵימֵי בַּר חִינְנָא: כִּכְתָב סְפָרִים כֵּן כְּתַב תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב: נִקַּב נָקֵב

[יא.]

בִּירֵכוֹ שֶׁל ה״א: אִם גּוֹרְדוֹ וְנִשְׁתַּיֵּר שָׁם יָרֵךְ קְטַנָּה - כָּשֵׁר, וְאִם לָאו - פָּסוּל. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: הָיָה הַגִּימֶ״ל מְכַלֶּה אֶת הַגְּוִיל: אִם גּוֹרְדוֹ וְנִשְׁתַּיֵּר שָׁם יָרֵךְ קְטַנָּה - כָּשֵׁר, וְאִם לָאו - פָּסוּל. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם אָשְׁיָאן בַּר נִדְבָה: נִקַּב נָקֵב בְּאֶמְצַע בֵּי״ת: אִם הָיָה הַגְּוִיל מַקִּיפוֹ מִכָּל צַד - כָּשֵׁר, וְאִם לָאו - פָּסוּל. אָמַר רַבִּי זְעֵירָה: אָתְיָא דְרַב חִסְדָּא כְּרַב, וּתְרֵיהוֹן פְּלִיגִין עַל שִׁטְתֵּהּ דְּאָשְׁיָן בַּר נִדְבָה. חַבְרַיָּא אָמְרִי: אָתְיָא דְאָשְׁיָן בַּר נִדְבָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּתָנֵי: עֵרֶב אֶת הָאוֹתוֹת - אֵית תַּנֵּי תָנֵי: כָּשֵׁר; אֵית תַּנֵּי תָנֵי: פָּסוּל. רַבִּי אַדָּא בַּר שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַן דְּאָמַר כָּשֵׁר - מִלְמַטָּן, מַן דְּאָמַר פָּסוּל - מִלְמַעְלָן. כְּגוֹן אַרְצֵנוּ, תִּפְאַרְתֵּנוּ. אַרְצְךָ - צְרִיכָה, תִּפְאַרְתְּךָ - צְרִיכָה. רַבִּי אַדָּא בֵּירַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא יַעֲמֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ. מַה טַּעֲמָא? אָמַר רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי פַּפָּא (תְּהִלִּים קל, א): "מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ"; רַבִּי אַדָּא בַּר שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא יַעֲמֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וְצָרִיךְ לְנַקְּבָיו. מַה טַּעֲמָא? (עָמוֹס ד, יב): "הָכוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל". אָמַר רַבִּי סִימוֹן: 'הִתְכַּוֵּן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל'! אָמַר רַבִּי אַלֶכְסַנְדְּרִי (קֹהֶלֶת ד, יז): "שְׁמֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים" - שְׁמֹר עַצְמְךָ מִן הַטִּפִּים הַיּוֹצְאִין מִבֵּין רַגְלֶיךָ. הָדָא דְאַתְּ אָמַר, בְּדַקִּים, אֲבָל בַּגַּסִּים, אִם יָכוֹל לְסַבֵּל - יְסַבֵּל. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אָבִיהּ בְּשֵׁם רַב אַחָא: "שְׁמֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים" - שְׁמֹר עַצְמְךָ כְּשֶׁתְּהֵא נִקְרָא אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים, שֶׁתְּהֵא טָהוֹר וְנָקִי. אָמַר רַבִּי בָּא (מִשְׁלֵי ה, יח): "יְהִי מְקוֹרְךָ בָרוּךְ" - יְהִי מִקְרָאֲךָ לַקֶּבֶר בָּרוּךְ. אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה (קֹהֶלֶת ג, ב): "עֵת לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת" - אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁשָּׁעַת מִיתָתוֹ כְּשָׁעַת לֵדָתוֹ, מַה שָּׁעַת לֵדָתוֹ נָקִי - אַף בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ יְהֵא נָקִי. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה: הָיָה עָשׁוּי כַּחֲצִי חֲלִיטָה, שׁוּרָה הָעֶלְיוֹנָה שֵׁישׁ לְמַטָּה הֵימֶנָּה שְׁתַּיִם - צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בָהּ שָׁלֹשׁ תֵּבִיוֹת: הָאֶמְצָעִית - שְׁתַּיִם, הַתַּחְתּוֹנָה - אַפִלּוּ "עַל הָאָרֶץ". רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: הָיָה עָשׁוּי כְּמִין סְמִפּוֹן: שׁוּרָה הָעֶלְיוֹנָה שֵׁישׁ לְמַטָּה שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ תֵּבִיוֹת - הַתַּחְתּוֹנָה שְׁתַּיִם, וְהָאֶמְצָעִית - אֵינִי יוֹדֵעַ. רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר לַהּ, רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא, רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין, רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם אָשְׁיָן, בַּר נִדְבָה, חַבְרַיָּא

אָמַר רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חֲנַנְאֵל: אִם הָיְתָה הַדְּיוֹ יוֹצְאָה מִבֵּין הַנְּקָבִין - פָּסוּל. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? לוֹחֲכָהּ בִּלְשׁוֹנוֹ וְהִיא עוֹמֶדֶת. טָעָה וְהִשְׁמִיט אֶת הַשֵּׁם - אֵית תַּנַּי תָּנֵי: תּוֹלֶה אֶת הַשֵּׁם; אֵית תַּנַּי תָּנֵי:

[יא:]

מוֹחֵק אֶת הַחֹל, וְכוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם וְתוֹלֶה אֶת הַחֹל.

רַבִּי זְעֵירָה רַב חֲנַנְאֵל בְּשֵׁם רַב: הֲלָכָה כְּמִי שֶׁהוּא אוֹמֵר: מוֹחֵק אֶת הַחֹל וְכוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם וְתוֹלֶה אֶת הַחֹל. רַבִּי זְעֵירָה רַב חֲנַנְאֵל בְּשֵׁם רַב: וְאִם הָיָה כְּגוֹן: "אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם" - מָתָר. לָמָּה? מִפְּנֵי שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ תֵּבִיוֹת, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֹל? מַה נְפַק מִן בֵּינֵיהוֹן? "אֵל אֱלֹהִים יְיָ". אֵין תֵּימַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ תֵּבִיוֹת - הֲרֵי הֵן שָׁלֹשׁ תֵּבִיוֹת. אֵין תֵּימַר מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֹל - הֲרֵי אֵין בּוֹ חֹל.

לַיְיָ - צְרִיכָה, בַּה׳ - צְרִיכָה. רַבִּי שַׁשָּׁעָה בְּרֵהּ דְּרַב חֲנַנְאֵל אָמַר: צָרִיךְ לִכְתֹּב ה״א לְמַטָּה מֵאַרְכָּבְתּוֹ שֶׁל לָמֶ״ד. (דְּבָרִים לב, ו): "הֲלַיְיָ תִּגְמְלוּ זֹאת" - "הָא לַיְיָ תִּגְמְלוּ זֹאת". מְזוּזָה - אֵית תַּנַּי תָּנֵי: פְּתוּחָה, אֵית תַּנַּי תָּנֵי: סְתוּמָה. שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מְשָׁמֵהּ דְּרַב: הֲלָכָה כְּמִי שֶׁאוֹמֵר פְּתוּחָה שֶׁאֵין זֶה מְקוֹמָהּ. פְּתוּחָה מֵרֹאשָׁהּ - סְתוּמָה, פְּתוּחָה מִסּוֹפָהּ - פְּתוּחָה, פְּתוּחָה מִכָּן וּמִכָּן - סְתוּמָה. טָעָה וְהִשְׁמִיט פָּסוּק אֶחָד: אִם יֵשׁ בּוֹ שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ שִׁיטִין - מְתַקְּנוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ, אַרְבַּע - אֵינוֹ קוֹרֵא בּוֹ. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חֲנַנְאֵל: אַף בְּקֹרַע כֵּן. תָּנֵי: סֵפֶר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ טָעֲיוֹת בְּכָל דַּף וְדַף - מְתַקְּנוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ, אַרְבַּע - אֵינוֹ קוֹרֵא בּוֹ. וְהָתָנֵי: סֵפֶר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ טָעֲיוֹת כְּפָרָשַׁת (בְּמִדְבַּר י, לה): "וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן" - מְתַקְּנוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ. אָמַר רַבִּי שַׁמַּי: כָּאן בְּסֵפֶר גָּדוֹל וְכָאן בְּסֵפֶר קָטוֹן. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חֲנַנְאֵל: מָצָא בּוֹ דַּף אֶחָד שָׁלֵם - מַצִּיל אֶת כֻּלּוֹ. מַהוּ שָׁלֵם? שֶׁאֵין בּוֹ שָׁלֹשׁ טָעֲיוֹת, אוֹ שָׁלֵם שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבַּע.

חַגְרָא אֲחוּי דְּרַבִּי בָּא בַּר בִּינָה, יְהַב אוֹרְיְתָא לְרַב חֲנַנְאֵל וְקָרָא בָּהּ. אֲמַר לֵהּ: הָדָא אוֹרְיְתָךְ צְרִיכָה צְלוֹ, וּבַסּוֹף מָצָא בָּהּ דַּף אֶחָד שָׁלֵם וְהִצִּיל אֶת כֻּלָּהּ.

[יב.]

מַה שָׁלֵם? שֶׁאֵין בּוֹ טָעֲיוֹת, אוֹ שָׁלֵם שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבַּע. רַבִּי זְעֵירָה רַב חֲנַנְאֵל בְּשֵׁם רַב: תִּפְוֹרָהּ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: קִשְׁרֵי תְפִלִּין - הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. רַבִּי יִרְמְיָה אִפְּסְקַת רְצוּעָתָהּ דִּתְפִלָּתָהּ, שְׁאַל לְרַבִּי בָּא בַּר מַמָּל אָמַר לֵהּ: "וּקְשַׁרְתָּם" (דְּבָרִים ו, ח) - אֲפִלּוּ קְשִׁירָה תַּמָּה. רַבִּי זְעֵירָה אִפְּסִיק גּוּדָּא דִּרְצוּעָתָא, שְׁאַל לְרַב חוּנָה וּלְרַב קְטִינָה וּשְׁרוֹן לֵהּ. אִפְּסִיק זְמַן תְּנִינוּת וּשְׁרוֹן לֵהּ, דְּלָא מִן אֶלְפָּן. רַבִּי בָּא בְּרֵהּ דְּרַבִּי חִיָּה בַּר בָּא בְּרַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה: זֶה שֶׁהִיא תּוֹפֵר - צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא מְשַׁיֵּר מִלְמַעְלָן וּמִלְמַטָּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקָּרַע. וּמָחֵי לֵהּ עַל מֹחָא! אִם הֲלָכָה - לָמָּה לֹא יִקָּרַע? וְאִם לֹא יִקָּרַע - לָמָּה הֲלָכָה. הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי: שֶׁיְּהוּ כוֹתְבִין בְּעוֹרוֹת, וְכוֹתְבִין בִּדְיוֹ, וּמְסָרְגִלִין בְּקָנֶה, וְכוֹרְכִין בְּשֵׁעָר, וְטוֹלִין בְּמַטְלִית, וְדוֹבְקִין בְּדֶבֶק, וְתוֹפְרִין בְּגִידִין, וּכְשֶׁהוּא תוֹפֵר יְהֵא תוֹפֵר כַּתָּפֵר הַזֶּה, וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא מְשַׁיֵּר בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה כִּמְלֹא שִׁיטָה, בֵּין תֵּבָה לַתֵּבָה כִּמְלֹא אוֹת, בֵּין אוֹת לְאוֹת כָּל שֶׁהוּא, בֵּין דַּף לְדַף מְלֹא גּוּדָל. עָשָׂה סוֹף הַדַּף שָׁוֶה לְתְחִלָּתוֹ - פָּסוּל. צָרִיךְ לִתֵּן רֶוַח בְּסֵפֶר מִלְמַעְלָן שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת וּמִלְמַטָּן שָׁלֹשׁ. רַבִּי אוֹמֵר: בַּתּוֹרָה - מִלְמַעְלָן שָׁלֹשׁ וּמִלְמַטָּן טֶפַח, וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא מְשַׁיֵּר בֵּין סֵפֶר לְסֵפֶר כִּמְלֹא אַרְבַּע שִׁיטִין. וּבִנְבִיא שֶׁל שְׁנֵים־עָשָׂר - שָׁלֹשׁ. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא גּוֹמֵר

בְּאֶמְצַע הַדַּף, וּמַתְחִיל בְּאֶמְצָעִיתוֹ. וּבַנָּבִיא - גּוֹמֵר בְּסוֹפוֹ וּמַתְחִיל בְּרֹאשׁוֹ. וּבַנָּבִיא שֶׁל שְׁנֵים־עָשָׂר - אָסוּר. אֵין עוֹשִׂין יְרִיעָה פְּחוּתָה מִשָּׁלֹשׁ דַּפִּין, וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנָה. הָדָא דְאַתְּ אָמַר: בַּתְּחִלָּה, אֲבָל בַּסּוֹף - אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא. וּבַקְּלָפִים - לֹא נָתְנוּ חֲכָמִים שִׁעוּר. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא כוֹתֵב עַל הַגְּוִיל בִּמְקוֹם הַשֵּׂעָר, וְעַל הַקְּלָף בִּמְקוֹם נְחוּשְׁתּוֹ. אִם שִׁנָּה - פָּסַל. לֹא יְהֵא כוֹתֵב חֶצְיוֹ עַל הָעוֹר וְחֶצְיוֹ עַל הַקְּלָף, אֲבָל כּוֹתֵב הוּא חֶצְיוֹ עַל עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, וְחֶצְיוֹ עַל עוֹר חַיָּה טְהוֹרָה. אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא עַל עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה. מַה טַּעֲמָא? "לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ" (שְׁמוֹת יג, ט) - מִמַּה שֶׁאַתָּה נוֹתֵן בְּפִיךָ. וְהָא תָנֵי: כּוֹתְבִין עַל־גַּבֵּי עוֹר נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת?! מִינָא דְאַתְּ נוֹתֵן בְּפִיךָ.

וְעוֹשִׂין עַמּוּד לְסֵפֶר בְּסוֹפוֹ, לַתּוֹרָה - מִכָּן וּמִכָּאן. לְפִיכָךְ גּוֹלֵל הַסֵּפֶר לִתְחִלָּתוֹ וְהַתּוֹרָה לְאֶמְצָעִיתָהּ. רַבִּי שְׁמוּאֵל רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב חִיָּה בַּר יוֹסֵף: אֲפִלּוּ שְׁתֵּי יְרִיעוֹת. רַבִּי זְעֵירָה שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת בְּשֵׁם כַּהֲנָה: וּבִלְבַד מְקוֹם הַתֶּפֶר. רַב אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: סֵפֶר שֶׁאֵין עָלָיו מַפָּה -

[יב:]

הוֹפְכוֹ עַל הַכְּתָב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּזֶּה הַכְּתָב.

כָּל הָאוֹתוֹת הַכְּפוּלִים בְּאָלֶ"ף־בֵּי"ת - כּוֹתֵב הָרִאשׁוֹנִים בִּתְחִלַּת הַתֵּבָה וּבְאֶמְצַע הַתֵּבָה, וְאֶת הָאַחֲרוֹנִים בְּסוֹפָהּ. וְאִם שִׁנָּה - פסל. מִשֵּׁם רַבִּי מַתְיָה בֶּן חָרָשׁ אָמְרוּ: מנצפ"ך - הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.

מַהוּ מנצפ"ך? רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מַה שֶּׁהִתְקִינוּ לְךָ הַצּוֹפִים. מַן אִנּוּן אִלֵּין צוֹפִין? מַעֲשֶׂה בְּיוֹם סַגְרִיר שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבֵית הַוַּעַד, וְנִכְנְסוּ הַתִּינוֹקוֹת, אָמְרִין: אֱיתוֹן נַעֲבֵד בֵּית וַעֲדָא, דְּלָא יִבְטַל. אָמְרִין: מַהוּ דֵין דִּכְתִיב: מ"ם מ"ם, נו"ן נו"ן, צַד"י צַד"י, פ"ה פ"ה, כ"ף כ"ף? מִמַּאֲמָר לְמַאֲמָר, מִנָּאֲמָן לְנָאֲמָן, מִצַּדִּיק לְצַדִּיק, מִפֶּה לְפֶה, מִכַּף יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכַף יָדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. וְסִימוּ אוֹתָן חֲכָמִים, וְעָמְדוּ כֻּלָּן בְּנֵי־אָדָם גְּדוֹלִים. אָמְרוּן, רַבִּי לִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֲווֹן מְנַהוֹן. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא וְרַבִּי סִימוֹן תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: תּוֹרַת הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיָה לֹא ה"א שֶׁלָּהֶם וְלֹא מ"ם שֶׁלָּהֶם סָתוּם, הָא סמ"ך סָתוּם. רַבִּי סִימוֹן וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ כּוֹתְבִין יְרוּשָׁלַיִם - יְרוּשָׁלַיְמָה, וְלֹא הָיוּ מַקְפִּידִין. וְדִכְוָתָהּ: צָפוֹן - צָפוֹנָה, תֵּימָן - תֵּימָנָה.

שִׁלְשָׁה־עָשָׂר דָּבָר שִׁנּוּ חֲכָמִים לְתַלְמֵי הַמֶּלֶךְ, כָּתְבוּ לוֹ (בְּרֵאשִׁית א, א): 'אֱלֹהִים בָּרָא בְּרֵאשִׁית'; (בְּרֵאשִׁית א, כו): 'אֶעֱשֶׂה אָדָם בְּצַלֶּם וּבִדְמוּת'; (בְּרֵאשִׁית א, כז): 'זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא'; (בְּרֵאשִׁית ב, ב): 'וַיְכַל בַּשִּׁשִּׁי, וַיִּשְׁבֹּת בַּשְּׁבִיעִי'; (בְּרֵאשִׁית יא, ז): 'הָבָה אֵרְדָה'; (בְּרֵאשִׁית יח, יב): 'וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר'; (בְּרֵאשִׁית מט, ו): 'כִּי בְאַפָּם הָרְגוּ שׁוֹר, וּבִרְצֹנָם עִקְּרוּ אֵבוּס'; (שְׁמוֹת ד, כ): 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו וַיַּרְכִּבֵם עַל נוֹשְׂאֵי בְנֵי אָדָם'; (שְׁמוֹת יב, מ): 'וּמוֹשַׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם וּבְכָל הָאֲרָצוֹת שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה'; (וַיִּקְרָא יא, ו): "וְאֶת הָאַרְנֶבֶת" - 'וְאֶת שְׁעִירַת הָרְגְלַיִם'. אִמּוֹ שֶׁל תַּלְמֵי הַמֶּלֶךְ, אַרְנַבְתָּא הֲוָה שְׁמַהּ. (בְּמִדְבַּר טז, טו): 'לֹא חֲמָד אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי'; (דְּבָרִים ד, יט): 'אֲשֶׁר חָלַק יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֹתָם לְהָאִיר לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמָיִם'; (דְּבָרִים יז, ג): 'אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי לָאֵמוֹת לְעָבְדָם'.

כָּל הָאוֹתוֹת הַכְּתוּבִים עִם הַשֵּׁם - מִלְּפָנָיו הֲרֵי אֵלּוּ חֹל, וְנִמְחָקִין. כְּגוֹן: לַייָ׳ בַּייָ׳ מַייָ׳ כַּייָ׳ שַׁייָ׳. שֶׁכֵּן מָצָאנוּ בַּצִּיץ שֶׁהוּא מֻבְדָּל מִמֶּנּוּ: קֹדֶשׁ לַמ״ד מִלְּמַטָּן, וְהַשֵּׁם מִלְּמַעְלָן. כָּל הָאוֹתוֹת הַכְּתוּבִים עִם הַשֵּׁם מֵאֲחוֹרָיו - הֲרֵי אֵלּוּ קֹדֶשׁ וְאֵינָן נִמְחָקִין. כְּגוֹן: אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵיכֶם. אֵלּוּ שֵׁמוֹת שֶׁאֵינָן נִמְחָקִין: הַכּוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת בְּיוּ״ד וּבְהֵ״א, בְּאָלֶ״ף וּבְדָלֶ״ת, אֵל, אֱלֹהִים, אֱלֹהֶיךָ, אֱלֹהַי, אֱלֹהֵינוּ, אֱלֹהֵיכֶם, שַׁדַּי, צְבָאוֹת, אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה. כָּתַב אָלֶ״ף דָּלֶ״ת מַייָ, אָלֶ״ף הֵ״א מֵאֶהְיֶה, שִׁי״ן דָּלֶ״ת מִשַּׁדַּי, צָדֵ״י בֵּי״ת מִצְּבָאוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ נִמְחָקִין וּמוֹחֵק אֶת טְפִלּוֹתֵיהֶם. לֵאלֹהִים- מוֹחֵק אֶת לָמֶ״ד, לַייָ - מוֹחֵק אֶת לָמֶ״ד. כָּתַב יוּ״ד ה״א מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, אַלֶ״ף לָמֶ״ד מאלהים - אֵינוֹ נִמְחָק. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: כָּל שֶׁמַּיּוֹצֵא בּוֹ שֵׁם מִתְקַיֵּם בְּמָקוֹם אַחֵר - אֵינוֹ נִמְחָק. תָּנֵי רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: שֶׁל

[יג.]

בַּיִת חֲגִירָה כּוֹתְבִים אֲמָנִים הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, הָיוּ מוֹחֲקִין צְבָאוֹת, שֶׁכֵּן הוּא שֵׁם חֹל בְּמָקוֹם אַחֵר (דְּבָרִים כ, ט): ״וּפָקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם״.

כָּל הַשֵּׁמוֹת הַכְּתוּבִים בְּאָבִינוּ אַבְרָהָם - קֹדֶשׁ, חוּץ מֵאֶחָד שֶׁהוּא חֹל (בְּרֵאשִׁית כ, יג): ״וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי״; וַיֵּשׁ אוֹמְרִין אַף הוּא קֹדֶשׁ, וְאִלּוּלֵי אֱלֹהִים - כְּבָר הִתְעוּ אוֹתִי. כָּל הַשֵּׁמוֹת הַכְּתוּבִים בְּמִיכָה אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵן כְּתוּבִין בְּיוּ״ד וּבְהֵ״א - הֲרֵי אֵלּוּ חֹל, חוּץ מֵאֶחָד שֶׁהוּא קֹדֶשׁ (שׁוֹפְטִים יח, לא): ״כָּל יְמֵי הֱיוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים בְּשִׁלֹה״. כָּל הַשֵּׁמוֹת הַכְּתוּבִים בְּנָבוֹת אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵן כְּתוּבִים בְּאָלֶ״ף לָמֶ״ד - הֲרֵי אֵלּוּ קֹדֶשׁ (מְלָכִים־א כא, יג): ״בֵּרַךְ נָבוֹת אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ״; אֲבָל חַנּוּן, וְרַחוּם, אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד, מֶלֶךְ מְלָכִים, מְרֹמָם וְגָדוֹל וְנוֹרָא וְעֶלְיוֹן, אַדִּיר, צַדִּיק, יָשָׁר, חָסִיד, תָּמִים, גִּבּוֹר - הֲרֵי אֵלּוּ חֹל.

אֵלּוּ שֵׁמוֹת שֶׁאֵינָן נֶחֱלָקִין: עַמִּיאֵל, עַמִּישַׁדַּי, צוּרִיאֵל, צוּרִישַׁדַּי, גַּמְלִיאֵל, פְּדָהצוּר, פְּדַהְאֵל - אֵינָן נֶחֱלָקִין. אֵלּוּ שֵׁמוֹת שֶׁהֵן נֶחֱלָקִין: בֵּית אֵל, בֵּית אָוֶן, וְחָרָה אַף, וְחָרָה אַפִּי, פּוֹטִי פֶרַע, צָפְנַת פַּעְנֵחַ. הַלְלוּיָהּ - רַב וּשְׁמוּאֵל: חַד אָמַר: הַלְלוּ יָהּ. וְחָרָנָה אָמַר: הַלְלוּיָהּ. מַן דְּאָמַר הַלְלוּ יָהּ - נֶחֱלָק וְאֵינוֹ נִמְחָק. מַן דְּאָמַר: הַלְלוּיָהּ נִמְחָק, וְאֵינוֹ נֶחֱלָק. וְלָא יָדְעִין מַן אָמַר דָּא וּמַן אָמַר דָּא. מִן מָה דַּאֲמַר רַב: שְׁמָעִית מִן חֲבִיבִי: אִם יִתֵּן לִי אָדָם סֵפֶר תְּהִילִּים שֶׁל רַבִּי מֵאִיר - מוֹחֵק אֲנִי אֶת כָּל הַלְלוּיָהּ שֶׁבּוֹ, שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְקַדְּשׁוֹ. הֲוֵי דּוּ אָמַר הַלְלוּיָהּ. מִלֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן פְּלִיגִין: דְּאָמַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בַּעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁל שֶׁבַח נֶאֱמַר סֵפֶר תְּהִילִּים: בְּאַשּׁוּר, בְּנְצוּחַ, בְּנִגּוּן, בְּשִׁיר, בְּמִזְמוֹר, בְּהַשְׂכֵּל, בְּרִנָּה, בְּתוֹדָה, בִּתְפִלָּה, בִּבְרָכָה, הַמְּאֻשָּׁר שֶׁבְּכֻלָּן - הַלְלוּיָהּ, שֶׁהַשֵּׁם וְהַשֶּׁבַח כְּלוּלִין בּוֹ.

רַבִּי זְעֵירָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: מַה נַּעֲנֵי? אֲמַר לֵהּ: הָכָא כְּפֵה קוֹמָךְ. רַבִּי יוֹנָה עָנֵי הָכֵן וְהָכֵן. רַבִּי לְעָזָר עָנֵי הָכִין וְהָכִין. דְּתָנֵי: שָׁמַע וְלֹא עָנָה - יָצָא, עָנָה וְלֹא שָׁמַע - לֹא יָצָא. רַב בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּא בַּר חַנָּה, וְאִית דְּאָמְרִין רַבִּי אַבָּא בַּר חַנָּה בְּשֵׁם רַב: וְהוּא שֶׁעָנָה רָאשֵׁי פְּרָקִים. רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי הֵיי לֵין אִנּוּן רָאשֵׁי פְּרָקִים? (תְּהִלִּים קיד): ״הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ, הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ״.

בְּעוֹן קֳמֵי רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: מִנַּיִן אִם שָׁמַע וְלֹא עָנָה, יָצָא? אֲמַר לוֹן: מִמָּה דַּאֲנַן חָמֵי רַבָּנָן רַבְרְבַיָּא קָיְמִין בְּצִבּוּרָא, וְאִלֵּין אָמְרִין: ״בָּרוּךְ הַבָּא״, וְאִלֵּין אָמְרִין: ״בְּשֵׁם יְיָ״, וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן. תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: עוֹנֶה הוּא אָדָם ״אָמֵן״, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא אָכַל. אֵינוֹ אוֹמֵר: ״בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ״, אֶלָּא אִם־כֵּן אָכַל. תָּנֵי: ׳אֵין עוֹנִין אָמֵן יְתוֹמָה וְלֹא אָמֵן קְטוּפָה׳.

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: הָעוֹנֶה אָמֵן יְתוֹמָה - יִהְיוּ בָנָיו יְתוֹמִין; קְטוּפָה - תִּקָּטֵף נִשְׁמָתוֹ; אֲרֻכָּה - יַאֲרִיךְ יָמִים בְּטוֹבָה. אִי זֶה הוּא אָמֵן יְתוֹמָה? אָמַר רַב חוּנָה: הַהֵן דְּחָב לְמִבָרְכָה, וְהוּא עָנֵי וְלָא יָדַע מָה הוּא עָנֵי. תָּנֵי: גּוֹי שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַשֵּׁם - עוֹנִין אַחֲרָיו; בְּשֵׁם - אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָה: אִם בֵּרְכָךְ גּוֹי - עֲנֵה אַחֲרָיו "אָמֵן", דִּכְתִיב (דִּבְרִים ז, יד): "בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים"; גּוֹי אֶחָד פָּגַע בֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבֵרְכוֹ - אָמַר לֵהּ: כְּבָר מִלְתָךְ אֲמוּרָה. אֶחָד פָּגַע בּוֹ וְקִלְלוֹ - אָמַר לֵהּ: כְּבָר מִלְתָךְ אֲמוּרָה. אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹי: רַבִּי! הֵיךְ מָה דַּאֲמַרְתְּ לַהֵן, אֲמַרְתְּ לַהֵן? וַאֲמַר לוֹן: וְלָא־כֵן כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית כז, כט): "אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ".

הֲלָכָה י: מַתְנִיתִין: אֵין בֵּין כֹּהֵן מָשִׁיחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְמֶרֶבֶּה בְּגָדִים, אֶלָּא פַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹות.

[יג:]

אֵין בֵּין כֹּהֵן שֶׁשִּׁמֵּשׁ לְכֹהֵן שֶׁעָבַר, אֶלָּא פַּר יוֹם־הַכִּפּוּרִים וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה.

גְּמָרָא: תָּנֵי: כֹּהֵן מָשִׁיחַ מֵבִיא פַּר, אֵין הַמֶּרֶבֶּה בְּגָדִים מֵבִיא פַּר. וּדְלָא כְרַבִּי מֵאִיר. דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: הַמֶּרֶבֶּה בְּגָדִים - מֵבִיא פַּר. מַה טַּעֲמָא דְרַבִּי מֵאִיר? (וַיִּקְרָא ד, ג): "מָשִׁיחַ"; מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "כֹּהֵן"? לְרַבּוֹת אֶת הַמֶּרֶבֶּה בְּגָדִים. מָה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנָן? "מָשִׁיחַ" יָכוֹל זֶה הַמֶּלֶךְ? תַּלְמוּד לוֹמַר "כֹּהֵן". אִי כֹּהֵן יָכוֹל אַף מֶרֶבֶּה בְּגָדִים? תַּלְמוּד לוֹמַר "מָשִׁיחַ". אוֹ יָכוֹל שֶׁאֲנִי מַרְבֶּה אַף מְשׁוּחַ מִלְחָמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "מָשִׁיחַ" - שֶׁאֵין עַל גַּבָּיו מָשִׁיחַ. מְחַלְּפָה שִׁטָּתוֹן דְּרַבָּנָן: הָכָא כְּתִיב (וַיִּקְרָא ו, טו) "מָשִׁיחַ", וְהָכָא כְּתִיב (שָׁם ד, ג): "מָשִׁיחַ", הָכָא אִנּוּן אָמְרִין לְרַבּוֹת מֶרֶבֶּה בְּגָדִים וְהָכָא אִנּוּן אָמְרִין לְהוֹצִיא אֶת הַמֶּרֶבֶּה בְּגָדִים? אָמַר רַבִּי אֵילָא: כָּל מִדְרָשׁ וּמִדְרָשׁ בְּעִנְיָנוֹ - תַּמָּן כָּל הַפָּרָשָׁה אֲמוּרָה בְּאַהֲרֹן. לְאֵיזֶה דָּבָר נֶאֱמַר כֹּהֵן? לְרַבּוֹת אֶת הַמֶּרֶבֶּה בְּגָדִים. בְּרַם הָכָא אֵין הַפָּרָשָׁה אֲמוּרָה בְּאַהֲרֹן. אִלּוּ נֶאֱמַר מָשִׁיחַ וְלֹא נֶאֱמַר כֹּהֵן - הָיִיתִי אוֹמֵר: לְעוֹלָם עַל הָעֶלֶם דָּבָר מֵבִיא פַּר וְעַל שִׁגְגַת מַעֲשֶׂה מֵבִיא שָׂעִיר, הָוֵי צָרֵךְ הוּא שֶׁיֹּאמַר כֹּהֵן. אוֹ אִלּוּ נֶאֱמַר כֹּהֵן וְלֹא נֶאֱמַר מָשִׁיחַ - הָיִיתִי אוֹמֵר זֶה הַמֶּלֶךְ. אֵין תֹּאמַר כְּבָר קָדְמָה פָּרָשַׁת הַמֶּלֶךְ - הָיִיתִי אוֹמֵר: עַל הָעֶלֶם דָּבָר מֵבִיא פַּר וְעַל שִׁגְגַת מַעֲשֶׂה מֵבִיא שָׂעִיר. הָוֵי צָרֵךְ הוּא שֶׁיֹּאמַר מָשִׁיחַ וְצָרֵךְ הוּא שֶׁיֹּאמַר כֹּהֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָבַר וְהֵבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלּוֹ - כָּשֵׁר. מַתְקִינִין לוֹ כֹּהֵן אַחֵר תַּחְתָּיו שֶׁמָּא יֵאָרַע לוֹ פְּסוּל, מַה מְיַחֲדִין לֵהּ עִמֵּהּ? אָמַר רַבִּי חַגַּי: מֹשֶׁה! דִּינוּן מְיַחֲדִין לֵהּ עִמֵּהּ - דּוּ קְטִיל לֵהּ. אוֹתוֹ אֶחָד מוֹשְׁחִין וְאֵין מוֹשְׁחִין שְׁנַיִם אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

[יד.]

מִפְּנֵי אֵיבָה. עָבַר זֶה וְשִׁמֵּשׁ זֶה, הָרִאשׁוֹן - כָּל מִצְוֹות כְּהֻנָּה עָלָיו, הַשֵּׁנִי אֵינוֹ - כָּשֵׁר לֹא לְכֹהֵן גָּדוֹל וְלֹא לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָבַר וְעָבַד - עֲבוֹדָתוֹ כְּשֵׁרָה.

עֲבוֹדָתוֹ מִשֶּׁל מִי? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: מַעֲשֶׂה בְּבֶן אֵילָם מִצְפּוֹרִין שֶׁאֵרַע קֶרִי לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים, וְנִכְנַס בֶּן אֵילָם וְשִׁמֵּשׁ תַּחְתָּיו בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, וְאָמַר לַמֶּלֶךְ כְּשֵׁיצָא: פַּר וְשָׂעִיר שֶׁל יוֹם מִשֶּׁלִּי הֵן קְרֵבִין אוֹ מִשֶּׁל כֹּהֵן גָּדוֹל? וְיָדַע הַמֶּלֶךְ מַה שְׁאָלוֹ. אָמַר לוֹ: בֶּן אֵילָם! לֹא דַיֶּךָּ אֶלָּא שֶׁשִּׁמַּשְׁתָּ שָׁעָה אַחַת לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם? ! דַּיֶּךָּ! וְיָדַע בֶּן אֵילָם שֶׁהֵסַע מִכְּהֻנָּה גְּדוֹלָה.

מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן בֶּן קִמְחִית שֶׁיָּצָא עִם מֶלֶךְ עֲרָבִי עֶרֶב יוֹם כִּפּוּרִים עִם חֲשֵׁכָה, וְנִתְּזָה צְנוּרָה שֶׁל רוֹק מִפִּיו עַל בְּגָדָיו וְטִמְּאַתּוּ, נִכְנַס יְהוּדָה אָחִיו וְשִׁמֵּשׁ תַּחְתָּיו בִּכְהֻנָּה, וְרָאָת אִמָּן שְׁנֵי בָנֶיהָ כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים בְּיוֹם אֶחָד. שִׁבְעָה בָנִים הָיוּ לְקִמְחִית וְכֻלָּהֶם שִׁמְּשׁוּ בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה שָׁלְחוּ חֲכָמִים, וְאָמְרוּ לָהּ: מַה מַּעֲשִׂים טוֹבִים יֵשׁ בְּיָדֵךְ? אָמְרָה לָהֶן: יְבוֹא עָלַי, אִם רָאוּ קוֹרוֹת בֵּיתִי שֶׁעֲרוֹת רֹאשִׁי וְאִמְּרַת חֲלוּקֵי מִימַי. אֲמִרוּן: כָּל קִמְחָיָא - קֶמַח, וְקִמְחָא דִּקִמְחִית - סֹלֶת. וּקְרוֹן עֲלַהּ: (תְּהִלִּים מה, יד): "כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ";

יָכוֹל יְהֵא מְשׁוּחַ מִלְחָמָה מֵבִיא עֲשִׂירִית הָאֵפָה שֶׁלּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר (וַיִּקְרָא ו,): "תַּחְתָּיו מִבָּנָיו" - אֶת שֶׁבְּנוֹ עוֹבֵד תַּחְתָּיו מֵבִיא עֲשִׂירִית הָאֵפָה שֶׁלּוֹ, יָצָא מְשׁוּחַ מִלְחָמָה שֶׁאֵין בְּנוֹ עוֹבֵד תַּחְתָּיו. וּמִנַּיִן לִמְשׁוּחַ מִלְחָמָה שֶׁאֵין בְּנוֹ עוֹבֵד תַּחְתָּיו? תַּלְמוּד לוֹמַר (שְׁמוֹת כט, ל): "יִלְבָּשָׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבָּנָיו" וְגוֹ' - אֶת שֶׁהוּא בָּא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ - בְּנוֹ עוֹבֵד תַּחְתָּיו, יָצָא מְשׁוּחַ מִלְחָמָה, שֶׁאֵינוֹ בָּא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ - אֵין בְּנוֹ עוֹבֵד תַּחְתָּיו.

מִנַּיִן שֶׁהוּא מִתְמַנֶּה כֹּהֵן גָּדוֹל? שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א ט, כ): "פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר נָגִיד הָיָה עֲלֵיהֶם לְפָנִים יְיָ עִמּוֹ"; רַבִּי יוֹסֵה כַּד דַּהֲוָה בָּעֵי לְמִקְנְתְּרָה[1] לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי יוֹסֵה, הֲוָה אֲמַר לֵהּ: "לְפָנִים עִמּוֹ": לְפָנִים עִמּוֹ - בִּימֵי זְמָרִי מִחָה, וּבִימֵי פִּילֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה - לֹא מִחָה. מִנַּיִן שֶׁהוּא נִשְׁאַל בִּשְׁמָנָה? רַבִּי בָּא רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן (שְׁמוֹת כט, כט): "וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו"; מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "אַחֲרָיו"? אֶלָּא לִגְדֻלָּה שֶׁל אַחֲרָיו. מִנַּיִן שֶׁהוּא עוֹבֵד בִּשְׁמָנָה? רַבִּי אֵימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: "וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן יִהְיוּ לְבָנָיו"; מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "אַחֲרָיו"? אֶלָּא לִגְדֻלָּה שֶׁל אַחֲרָיו. אָמַר לֵהּ רַבִּי יוֹנָה: עִמְּךָ הָיִיתִי! לֹא אָמַר 'עוֹבֵד', אֶלָּא 'נִשְׁאַל'. בַּמֶּה הוּא נִשְׁאַל? אַיְתִי רַב הוֹשַׁעְיָה מַתְנִיתָא דְּבַר קַפָּרָא מִן דָּרוֹמָה וְתָנָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ כָּשֵׁר לֹא בִּשְׁמָנָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל וְלֹא בְּאַרְבָּעָה שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט. אָמַר רַבִּי בָּא: בְּדִין הָיָה שֶׁיְּהֵא עוֹבֵד בְּאַרְבָּעָה, וְלָמָּה אֵינוֹ עוֹבֵד? שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים רָאִינוּ כֹּהֵן גָּדוֹל פְּעָמִים עוֹבֵד בְּאַרְבָּעָה פְּעָמִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בִּשְׁמָנָה. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וְלֹא מִבְּפָנִים הוּא עוֹבֵד? וְלֹא מִבַּחוּץ הוּא נִשְׁאַל?

[יד:]

וְטוֹעִין בֵּין דָּבָר מִבְּפָנִים לְבַחוּץ?! וְכִי רַבִּי טַרְפוֹן, אֲבִיהֶן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, לֹא טָעָה בֵּין תְּקִיעַת הַקָּהֵל לִתְקִיעַת קָרְבָּן? דְּתָנֵי (בַּמִּדְבָּר י, ח): "וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת"; תְּמִימִים, וְלֹא בַּעֲלֵי מוּמִין, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה; אָמַר לוֹ רַבִּי טַרְפוֹן: אֲקַפֵּחַ אֶת בָּנַי, אִם לֹא רָאִיתִי אֶת שִׁמְעוֹן אָחִי אִמָּא, חִגֵּר בְּאַחַת מֵרַגְלָיו, עוֹמֵד בָּעֲזָרָה, חֲצוֹצְרוֹתָיו בְּיָדוֹ וְתוֹקֵעַ! אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָה: שֶׁמָּא לֹא רָאִיתָ אֶלָּא בְּשָׁעַת הַקָּהֵל, וַאֲנִי אוֹמֵר בְּשָׁעַת הַקָּרְבָּן! אָמַר לוֹ רַבִּי טַרְפוֹן: אֲקַפֵּחַ אֶת בָּנַי, שֶׁלֹּא הִטִּיתָ יָמִין וּשְׂמֹאל, אֲנִי שֶׁרָאִיתִי אֶת הַמַּעֲשֶׂה וְשָׂכַחְתִּי, וְאַתָּה דּוֹרֵשׁ וּמַסְכִּים עַל הַשְּׁמוּעָה, הָא כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּךָּ כַּפּוֹרֵשׁ מֵחַיָּיו! "וְכִפֶּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִמְשַׁח אֹתוֹ" (וַיִּקְרָא טז, לב), מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁכָּל הַפָּרָשָׁה אֲמוּרָה בְּאַהֲרֹן, אֵין לִי אֶלָּא אַהֲרֹן עַצְמוֹ, מִנַּיִן לְרַבּוֹת כֹּהֵן אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר יִמְשַׁח אוֹתוֹ". אֵין לִי אֶלָּא מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, הַמְּרֻבֶּה בְּגָדִים מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וַאֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת יָדוֹ". מִנַּיִן לְרַבּוֹת כֹּהֵן הַמִּתְמַנֶּה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְכִפֶּר הַכֹּהֵן". בַּמֶּה הוּא מִתְמַנֶּה? רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי

[1] [לְדַרְבֵּן אוֹתוֹ]

חִיָּא בַּר יוֹסֵף: בַּפֶּה. אָמַר רַבִּי זְעֵירָה: הָדָא אָמְרָה: שֶׁמְּמַנִּין זְקֵנִים בַּפֶּה. אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַדָּא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: ׳חֲזוֹר בָּךְ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהָיִיתָ אוֹמֵר וְנַעֲשֶׂה אָב בֵּית דִּין׳.
הֲלָכָה יא: מַתְנִיתִין: אֵין בֵּין בָּמָה גְּדוֹלָה לְבָמָה קְטַנָּה אֶלָּא פְּסָחִים, זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּא נְדָר וְנִדָּב - קָרֵב בַּבָּמָה, וְכָל שֶׁאֵינוֹ לֹא נְדָר וְלֹא נִדָּב - אֵינוֹ קָרֵב בַּבָּמָה.
גְּמָרָא: רַבִּי יוֹחָנָן עָבַד תִּלְתָּ שְׁנִין וּפְלַג, דְּלָא נְחַת לְבֵית וַעֲדָא מִן צַעְרָא בְּסוֹפָא חֲמָא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּחֶלְמֵהּ, לְמָחָר סִינַי נָחֵת וּמְחַדַּת[2] לְכוֹן מִלָּה, עָאל וְאָמַר קֳמֵיהוֹן: מֵאֵיכָן קִשְׁטֵ הַקִּשְׁטֵ הַזֶּה? שֶׁתְּהֵא עֲבוֹדָה בַּבְּכוֹרוֹת? מִן הַדִּין קְרָיָה (בְּמִדְבַּר ח, יז): "כִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" וְגוֹ', וּכְתִיב (שְׁמוֹת יב, יב): "וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים" וְגוֹ'; קֹדֶם לָכֵן מָה הָיוּ עוֹשִׂין (בְּרֵאשִׁית כז, טו): "וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת"; מַהוּ "הַחֲמֻדֹת"? שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה.
אָמַר רַבִּי לֵוִי (יְשַׁעְיָה יד, ה): "שָׁבַר יְיָ מַטֵּה רְשָׁעִים" - אֵלּוּ הַבְּכוֹרוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ לָעֵגֶל תְּחִלָּה. הַכֹּל קָרֵב בַּבָּמָה: בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹפוֹת, גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זְכָרִים וּנְקֵבוֹת. תְּמִימִין, אֲבָל לֹא בַּעֲלֵי מוּמִין, טְהוֹרִין, אֲבָל לֹא טְמֵאִין. הַכֹּל קָרֵב עוֹלָה וְאֵינָן טְעוּנִין הֶפְשֵׁט וְנִתּוּחַ, וְגוֹי בַּזְּמַן הַזֶּה - רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן. זְכָרִים וּנְקֵבוֹת מִנַּיִן? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָה (שְׁמוּאֵל־א ו, יד): "וְאֶת הַפָּרוֹת הֶעֱלוּ עֹלָה לַייָ". תְּמִימִים, אֲבָל לֹא בַּעֲלֵי מוּמִין מִנַּיִן? אָמַר רַבִּי יַסָּא: פְּשַׁט רַבִּי לְעָזָר לְחַבְרַיָּא

[טו.]

(בְּרֵאשִׁית ו, יט): "מִכָּל הָחַי מִכָּל בָּשָׂר" - שֶׁיִּהוּ שְׁלֵמִים בְּאֵבְרֵיהֶן. מִירְטִים?[3] פְּשַׁט רַבִּי לְעָזָר (בְּרֵאשִׁית ז, יד): "כָּל צִפּוֹר כָּל כָּנָף" - פְּרָט לְמִירְטִים.
טְהוֹרִין אֲבָל לֹא טְמֵאִין מִנַּיִן? רַבִּי אַבָּא בְּרֵהּ דְּרַבִּי כַּפַּי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִכְנִין בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי: הָבָה נֹחַ תּוֹרָה מִתּוֹךְ תּוֹרָה, אָמַר: כְּבָר נֶאֱמַר לִי (בְּרֵאשִׁית ט, ג): "כְּיֶרֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כֹּל" - לְאֵיזֶה דָּבָר רִבָּה הַכָּתוּב בְּטְהוֹרִין? לְקָרְבָּנוֹת. ׳וְגוֹי בַּזְּמַן הַזֶּה רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן׳ - רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְסַיְּעוֹ, וְאָסוּר לְהַעֲשׂוֹת לוֹ שָׁלִיחַ. אַנְטוֹנִינוּס שָׁאַל לְרַבִּי, מַהוּ לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ? אָמַר לֵהּ: בְּנֵהוּ וּגְנוֹז אֲבָנָיו. מַהוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ קְטֹרֶת? אָמַר לֵהּ: חָסֵר בָּהּ אַחַת מִסַּמְמָנֶיהָ. לָא־כֵן תָּנֵי (שְׁמוֹת ל, לז): "לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם" - "לָכֶם" אֵין אַתֶּם עוֹשִׂין, אֲבָל עוֹשִׂין הֵם אֲחֵרִים "לָכֶם". אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה: בְּגִין רַבִּי רוֹמָנוֹס דְּשַׁלְחֵהּ רַבִּי יַעֲבְדִינֵהּ לֵהּ.
אִית מִלִּין דְּאָמְרִין דְּאִתְגַּיַּר אַנְטוֹנִינוּס, אִית מִלִּין אָמְרִין דְּלָא אִתְגַּיַּר אַנְטוֹנִינוּס. רָאוּ אוֹתוֹ יוֹצֵא בְּמִנְעָל פָּחוּת בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים. מָה אַתְּ שָׁמַע מִנָּהּ? שֶׁכֵּן אַפִּלּוּ יִרְאֵי שָׁמַיִם יוֹצְאִין בְּכָךְ. אַנְטוֹנִינוּס אָמַר לְרַבִּי: מַיְכַלְתִּי אַתְּ מִן לְוָיָתָן לְעָלְמָא דְּאָתֵי? אָמַר לֵהּ: אִין. אָמַר לֵהּ: מִן אִמַּר פִּסְחָא לָא אַיְכַלְתַּנִי, וּמִן לְוָיָתָן אֶת מַיְכַל לִי?! אָמַר לֵהּ: מַה נַעֲבֵד לָךְ, וּבְאִימַּר פִּסְחָא כְּתִיב (שְׁמוֹת יב, מח): "וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ"; כֵּיוָן דִּשְׁמַע כֵּן - אֲזַל וּגְזַר. אֲתָא לְגַבֵּהּ: אָמַר לֵהּ: רַבִּי חָמֵי גְּזוּרְתִּי. אָמַר לֵהּ: בְּדִידִי לָא אִסְתַּכְלִית מִן יוֹמוֹי, אֶלָּא בְּדִידָךְ?! וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ? שֶׁלֹּא הֵבִיט בְּמִילָתוֹ מִיָּמָיו. וְלָמָּה נִקְרָא נָחוּם אִישׁ קְדֵשׁ הַקְּדָשִׁים? שֶׁלֹּא הֵבִיט בְּצוּרַת מַטְבֵּעַ מִיָּמָיו. הָדָא אָמְרָה: דְּאִתְגַּיַּר אַנְטוֹנִינוּס. מִלֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן אָמְרִין:

---

2 [וּמְחַדֵּשׁ]
3 [עוֹפוֹת שֶׁנּוֹצוֹתֵיהֶם מְרוּטוֹת]

נִתְגַּיֵּר אַנְטוֹנִינוּס. דְּאָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אִם בָּאִין הֵן גֵּרֵי צֶדֶק לֶעָתִיד לָבֹא - אַנְטוֹנִינוּס בָּא בְּרֹאשָׁם.

רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה: רַבִּי לְעָזָר אָמַר: שִׁלְמִים הִקְרִיבוּ בְּנֵי נֹחַ. רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה אָמַר: עוֹלוֹת הִקְרִיבוּ בְּנֵי נֹחַ. הָתִיב רַבִּי לְעָזָר לְרַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה, וְהָכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ד, ד): "וְהֶבֶל הֵבִיא גַם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן" - מָה עָבַד לַהּ רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה? מִן שְׁמִינֵיהוֹן. הָתִיב רַבִּי לְעָזָר לְרַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה, וְהָא כְתִיב (שְׁמוֹת כד, ה): "וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת" וְגוֹ' - מָה עָבַד לַהּ רַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה? שְׁלֵמִין בְּגוּפָן בְּלֹא הֶפְשֵׁט וּבְלֹא נִתּוּחַ. הָתֵיב רַבִּי לְעָזָר לְרַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה, וְהָכְתִיב (שָׁם יח, יב): "וַיֹּקַח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה עֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים" - מָה עָבַד לַהּ רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָה? כְּמַן דְּאָמַר לְאַחַר מַתָּן תּוֹרָה בָּא יִתְרוֹ. רַב חוּנָה אָמַר: אִתְפַּלְגוּן יְהוּדָה בֵּי רַבִּי וְרַבִּי יַנַּאי, חַד אָמַר: קֹדֶם לְמַתַּן תּוֹרָה בָּא יִתְרוֹ, וְחָרָנָה אָמַר: לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה בָּא יִתְרוֹ. וְלָא יָדְעִין מַן אָמַר דָּא וּמַן אָמַר דָּא. נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא (שָׁם יח, א): "וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה" - מַה שָׁמַע? חִזְקִיָּה אָמַר: קְרִיעַת יַם סוּף שָׁמַע. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: קְרִיעַת יַם סוּף שָׁמַע. רַבִּי לֵוִי אָמַר: מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק שָׁמַע. יְהוּדָה בֵּי רַבִּי אָמַר: מַתַּן תּוֹרָה שָׁמַע. הֲוֵי דּוּ אָמַר: לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה בָּא יִתְרוֹ.

רַבִּי בָּא וְרַבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, וְדָא מְסַיְּעָה לְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה (שִׁיר־הַשִּׁירִים ד, טז): "עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן" - "עוּרִי צָפוֹן" זֶה הָעוֹלָה שֶׁנִּשְׁחֶטֶת בַּצָּפוֹן, מַהוּ "עוּרִי"? דָּבָר שֶׁהָיָה יָשֵׁן וְנִתְעוֹרֵר, "וּבוֹאִי תֵימָן" - אֵלּוּ שְׁלָמִים שֶׁהֵן נִשְׁחָטִין בַּדָּרוֹם,

[טו:]

מַהוּ "בוֹאִי"? דָּבָר שֶׁהָיָה שֶׁל חִדּוּשׁ. מָה עָבַד לַהּ רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָה? לִכְשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַגָּלְיוֹת שֶׁהֵן נְתוּנוֹת בַּצָּפוֹן, וְיָבְאוּ וְיִבְנוּ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא נָתוּן בַּדָּרוֹם. רַבִּי אַבָּא בְּרֵהּ דְּרַבִּי פַּפִּי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִכְנִין בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי: אוּף דֵּין קְרָיָה מְסַיְּעָה לְרַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה (וַיִּקְרָא ו, ב): "זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה" - שֶׁהָיוּ בְנֵי נֹחַ מַקְרִיבִין, כַּד הוּא אָתֵי גַּבֵּי שְׁלָמִים, אָמַר (וַיִּקְרָא ז, יא): "זֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים" - אֲשֶׁר הִקְרִיב - אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "אֲשֶׁר יַקְרִיב" - מִכָּן וּלְהַבָּא.

פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין - אֵיכָן הֵן נִשְׂרָפִין? עַל־גַּבֵּי הַקֶּבֶר. מִן מַה דְּתָנֵינָן: **׳אֵין בֵּין בָּמָה גְּדוֹלָה לְבָמָה קְטַנָּה אֶלָּא פְּסָחִים׳**, כְּנִי מַתְנִיתָא: אֵין בֵּין בָּמָה גְּדוֹלָה לְבָמָה קְטַנָּה אֶלָּא פְּסָחִים בִּלְבַד, וּדְלָא כְּרַבִּי יוּדָה. דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר: חַטָּאת וּפֶסַח לַיָּחִיד בְּבָמָה גְּדוֹלָה, אֵין חַטָּאת וּפֶסַח לַיָּחִיד בְּבָמָה קְטַנָּה.

תָּנֵי: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כָּל מַה שֶׁהַצִּבּוּר מַקְרִיב בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר - הוּא מַקְרִיב בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּגִּלְגָּל. מַה בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר לְאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּגִּלְגָּל? אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר לֹא הָיָה לוֹ הֶתֵּר בָּמָה, אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּגִּלְגָּל הָיָה לוֹ הֶתֵּר בָּמָה. וּבָמָתוֹ בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ, וְאֵין מַקְרִיב עָלֶיהָ אֶלָּא עוֹלָה וּשְׁלָמִים בִּלְבַד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל מַה שֶׁהַצִּבּוּר וְהַיָּחִיד מַקְרִיבִין בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר - מַקְרִיבִין בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּגִּלְגָּל. מַה טַּעֲמָא דְּרַבָּנָן? "לֹא תַעֲשׂוּ" (דְּבָרִים יב, ח) - בַּגִּלְגָּל, כְּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם. מַה תַּעֲשׂוּ שָׁם? דָּבָר שֶׁהוּא בָּא לִידֵי יֵשׁרוּת, וְאֵיזוֹ זוֹ? זוֹ עוֹלָה וּשְׁלָמִים. מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יוּדָה? בְּמָקוֹם "אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" - "לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם"; וּמָה

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. הָאוֹמֵר: ׳גָּד גְּדִי וְסִינוּק לָא, אַשְׁכֵּי וּבִשְׁכֵּי[1] – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין ׳גָּד׳ אֶלָּא לְשׁוֹן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סה, יא): ״הָעֹרְכִים לַגָּד שֻׁלְחָן״. הָאוֹמֵר: ׳דָּגוֹן דָּגִין׳ – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין ׳דָּגוֹן׳ אֶלָּא עַל שֵׁם דָּגוֹן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים טז, כג): ״לְדָגוֹן אֱלֹהֵיהֶם״. הָאוֹמֵר ׳דָּנֵי דִּנֵי׳ – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין ׳דָּן׳ אֶלָּא עַל שֵׁם דָּן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (עָמוֹס ח, יד): ״חַי אֱלֹהֶיךָ דָּן וְחַי דֶּרֶךְ בְּאֵר שָׁבַע״. הִשְׁוֹאֵל בְּמַקְלוֹ וְאוֹמֵר: ׳אִם אֵלֵךְ וְאִם לֹא אֵלֵךְ׳ – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֶכֶר לַדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר (הוֹשֵׁעַ ד, יב): ״עַמִּי בְּעֵצוֹ יִשְׁאָל וּמַקְלוֹ יַגִּיד לוֹ״.

ב. הָאוֹמֵר ׳מַרְפֵּא׳! – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיוּ אוֹמְרִים ׳מַרְפֵּא׳, וְלֹא הָיוּ אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִפְּנֵי בִּטּוּל תּוֹרָה, הָאוֹמֵר ׳יַתִּיר׳, הָאוֹמֵר: ׳אֶשְׁתֶּה וְאוֹתִיר, אֶשְׁתֶּה וְאוֹתִיר׳ – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳שְׁתוּ וְהוֹתִירוּ׳ – לֹא מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳חֲמַר וְחַיֵּי לְפוּם רַבָּנָן׳ – לֹא מִפִּנֵי דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ג. הָאוֹמֵר ׳יַתִּיר וְנוֹתָר׳ – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יֶהֱא לוֹ בְּבֵיתוֹ יַתִּיר וְנוֹתָר. הָאוֹמֵר ״אֶשְׁתֶּה וְאוֹתִיר׳ – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳שְׁתוּ וְהוֹתִירוּ׳ – לֹא מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳חֲמַר לְפוּם רַבָּנָן׳ – לֹא מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה, שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לִבְנוֹ עַל כָּל חֲבִית וְחָבִית שֶׁפָּתַח אָמַר: ׳חֲמַרָא וְחַיֵּי לְפוּם רַבָּנָן וּלְפוּם תַּלְמִידֵיהוֹן׳.

ד. הָאוֹמֵר ׳לָאו לָאו׳ – אֵינוֹ מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֶכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא אוֹסִיף וְלֹא אֲקַלֵּל״.

[1] הִתְמַזֵּל מַזָּלִי, וְלֹא יִתְעַוֵּף יוֹמָם וָלַיְלָה.

הַשָּׁלֵם

הַקּוֹשֵׁר חוּט עַל גַּבֵּי אָדָם, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אַל תַּעֲבֹר שֶׁלֹּא תִפְסֹק אַהֲבָתֵנוּ – הֲרֵי זֶה מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. וְאִם מִפְּנֵי הַכָּבוֹד – הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

ה. אֵיזֶהוּ מְנַחֵשׁ? הָאוֹמֵר: ׳נָפְלָה מַקְלִי מִיָּדִי, נָפְלָה פִּתִּי מִפִּי, קָרָא לִי אִישׁ פְּלוֹנִי מֵאַחֲרַי, קָרָא לִי עוֹרֵב, נָבַח בִּי כֶּלֶב, עָבַר נָחָשׁ מִימִינִי, וְשׁוּעָל מִשְּׂמֹאלִי, וּפָסַק צְבִי אֶת הַדֶּרֶךְ לְפָנַי, אַל תַּתְחֵל בִּי – שֶׁהֲרֵי שַׁחֲרִית הוּא וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ הוּא וּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא׳.

ו. אֵיזֶהוּ מְעוֹנָן? רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: זֶה הַמַּעֲבִיר מִינֵי זְבוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה הָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אִלּוּ הַמַּחֲשִׁבִים עִתִּים לְשָׁעוֹת, כְּגוֹן אִלּוּ שֶׁהֵן אוֹמְרִים: ׳הַיּוֹם יָפֶה לָצֵאת, הַיּוֹם יָפֶה לִקַּח, הַיּוֹם חַמָּה נֶחֱפֶית, לְמָחָר גְּשָׁמִים יוֹרְדִין׳, כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁהֵן אוֹמְרִין: ׳לְמוֹדֵי עַרְבִית שְׁבִיעִית חִטִּים יָפוֹת, וַעֲקוּרֵי קִטְנִיּוֹת לְהִיוֹת רָעוֹת׳. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִלּוּ אוֹחֲזֵי הָעֵינַיִם.

ז. סוֹקְרִין אֶת הָאִילָן בְּסִקְרָא, וּטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בָּאֲבָנִים, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ח. מַמְשִׁיכִין יַיִן וְשֶׁמֶן בְּצִנְּורוֹת לִפְנֵי חֲתָנִים וְכַלּוֹת, וְלֹא מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. מַעֲשֶׂה בִּיהוּדָה וְהִלֵּל, בָּנָיו שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁנִּבְנְסוּ לְכָבוֹד, וְהִמְשִׁיכוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לִפְנֵיהֶם בְּצִנְּורוֹת יַיִן וְשֶׁמֶן.

ט. שׁוֹרְפִין עַל הַמִּלָּכִים וְלֹא מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה לד, ה): ״בִּשְׁלוֹם תָּמוּת וּכְמִשְׂרְפוֹת״ וְגוֹ׳; בְּשֵׁם שֶׁשּׂוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים כָּךְ שׂוֹרְפִין עַל הַנְּשִׂיאִים, אֲבָל לֹא עַל הֲדְיוֹטוֹת. וּמַה הֵן שׂוֹרְפִין עֲלֵיהֶן? מִטָּתוֹ וּכְלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ. מַעֲשֶׂה שֶׁמֵּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, וְשָׂרְפוּ עָלָיו אוּנְקְלוֹס הַגֵּר יוֹתֵר מִשִּׁבְעִים מָנֶה.

י. עוֹקְרִין עַל הַמִּלָּכִים וְלֹא מִדִּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. כָּל עִקּוּר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טִרְפָּה – אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה. שֶׁאֵין בּוֹ טִרְפָּה – מֻתָּר בַּאֲכִילָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר – בַּהֲנָאָה. אֵיזֶהוּ

תּוֹסֶפְתָּא

עִקּוּר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרֵפָה? מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה. שֶׁאֵין בּוֹ טְרֵפָה? מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה. מַכְעִיתִין לְעִוּוּת וּלְפוּקָה, וְלֹא מִדְּרֵי הָאֻמָּנוֹרִי. עָמַד עָצֶם בְּגִרְגְּרוֹנוֹ – נוֹתֵן עַל קְדָקְדוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין, וְאוֹמֵר: 'חַד חַד נָחִית בְּלַע נָחִית חַד חַד. לֹא יָרְדָה' – לְיָמָא הָכֵי: 'נִנְעַלְתָּה מַהַט נִנְעַלְתָּה בִּתְרִים שַׁיָּיא שַׁיָּיא'.

יא. אֵלּוּ דְּבָרִים הַמְּתָרִין: הָיָה מַתְחִיל בַּמְּלָאכָה – נוֹתֵן שֶׁבָּה וְהוֹדָאָה לְפָנֶיהָ הַמָּקוֹם. בָּחֳבִית וּבָעֲפָה – מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיהָ הַמָּקוֹם שֶׁתִּפָּנֶם בָּהֶן בְּרָכָה וְאַל תִּפָּנֶם בָּהֶן מְאֵרָה. מַעֲבִירִין כְּלִי עַל גַּבֵּי עִיִּן בְּשַׁבָּת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּדָבָר הַנִּפְטָל בַּשַּׁבָּת. לוֹחֲשִׁין עַל הַנְּחָשִׁים וְעַל הָעַקְרַבִּים, וְאֵין לוֹחֲשִׁין בְּדָבָר שֶׁדִּים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף בְּחוֹל אֵין לוֹחֲשִׁין בְּדָבָר שֶׁדִּים. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין לְךָ בְּכָל הַבְּרִכִּים רָעִים יוֹתֵר מִבְּדוֹמִיִּים, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם רָע קוֹרְאִין אוֹתוֹ "בְּדוֹמִי". אֵין לְךָ בְּכָל הַנְּבָרִים קָשֶׁה יוֹתֵר מֵאֻמּוֹרִיִּים, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם קָשֶׁה קוֹרְאִין אוֹתוֹ "אֻמּוֹרִי".

יב. רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר: אֵין לְךָ אָדָם בְּכָל הַבְּרִכִּים מְתוּן יוֹתֵר מִבְּדוֹם. וְכֵן מָצִינוּ שֶׁחָזַר לוֹט עַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת, וְלֹא מָצָא מְתוּנָה כְּסְדוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יג, יב): "אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן" וְגוֹ'. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לְךָ בְּכָל עַמְמִין מְתוּן יוֹתֵר מֵאֻמּוֹרִיִּים. וְכֵן מָצִינוּ שֶׁהָאֱמִינוּ בַּמָּקוֹם וְדִלְּגוּ לְאַפְרִיקִי, וְנָתַן לָהֶם הַמָּקוֹם אֶרֶץ שֶׁיָּפָה כְּאַרְצָם וְהָיְתָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת עַל שְׁמָן.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. הַגּוֹזֵז מִן הַבְּהֵמָה, מִן הַחַיָּה, וּמִן הָעוֹף, אֲפִילּוּ מִן הַשְּׁלָּה מְלֹא הַפִּיט כְּפוּל – חֲרֵי זֶה חַיָּב. יֵשׁ הוֹלְקִים בַּחֲזִיר בֵּין חֲטֻטְרָתוֹ לִשְׁאָר גּוּפוֹ.

ב. הַמַּסֵּחַ שְׁתֵּי חוּטִין בַּתְּחִלָּה – חֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַשּׁוֹזְבָט, וְהַמְּדַקְדֵּק עַל גַּבֵּי אָרִיג כָּל שֶׁהוּא – חֲרֵי זֶה חַיָּב. הַצָּד חִלָּזוֹן וְהִפּוֹצְעוֹ אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אֶחָת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חַיָּב שְׁתַּיִם, שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּצִיעָה בְּכָלַל דְּיִשָּׁה. אָמְרוּ לוֹ: אֵין פְּצִיעָה בְּכָלַל דְּיִשָּׁה.

ג. כָּל אָבוֹת מְלָאכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע הֵם – בְּהֶעְלֵם אֶחָד – חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. כָּל הַמַּקְלְקְלִין פְּטוּרִין, חוּץ מִן הַחוֹבֵל וּמַכְעִיר בַּשַּׁבָּת.

ד. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר, וְגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בֵּין הַנְּבָרִים, וְתִינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה לִבֵּין נָכְרִים, וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה – אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, וְחַיָּב עַל הַדָּם אַחַת וְעַל הַחֵלֶב אַחַת, וְעַל הָעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אַחַת, וּמוֹנְבַּז פּוֹטֵר. וְהַדִּין נוֹתֵן שֶׁיְּהֵא פָּטוּר: הוֹאִיל וְשׁוֹגֵג חַיָּב חַטָּאת וּמְזִיד חַיָּב כָּרֵת, מַה מְּזִיד אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה, אַף שׁוֹגֵג אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: מוֹסִיף אֲנִי עַל דִּבְרֵיךָ; מַה מְּזִיד אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה, אַף שׁוֹגֵג לֹא יְהֵא חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ: כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסַפְתָּה, אִם בָּא לִכְלָל יְדִיעָה בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה אַף הוּא אֵינוֹ שׁוֹגֵג אֶלָּא מְזִיד.

ה. הַשּׁוֹכֵחַ אֶת הַתּוֹרָה וְעָבַר עֲבֵרוֹת הַרְבֵּה – אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. וְחַיָּב עַל הַחֵלֶב אַחַת וְעַל הַדָּם אַחַת. הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ חֵלֶב, וְאָמַר: 'אֵין זֶה חֵלֶב שֶׁחַיָּבִין עָלָיו', הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ דָּם, וְאָמַר: 'אֵין זֶה דָּם שֶׁחַיָּבִין עָלָיו' – חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ כָּשֵׁר לְהַצְנִיעוֹ, וְהַכָּשֵׁר כַּיּוֹצֵא בּוֹ לְהַצְנִיעוֹ, וְהִצְנִיעוֹ, וּבָא אַחֵר וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת – חֲרֵי זֶה חַיָּב חַטָּאת. וְכָל שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר לְהַצְנִיעוֹ, וְאֵין מַצְנִיעִין כָּמוֹהוּ, וּבָא אַחֵר וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת – חֲרֵי זֶה חַיָּב.

ו. הַמּוֹצִיא מֵרֶסֶן: לַאֲכִילָה – כִּגְרוֹגֶרֶת; לְבַהֲמָה – כְּמִלֹּא פִי הַגִּדִי; לְצַבָּע – כְּדֵי לִצְבֹּעַ בּוֹ בֶּגֶד קָטָן; לִזְלֵבֵי זֻרְדִּין וְהַחֲרוּבִין עַד שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ – כְּמִלֹּא פִי הַגִּדִי, מְשֶׁיַּמְתִּיקוּ – כִּגְרוֹגֶרֶת. אֲבָל הַלּוּפִּין וְהַחַרְדָּל, וְהַתּוּרְמוֹסִין, וּשְׁאָר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין – בֵּין מְשֶׁיַּמְתִּיקוּ וּבֵין עַד שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ – כַּגְּרוֹגֶרוֹת. שֶׁמֶן – כְּדֵי סִיכַת אֵבֶר קָטָן. רַבִּי

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: קָטָן בֶּן יוֹמוֹ. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: כְּדֵי לְסוּפוֹ אֲבָר קָטָן. הוּצִין – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֹזֶן לִכְפִיפָה מִצְרִית. סִיב – אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי מַשְׁפֵּךְ קָטָן לְסַנֵּן בּוֹ אֶת הַיַּיִן; רָבָב – כְּדֵי לָתֵת תַּחַת אִסְפַּגִּין קְטַנָּה, וְכַמָּה הוּא שִׁעוּרָהּ? כַּסָּלַע; מוֹכִין – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כַּדּוּר קְטַנָּה, וְכַמָּה שִׁעוּרָהּ? כָּאֱגוֹז.

ז. הַמּוֹצִיא יַיִן – כְּדֵי גְמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס יָפָה. יָבֵשׁ – כַּזַּיִת, דִּבְרֵי רַבִּי נָתָן. חָלָב – כְּדֵי גְמִיעָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם שֶׁל בְּהֵמָה – כְּדֵי גְמִיעָה, אִם שֶׁל אִשָּׁה – כְּדֵי לִתֵּן בְּשִׂיפָה שֶׁל קִילוֹר, קִילוֹר כְּדֵי לְשׁוֹחַ בַּמַּיִם. מַיִם – כְּדֵי גְמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: – כְּדֵי לָשׁוֹחַ בָּהֶן אֶת הַקִּילוֹר. דָּם וּשְׁאָר כָּל הַמַּשְׁקִין – בָּרְבִיעִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: דָּם – כְּדֵי לִכְחֹל עַיִן אַחַת, שֶׁכְּדֵי כּוֹחָלִין לְבָרְקִית. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: דָּם – כְּדֵי לִכְחֹל עַיִן אַחַת, שֶׁכְּדֵי כּוֹחָלִין לְיֵארוּד[2].

ח. הַמּוֹצִיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין עַד שֶׁלֹּא הֵרָאָהוּ לַמּוֹכֵס – חַיָּב. מִשֶּׁהֵרָאָהוּ לַמּוֹכֵס – פָּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מִשֶּׁהֵרָאָהוּ לַמּוֹכֵס חַיָּב. מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁמְּרוֹ לְהַרְאוֹתוֹ לְבַעַל הַמּוֹכֵס.

ט. הַמּוֹצִיא נֵיר מָחוֹק, וְיֵשׁ בּוֹ בְּמָקוֹם הַלֵּבֶן כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, אוֹ בְּבֵלּוֹ כְּדֵי לִכְרֹךְ עַל פִּי צְלוֹחִית קְטַנָּה שֶׁל פַּלְיָטִין – דִּבְרֵי זֶה חַיָּב, וְאִם לָאו – פָּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמּוֹצִיא שְׁטַר פְּרוֹעַ כָּל שֶׁהוּא – דִּבְרֵי זֶה חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁמְּרוֹ לְהַרְאוֹת לְבַעֲלֵי חוֹבוֹ. שְׁטָרֵי מִקַּח וּמִמְכָּר, שְׁטָרֵי דֵּיתַקְאוֹת וַאֲפוֹתִיקָאוֹת, וּמַתָּנוֹת כָּל שֶׁהֵן – דִּבְרֵי זֶה חַיָּב.

י. דּוֹכְסוֹסְטוֹם וּקְלָף – כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו אֶת הַמְּזוּזָה. קְלָף כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו פָּרָשָׁה קְטַנָּה

[2] נֶסְחַת הַפְּפָרִים: לְחָרוּד – הֵן נְקֻדּוֹת דַּקּוֹת לְבָנוֹת שֶׁנּוֹלְדוֹת בָּעַיִן.

הַשָּׁלֵם

שֶׁבַּתְּפִלִּין שֶׁהִיא ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל״. גְּוִיל – כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו פָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁבַּתּוֹרָה. שְׁעַר לְגַבֵּל בּוֹ אֶת הַטִּיט. טִיט – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי כּוּר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. פֶּחָמִין – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מֵהֶן צִינוֹרָא קְטַנָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי מוּלְיָאר[3] קְטַנָּה.

יא. הַמּוֹצִיא כֵּלָיו מְקֻפָּלִין וּמֻנָּחִין עַל כְּתֵפוֹ, וְסַנְדָּלָיו, וְטַבָּעוֹתָיו בְּקֶמְצוֹ – חַיָּב, וְאִלּוּ הָיָה מְלֻבָּשׁ בָּהֶן – פָּטוּר. הַמּוֹצִיא אָדָם וְכֵלָיו עָלָיו, וְסַנְדָּלָיו בְּרַגְלָיו, וְטַבָּעוֹתָיו בְּיָדָיו – חַיָּב. וְאִלּוּ הוֹצִיאָן כְּמוֹת שֶׁהֵן – חַיָּב. חֹל, עָפָר וְאֵפֶר – שְׁעוּרָן כַּזָּבָל. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: עָפָר – כְּדֵי לְכַסּוֹת בּוֹ דָּם צִפּוֹר קְטַנָּה. אֵיזוֹ הִיא דָּם צִפּוֹר קְטַנָּה? זֶה דְּרוֹר. חוֹל הַגֶּשֶׁם – כְּדֵי לִתֵּן עַל מְלֹא פִּי כְּלִי שֶׁל סַיָּדִין. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא – בְּחוֹל הַדַּק, וְדִבְרֵי חֲכָמִים – בְּחוֹל הַגֶּשֶׁם. סִיד – כְּדֵי לְסוּד אֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁבַּבָּנוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כִּלְכָּל[4]. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אַנְדִּיפִי[5]. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בִּזְמַן שֶׁהוּא חָבִיט[6], וְדִבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה בִּזְמַן שֶׁהוּא כְּבִיצַת הַסְּפִיד[7].

יב. קָנֶה – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קוּלְמוֹס, מַזִּיעַ לְקִשְׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו. חֲלִילוֹת לַעֲשׂוֹת הֵימֶנּוּ צְלוֹחִית קְטַנָּה שֶׁל פַּלְיָטִין. זְכוּכִית – אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי לְפַצֵּעַ שְׁתֵּי נִימִין כְּאַחַת. צְרוֹר וְאֶבֶן – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר:

[3] כְּלִי לְהָחֵם בּוֹ חַמִּים בְּפֶחָמִים שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ בְּבֵית קִבּוּל קָטָן אֵצֶל דופנו מִבַּחוּץ.

[4] לְהָשִׁיר הַשֵּׂעָר שֶׁבְּרַקָּתָהּ.

[5] לְהַאֲדִים הַמֵּצָה.

[6] לָשׁוֹן עֲרוּב, סִיד שֶׁנִּמּוֹחַ בְּמַיִם הַרְבֵּה הֶעָשׂוּי לָסוּד כִּלְכּוּל.

[7] שֶׁנִּגְבַּל בַּמַּיִם וְעָשׂוּי בֵּיצִים בֵּיצִים.

תּוֹסֶפְתָּא

מִשְׁקַל עֲשָׂרָה דִּינָרִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹתוֹ מְסִיפָם[8].

יג. מִנַּיִן לְמַאְדִּים בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא חַיָּב? שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כה, ה): "עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים", אֵיזוֹ הִיא חֲבוּרָה? כָּל שֶׁיָּצָא מִמֶּנָּה דָּם. נִצְרַר הַדָּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יָכוֹל לָצֵאת – חַיָּב זֶה חַיָּב.

יד. מִנַּיִן לַדָּם שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כג, כד): "וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה", מִנַּיִן לַיַּיִן שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לב, יד): "וְדַם עֲנָב תִּשְׁתֶּה חָמֶר". מִנַּיִן לְדָבָשׁ שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לב, יג): "וַיֵּנִיקֵהוּ דְבַשׁ מִסֶּלַע" וְגוֹ'. מִנַּיִן לַשֶּׁמֶן שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה כה, ו): "מִשְׁתֵּה שְׁמָנִים מִשְׁתֵּה שְׁמָרִים". מִנַּיִן לְחָלָב שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, יט): "וַתִּפְתַּח אֶת נַאוד הֶחָלָב וַתַּשְׁקֵהוּ". מִנַּיִן לַטַּל שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ו, לח): "וַיִּמְצֶן טַל מִן הַגִּזָּה" וְגוֹ'. מִנַּיִן לְדַם נִדָּה שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יב, ז): "מְמֹקֹר דָּמֶיהָ", וְאוֹמֵר (זְכַרְיָה יג, א): "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִד" וְגוֹ'. מִנַּיִן לְדִמְעַת הָעַיִן שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פ, ו): "וַתַּשְׁקֵמוֹ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ". מִנַּיִן לְמֵי הָאַף שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה טו, יז): "וְעַפְעַפֵּינוּ יִזְלוּ מָיִם".

טו. מִנַּיִן לַזָּרוֹעַ שֶׁהוּא יָד? שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים טז, יז): "וַתְּהִיֶנָה הָעֲבֹתִים אֲשֶׁר עַל זְרוֹעֹתָיו כַּפְשָׁתִים וַיִּמַּסּוּ אֲסוּרָיו מֵעַל יָדָיו". מִנַּיִן לְמִי שֶׁאָחַז בַּלְּמוּס שֶׁמַּאֲכִילִין אוֹתוֹ דְּבֵלָה קְעֵילִית? שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל־א ל, יב): "וַיִּתְּנוּ לוֹ פֶּלַח דְּבֵלָה" וְגוֹ'.

טז. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נִימִין מִזְּנָב הַפּוּם וּמִזְּנָב הַפָּרָה – חַיָּב; שֶׁמַּצְנִיעִין אוֹתָן לִנְשָׁפִין, נִקְשֶׁה שֶׁל חֲזִיר – אַחַת. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נְצָרִים כְּאַחַד – חֲרֵי זֶה חַיָּב. תּוֹרֵי דֶּקֶל – אֶחָד. זְמוֹרָה אַחַת לַנְּטִיעָה, שְׁתַּיִם לַבְּהֵמָה – כְּמִלֹּא פִּי הַגְּדִי, לָעֵצִים – כְּשִׁעוּר הָעֵצִים.

חֲבִילֵי אֲזוֹב, הַפֹּאָה וְהַקּוֹרָנִית שֶׁהִכְנִיסָן לָאֲכִילָה – כִּגְרוֹגֶרֶת. לַבְּהֵמָה – כְּמִלֹּא פִּי הַגְּדִי. לָעֵצִים – כְּשִׁעוּר הָעֵצִים. לְהַזָּאָה – כְּשִׁעוּר הַזָּאָה. גַּרְעִינִין לִנְטִיעָה – שְׁתַּיִם. לַבְּהֵמָה – כְּמִלֹּא פִּי חֲזִיר. כַּמָּה מְלֹא פִּי חֲזִיר? אַחַת; אִם לְחָפֵק – כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה קַלָּה, אִם לְחֻשְׁבּוֹן – שְׁתַּיִם. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: לְחֻשְׁבּוֹן – חָמֵשׁ. הַמּוֹצִיא מֵאַבְנֵי בַּיִת מִנַּגָּע, מֵעֲצֵי וּמֵעֲפָרוֹ כָּל שֶׁהוּא – חֲרֵי זֶה חַיָּב. כִּחוֹל – רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם לִרְפוּאָה – כְּדֵי לְכָחֵל עַיִן אַחַת. אִם לְתַכְשִׁיט – כְּדֵי לְכָחֵל שְׁתֵּי עֵינַיִם.

יז. הַמּוֹצִיא מִין בְּהֵמָה, מִין חַיָּה וְעוֹף, בֵּין חַיִּים וּבֵין מֵתִים – חֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מֵתִים – חַיָּב. חַיִּים – פָּטוּר.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נִימִין מִזְּנָב הַפּוּם וּמִזְּנָב הַפָּרָה, חֲרֵי זֶה חַיָּב – מִפְּנֵי שֶׁמַּתְקִינָן לַנִּשְׁבָּים[9]. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נִימִין מִן הַקָּשֶׁה שֶׁבַּחֲזִיר[10] – חֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד. יֵשׁ חוֹלְקִין חֲמָרָתוֹ[11] לִשְׁאָר גּוּפוֹ.

ב. הַמּוֹצִיא מִצְמָר גֶּפֶן וּמִצְמָר כָּלָךְ, מִצֶּמֶר גַּמָּלִים וּמִצֶּמֶר אַרְנָבִים, וּמִצֶּמֶר חַיָּה שֶׁבַּיָּם, וּשְׂאָר כָּל הַנִּטְווִין בַּלָּם, כְּמִלֹּא הַפִּיט בָּפוּל – חֲרֵי זֶה חַיָּב. הַבָּגֶד, הַשֵּׂק וְהָעוֹר – כְּשִׁעוּר לְטַמְאָתָן כְּדֵי שִׁעוּר לְהוֹצִיאָן.

ג. הַמּוֹצִיא בֵּין בֵּלִים גְּדוֹלִים בֵּין בֵּלִים קְטַנִּים – חֲרֵי זֶה חַיָּב. הַמּוֹצִיא גַּחֶלֶת כָּל שֶׁהִיא – חֲרֵי זֶה חַיָּב. שַׁלְהֶבֶת כָּל שֶׁהִיא – חֲרֵי זֶה פָּטוּר. בַּרְזֶל – רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ דְּרָבָן. נְחֹשֶׁת – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ צִינוֹרָא קְטַנָּה. נְעוֹרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנָּה פְּתִילָה קְטַנָּה לַנֵּר. מְשִׁיחָה – רַבִּי נָתָן

---

[8] שְׁעוּר הַצְּרוֹר אוֹ הָאֱגֹז שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לְמְסִיפָם, הוּא מְחִיצָה קְטַנָּה הַמַּבְדִּילָה בֵּין חָצֵר לֶחָצֵר.

[9] לְצֶדֶת עוֹפוֹת.

[10] מִן הַשְּׂעָרוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁבִּשְׁדֶרְתּוֹ.

[11] גַּבּוֹ שֶׁל הַחֲזִיר.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמֵר: כְּדֵי לִקְשֹׁר בָּהּ בֵּין כְּתֵפָיו. מוֹכִין – כְּדֵי לִתֵּן בְּתוֹךְ כַּדּוּר קְטַנָּה. כַּמָּה כַּדּוּר קְטַנָּה? אֲרָנְמָן – כְּדֵי לְטוֹל מִמֶּנּוּ דַּנְמָא לְאֵירָא. אִסְטִיס וְקוֹץ וּפוּאָה[12] – כְּדֵי לְצַבֵּעַ בָּהֶן בֶּגֶד קָטָן, כַּמָּה בֶּגֶד קָטָן? פִּי סְבָכָה.

ד. הַמִּתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא בְּפַנְדָּתוֹ וּפִיהָ לְמַעְלָה, וְהוֹצִיא בְּפַנְדָּתוֹ וּפִיהָ לְמַטָּה. בְּתוֹךְ פַּנְדָּתוֹ, וְהוֹצִיא בֵּין פַּנְדָּתוֹ לַחֲלוּקוֹ, וּבְשֶׁפֶת חֲלוּקוֹ – פָּטוּר. הַמִּתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא בְּפַנְדָּתוֹ וּפִיהָ לְמַטָּה – רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֲנִי אָמַרְתִּי דָּבָר אֶחָד וְהֵן אוֹמְרִים דָּבָר אֶחָד, אֲנִי אוֹמֵר לָהֶם: אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּמִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא לְפָנָיו, וּבָא לוֹ לְאַחֲרָיו – שֶׁהוּא פָּטוּר, וְאִם נִתְכַּוֵּן וְהוֹצִיא לְאַחֲרָיו שֶׁהוּא חַיָּב? וְהֵם אָמְרוּ לִי: אִי אַתָּה מוֹדֶה בְּמוֹצִיא לְאַחַר יָדוֹ, בְּרַגְלוֹ, בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ – שֶׁהוּא פָּטוּר, שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִים?! אֲנִי לֹא מָצָאתִי תְּשׁוּבָה לִדְבָרֵיהֶם, וְהֵם לֹא מָצְאוּ תְּשׁוּבָה לִדְבָרַי.

ה. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בַּמַּלְגֵּז וְלוֹגְזִין, בַּכַּרְכָּר וְשׁוֹבְטִין, בַּסַּלְמוֹס וְכוֹתְבִין, בַּקָּנֶה וְהוֹצִיאוּהוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים – שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין. בְּעִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה וְהוֹצִיאוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, בְּקוֹרָה וְהוֹצִיאוּהוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים – שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם – חַיָּבִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם – פְּטוּרִין, שֶׁאֵין שְׁנַיִם חַיָּבִין עַל הַמְּלָאכָה אַחַת.

ו. שְׁנַיִם שֶׁעָשָׂה אֶחָד מֵהֶם מְלָאכָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה הוּא – יָבִיאוּ שְׁנֵיהֶם חַטָּאת בְּשֻׁתָּפוּת וְיִתְּנוּ עָלֶיהָ וְתֹאכַל; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר. מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁזֶּה מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי וְזֶה מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי. וּמוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי, בִּשְׁנַיִם שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶם מְחַסֵּר כַּפָּרָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶן – שֶׁיָּבִיאוּ חַטָּאת בְּשֻׁתָּפוּת וְיִתְּנוּ עָלֶיהָ וְתֹאכַל.

[12] סַמָּנִין שֶׁעוֹשִׂים מֵהֶם צֶבַע לְצַבֵּעַ.

הַשָּׁלֵם

ז. הוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת, וְחָזַר וְהוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת בְּהֶעְלֵם אֶחָד – חַיָּב. בִּשְׁנֵי הֶעְלֵמוֹת – פָּטוּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בְּהֶעְלֵם אֶחָד בְּרִשּׁוּת אַחַת – חַיָּב. בְּהֶעְלֵם אֶחָד בִּשְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת אוֹ בִּשְׁתֵּי הֶעְלָמוֹת בִּרְשׁוּת אַחַת – פָּטוּר. נֶאֱכַל הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁלֹּא הוֹצִיא הַשֵּׁנִי – בֵּין בְּהֶעְלֵם אֶחָד בֵּין בִּשְׁנֵי הֶעְלָמוֹת – פָּטוּר. הוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת, וְנִתְּנוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְחָזַר וְהוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת, אִם הִנִּיחָהּ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת לָרִאשׁוֹנָה – אִם הֶעֱבִירָן דֶּרֶךְ עָלֶיהָ – חַיָּב. וְאִם לָאו – פָּטוּר.

ח. הַנּוֹטֵל מִלֹּא הַזּוֹג מִשְּׁעָרוֹ – הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְכַמָּה מִלֹּא הַזּוֹג? – שְׁתַּיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָת. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּבוֹרֵר שְׁחוֹרוֹת מִבֵּין לְבָנוֹת וּלְבָנוֹת מִבֵּין שְׁחוֹרוֹת – חַיָּב; וְדָבָר זֶה אַף בְּחוֹל אָסוּר מִשּׁוּם (דְּבָרִים כב, ה): "לֹא יִלְבַּשׁ" וְגוֹ'.

ט. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: צִפֹּרֶן שֶׁפְּרָשָׂהּ רֻבָּהּ, וְציצִין שֶׁפְּרָשׂוּ רֻבָּן, בַּיִד – מְטַהֵר. נִטְלָן בִּכְלִי – הֲרֵי זֶה חַיָּב חַטָּאת.

י. הַחוֹלֵב, וְהַמְחַבֵּץ, וְהַמְנַבֵּן בִּגְרוֹגֶרֶת, הַמְכַבֵּד, וְהַמְּפַרְכֵּץ, וְהַמְּפַרְחִיץ, וְהַסָּךְ, וְהָרוֹדֶה חַלּוֹת דָּבֵשׁ – שָׁגַג בְּשִׁשָּׁה חַיָּב חַטָּאת, הַזִּיד בְּיוֹם–טוֹב לוֹקֶה אַרְבָּעִים; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין בְּשִׁשָּׁה בֵּין בְּיוֹם–טוֹב אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַגּוֹדֶלֶת וְהַכּוֹחֶלֶת וְהַפּוֹקֶסֶת – לְעַצְמָהּ פְּטוּרָה, לַאֲחֵרוֹת – חַיֶּבֶת. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לֹא תַעֲבִיר סָרָק עַל פָּנֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁצּוֹבַעַת.

יא. הַתּוֹלֵשׁ, בֵּין בִּימִינוֹ וּבֵין בִּשְׂמֹאלוֹ – הֲרֵי זֶה חַיָּב, לְאַחַר יָדוֹ, בְּרַגְלוֹ, בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ עַל גַּבֵּי הָאָרֶץ, וְנִתְּזוּ צְרוֹרוֹת מִתַּחַת רַגְלָיו, וְנָפַל עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים וְתָלַשׁ – פָּטוּר. מְהַלֵּךְ אָדָם עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים וְעַל גַּבֵּי צְרוֹרוֹת בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

תּוֹסֶפְתָּא

יב. הַתּוֹלֵשׁ עֲלִשִּׁין לְאֻכְלָּ – כִּגְרוֹגֶרֶת. לִבְהֵמָה – כִּמְלֹא פִּי גְּדִי, אִם לְהַסִּיק – כִּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה קַלָּה. לְתַקֵּן הָאָרֶץ – כָּל שֶׁהֵן. אִם נִתְכַּוֵּן בְּכֻלָּן – חַיָּב שְׁתַּיִם. וְאִם הָיָה מִתְעַסֵּק וְתָלַשׁ – פָּטוּר. הַמְזָרֵד זָרְדִין לַאֲכִילָה – כִּגְרוֹגֶרֶת. לִבְהֵמָה – כִּמְלֹא פִּי הַגְּדִי. לְתַקֵּן הָאֵילָן – כָּל שֶׁהֵן. אִם מִתְכַּוֵּן בְּכֻלָּן – חַיָּב שְׁתַּיִם. אִם הָיָה מִתְעַסֵּק וְזֵרַד – פָּטוּר.

יג. הַחוֹפֵר, הַחוֹרֵשׁ, וְהַחוֹרֵץ – מִלְאָכָה אַחַת הֵן. הַדָּשׁ וְהַמְנַפֵּט[13], וְהַמְנַפֵּץ – מִלְאָכָה אַחַת הֵן. הַתּוֹלֵשׁ, וְהַקּוֹצֵר[14], וְהַבּוֹצֵר[15], וְהַמּוֹסֵק[16], וְהַגּוֹדֵר[17], וְהָאוֹרֶה[18] – מִלְאָכָה אַחַת. הַמְכַבֵּשׁ וְהַסּוֹחֵט – מִלְאָכָה אַחַת. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: הַצָּבָעִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם אֵין עוֹשִׂין סְחִיטָה מִלְאָכָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. הַבּוֹרֵר, הַטּוֹחֵן, הַזּוֹרֶה, וְהַמְרַקֵּד, וְהַלָּשׁ וְהָאוֹפֶה – כַּגְּרוֹגֶרוֹת. לִבְהֵמָה – כִּמְלֹא פִּי גְּדִי. לִצְבֹּעַ – כְּדֵי לִצְבֹּעַ בּוֹ בֶּגֶד קָטָן. וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים: כְּשִׁעוּר לְטַמְאָתָן כְּדֵי שִׁעוּר לְהוֹצִיאָן. הַתּוֹלֵשׁ כָּנָף מִן הָעוֹף, וְהַקּוֹטְמוֹ וְהַמּוֹרְטוֹ – חַיָּב שְׁלֹשׁ חַטָּאוֹת.

יד. אֵין יוֹנְקִין מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם–טוֹב וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת. אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר: יוֹנְקִין הֵיינוּ מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם–טוֹב. לֹא תָקֵל אִשָּׁה מְדַדֶּיהָ וְתַחֲלִיב לְתוֹךְ הַכּוֹס אוֹ לְתוֹךְ הַקְּעָרָה וְתָנִיק אֶת בְּנָהּ. אֵין יוֹנְקִין לֹא מִן הַנְּבָרִית וְלֹא מִבְּהֵמָה טְמֵאָה, וְאִם הָיָה דָּבָר שֶׁל סַכָּנָה – מֻתָּר, שֶׁאֵין כָּל דָּבָר עוֹמֵד

[13] מַכָּה בַּקֶּשֶׁת עַל צֶמֶר גֶּפֶן – לְהַפְרִיד וּלְהָסִיר עַל יְדֵי זֶה הַפְּסֹלֶת מֵהַגִּרְעִינִים.

[14] תְּבוּאָה.

[15] עֲנָבִים.

[16] זֵיתִים.

[17] קוֹצִין תְּמָרִים.

[18] קוֹצִין תְּאֵנִים.

הַשָּׁלֵם

בִּפְנֵי פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּגְלוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

א. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הָרַבִּים וּרְשׁוּת הַיָּחִיד בָּאֶמְצַע, בְּאַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב.

ב. שְׁתֵּי סַרְטָאוֹת[19] זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, וְזֶרַק מִן הָעֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. זָרַק מִן רְשׁוּת הָרַבִּים לַדִּיר, וְלַסַּהַר, וְלַמַּקְצֶה, וְלֶחָצֵר, אֲפִילוּ הֵן בַּבִּקְעָה – הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַזּוֹרֵק מִן הַחָנוּת דֶּרֶךְ סְטָיו לַפַּלְטְיָא – חַיָּב. מִן הַחָנוּת לַפַּטָּיו, וּמִפַּטָּיו לַפַּלְטְיָא – פָּטוּר.

ג. שְׁתֵּי בְקָעוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, זָרַק מִן הַתַּחְתּוֹנָה לָעֶלְיוֹנָה, וּמִן הָעֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. אִיסְטַרְיטְיָא עַל גַּבֵּי בִקְעָה, וְזָרַק מִן הָאִיסְטַרְיטְיָא לַבִּקְעָה – פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם שֶׁזָּרַק עֹמֶק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרֹחַב אַרְבָּעָה – חַיָּב.

ד. מָבוֹי שֶׁשָּׁוֶה לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, וַעֲשׂוּיָה מְדֻרוֹן לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אִם יֵשׁ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין צָרִיךְ לֶחִי וְקוֹרָה. רְשׁוּת הָרַבִּים הַשּׁוֹפֵעַ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד – הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְנַעֲשָׂה מְדֻרוֹן לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אִם יֵשׁ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין צָרִיךְ לֶחִי וְקוֹרָה. רְשׁוּת הַיָּחִיד הַשּׁוֹפֵעַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים – הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הָרַבִּים, שָׁוֶה לְכָאן וּלְכָאן וְגָבוֹהַּ מִן הָאֶמְצַע, אִם יֵשׁ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין צָרִיךְ לֶחִי וְקוֹרָה. רְשׁוּת הַיָּחִיד הַשּׁוֹפֵעַ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד – הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, לִרְשׁוּת הָרַבִּים –הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הָרַבִּים.

ה. תֵּל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, הַנּוֹטֵל הֵימֶנּוּ וְהַנּוֹתֵן

[19] רְשׁוּת הָרַבִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

עַל גַּבּוֹ – חַיָּב. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. גַּג בְּרְשׁוּת הָרַבִּים, גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְנָטַל הֵימֶנּוּ וְנָתַן עַל גַּבָּיו –חַיָּב. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. עָמוּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְנָטַל הֵימֶנּוּ וְנָתַן עַל גַּבָּיו – חַיָּב. פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב.

ו. מְנוֹרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה, וּפֶרַח שֶׁבְּרֹאשָׁהּ רָחָב אַרְבָּעָה, וְנָטַל הֵימֶנָּה וְנָתַן עַל גַּבָּהּ – חַיָּב. הָיָה פְּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. עֲגָלָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּרְחָבָה אַרְבָּעָה, אֶחָד הַפּוֹרֵק וְאֶחָד הַטּוֹעֵן – חַיָּב.

ז. הַזּוֹרֵק בְּכִתֵּף לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְהָלְכָה וְיָשְׁבָה בְּחוֹר שֶׁהוּא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים – חַיָּב; שֶׁאֵין מְטַלְטְלִין מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁמְּשַׁחֲקִין בַּכַּדּוּר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְיָצְאָה הַכַּדּוּר מִתַּחַת יָדוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן לַכּוֹתֶל וְחָזְרָה לַאֲחוֹרֶיךָ, חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. קֻפָּה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים וּרְחָבָה אַרְבָּעָה. וְכֵן גּוּמָא אֵין מְטַלְטְלִין מִתּוֹכָן לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְלֹא מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכָן, אֲבָל יוֹרֵד לְתוֹכָן וְאוֹכֵל. פְּחוֹת מִכֵּן, תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. לְשׁוֹן יָם הַנִּכְנָם לְחָצֵר – אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לוֹ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנִּכְנָס בְּפֶרְצָה שֶׁהִיא יְתֵרָה עַל עֲשָׂרָה אַמּוֹת, אֲבָל הַנִּכְנָס בְּפֶתַח – אֵין צָרִיךְ כְּלוּם. סָלַע שֶׁהוּא גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם, וְלֹא מַיָּם לְתוֹכוֹ. פְּחוֹת מִכֵּן – הֲרֵי זֶה מַתָּר, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא בֵּית סָאתַיִם.

ח. הַזּוֹרֵק מִן הַיָּם לַיַּבָּשָׁה, וּמִן הַיַּבָּשָׁה לַיָּם, מִן הַסְּפִינָה לַיָּם, מִן הַיָּם לַסְּפִינָה וּמִן הַסְּפִינָה לַחֲבֶרְתָּהּ – פָּטוּר. זָרַק מִן הָאִיסְטַרְטְיָא לַיָּם – פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם שֶׁזָּרַק עֹמֶק עֲשָׂרָה טְפָחִים – חֲרֵי זֶה חַיָּב. וּבְבוֹר אֲפִלּוּ עֹמֶק מְאָה אַמָּה – חֲרֵי זֶה חַיָּב. סְפִינָה שֶׁבַּיָּם, גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִתּוֹכָהּ לַיָּם, וְלֹא מַיָּם לְתוֹכָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲמוּקָה עֲשָׂרָה וְאֵינָהּ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה – מְטַלְטְלִין מִתּוֹכָהּ לַיָּם, אֲבָל לֹא מַיָּם לְתוֹכָהּ.

ט. סְפִינוֹת קְשׁוּרוֹת זוֹ בְּזוֹ – מְעָרְבִין וּמְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ. הֵתֵּרוּ – נֶאֱסְרוּ. חָזְרוּ וּקְשָׁרוּם – בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין מַטְעִין – חָזְרוּ לְהֶתֵּרָן. מַחְצְלוֹת פְּרוּסוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – מְעָרְבִין וּמְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ, נִקְפְּלוּ – נֶאֱסְרוּ. חָזְרוּ וּפָרְסוּהָ, בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין מַטְעִין – חָזְרוּ לְהֶתֵּרָן. שֶׁכָּל מְחִיצָה הַנַּעֲשֵׂית בְּשַׁבָּת, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין מַטְעִין – הֲרֵי זוֹ מְחִצָּה.

י. בָּתִּים שֶׁבַּסְּפִינָה – חַיָּבִין בְּעֵרוּב. וְהַשְּׁאָר שֶׁבַּסְּפִינָה שֶׁאֵין לָהֶם בָּתִּים – חֲרֵי הֵן כִּשְׁרוּיִין בֶּחָצֵר. לְוָוחִין שֶׁבַּסְּפִינָה – אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָם. אִם הָיוּ מְכֻסִּין בָּהֶן פֵּרוֹת אוֹ כֵּלִים – חֲרֵי הֵן כִּכְסוּי כֵּלִים וּמְטַלְטְלִין אוֹתָן.

יא. לֹא יִתְלֶה אָדָם בְּשָׁרְשֵׁי אִילָן לְמַעְלָה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ רַגְלָיו נוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. אֲבָל נִתְלָה בַּחֶבֶל הַקָּשׁוּר בַּסֻּלָּע אוֹ בַּסְּפִינָה – יוֹרֵד וְטוֹבֵל.

יב. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִזְכַּר לְאַחַר שֶׁיָּצְתָה מִיָּדוֹ – קִלְטָהּ אַחֵר אוֹ קִלְטָהּ כֶּלֶב, אוֹ שֶׁנִּשְׁרְפָה – רַבִּי מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. מוֹדֶה רַבִּי לַחֲכָמִים, שֶׁאִם זָרַק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁהוּא פָּטוּר, עַד שָׁעָה שֶׁתְּנוּחַ.

יג. זֶה הַכְּלָל, כָּל חַיְבֵי חַטָּאוֹת – אֵין חַיָּבִין עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתָן וְסוֹפָן שְׁגָגָה. תְּחִלָּתָן זָדוֹן וְסוֹפָן שְׁגָגָה, תְּחִלָּתָן שְׁגָגָה וְסוֹפָן זָדוֹן – פְּטוּרִים, עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתָן שְׁגָגָה וְסוֹפָן שְׁגָגָה. אִם יֵשׁ בִּשְׁגָגָה שֶׁל אֶחָד מֵהֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה – חַיָּב. כֵּיצַד? הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְהִזִּיד בַּמְּלָאכָה – זֶה הוּא מֵזִיד

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. אִם הָיָה מִתְעַסֵּק – פָּטוּר. שָׁגַג בַּשַּׁבָּת, וְהֶזִּיד בְּמְלָאכָה, אוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְנִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת בָּהּ מְלָאכָה. אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁעַל אוֹתָהּ מְלָאכָה חַיָּב חַטָּאת – זֶה הוּא שׁוֹגֵג הָאָמוּר בַּתּוֹרָה.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. הַבּוֹנֶה כָּל שֶׁהוּא – חֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֶחָד נָתַן אֶת הָאֶבֶן וְאֶחָד נָתַן אֶת הַטִּיט – הַנּוֹתֵן אֶת הַטִּיט, חֲרֵי זֶה חַיָּב; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם חַיָּבִים. נָטַל אֶת הָאֶבֶן וּנְתָנָהּ עַל גַּבֵּי דִימוּם, וְהִתְקִינָהּ לִבְנָיָן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלֶיהָ אֶת הַטִּיט – חֲרֵי זֶה חַיָּב, וַחֲרֵי הִיא כְּקַרְקַע לְכָל דָּבָר.

ב. הַמַּכֶּה בַּפַּטִּישׁ, אֶחָד טְפִיחָה גְּדוֹלָה וְאֶחָד טְפִיחָה קְטַנָּה – חֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף הַמַּכֶּה בַּקּוֹרְנָס עַל הַסַּדָּן בְּשָׁעַת מְלָאכָה – חַיָּב, שֶׁכֵּן מְרַדְּדִין טַסִּין לַעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן.

ג. הַקּוֹדֵחַ, וְהַגּוֹרֵר, וְהַקּוֹצֵץ כָּל שֶׁהוּא, וְהַצָּר צוּרָה, וְהַצּוֹבֵעַ אֶת הָעוֹר, וְהַמְעַבֵּד אֶת הָעוֹר – חֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּקַדֵּיחַ אֶת כֻּלּוֹ, עַד שֶׁיְּגָרֵר אֶת כֻּלּוֹ, עַד שֶׁיְּקַלֵּף אֶת כֻּלּוֹ. הַצָּר צוּרָה – עַד שֶׁיְּצַוֵּר אֶת כֻּלּוֹ. הַצּוֹבֵעַ אֶת הָעוֹר – עַד שֶׁיִּצְבַּע אֶת כֻּלּוֹ. הַמְעַבֵּד אֶת הָעוֹר – עַד שֶׁיְּעַבֵּד אֶת כֻּלּוֹ. הַמְכַבֶּה וְהַמַּבְעִיר – חֲרֵי זֶה חַיָּב. הַנּוֹתֵן שֶׁמֶן בַּנֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁמֶן – חֲרֵי זֶה חַיָּב. טִלְטְלוֹ מִמְּקוֹם לְמָקוֹם – פָּטוּר. הִטָּהוּ עַל צִדּוֹ – חֲרֵי זֶה חַיָּב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי נֵרוֹת דּוֹלְקִין – נִתְכַּוֵּן לְכַבּוֹת אֶת זֶה וְכִבָּה אֶת זֶה – חֲרֵי זֶה פָּטוּר. שְׁנֵי נֵרוֹת כְּבוּיִין – נִתְכַּוֵּן לְהַבְעִיר אֶת זֶה וְהִבְעִיר אֶת זֶה – חֲרֵי זֶה פָּטוּר. אֶחָד כָּבוּי וְאֶחָד דָּלוּק – נִתְכַּוֵּן לְכַבּוֹת אֶת הַדָּלוּק וּלְהַבְעִיר אֶת הַכָּבוּי, וְהִבְעִיר אֶת הַכָּבוּי וְכִבָּה אֶת הַדָּלוּק בִּנְשִׁימָה אַחַת – חַיָּב, בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת – פָּטוּר.

ד. אֶחָד נָתַן אֶת הָאוֹר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּדֵרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבָּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתַּבְלִין, וּבָא אֶחָד וְהֵגִים – כֻּלָּן חַיָּבִין.

אֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּדֵרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבָּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתַּבְלִין, וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוֹר, וּבָא אֶחָד וְהֵגִים – שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים חַיָּבִין.

ה. הַסּוֹרֵט סְרִיטָה אַחַת עַל גַּבֵּי שְׁנֵי נְסָרִים כְּאַחַת – חֲרֵי זֶה חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא חִיבּוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם רוֹשֶׁם, שֶׁכֵּן רוֹשְׁמִין עַל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לֵידַע אֵיזֶהוּ בֶּן זוּגוֹ. כָּתַב אוֹת אַחַת בְּרֹאשׁ הַיְרִיעָה מִכָּאן, וְאוֹת אַחַת בְּרֹאשׁ הַיְרִיעָה מִכָּאן, אִם כְּשֶׁמַּדְבִּיקָן זוֹ לְזוֹ וְהֵן נִרְאוֹת כְּאַחַת – חַיָּב, וְאִם לָאו – פָּטוּר. כָּתַב אוֹת אַחַת, וּבָא אַחֵר וְכָתַב אוֹת אַחַת, וּבָא אַחֵר וְכָתַב אוֹת אַחַת – אֲפִלּוּ כָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, אֲפִלּוּ כָל הַפָּסוּק כֻּלּוֹ – פָּטוּר. הָרוֹשֵׁם אוֹת אַחַת וְהִשְׁלִים אֶת הַשֵּׁם, אוֹת אַחַת וְהִשְׁלִים אֶת הַסֵּפֶר – חַיָּב.

ו. הַמְקָרֵעַ עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתָב – פָּטוּר. הָרוֹשֵׁם עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתָב – חַיָּב. כָּתַב בִּקְלִיפֵּי אֱגוֹזִין, בִּקְלִיפֵּי רִמּוֹנִים – חַיָּב. בְּדָם קְרוּשׁ, בְּחֶלֶב קְרוּשׁ, עַל עֶלָּה זַיִת, וְעַל עֶלָּה חָרוּב, וְעַל עֶלָּה דְּלַעַת, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא – חַיָּב. עַל עֶלָּה חַזִּירִין, וְעַל עֶלָּה כְּרִשִׁין, וְעַל עֶלָּה בְּצָלִים, וְעַל עֶלָּה יְרָקוֹת, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא – פָּטוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּתַב דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא, אוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא עַל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא – פָּטוּר. אֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיִּכְתֹּב דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא עַל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא.

ז. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת גְּדוֹלָה, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בִּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – פָּטוּר. הַמּוֹחֵק אוֹת אַחַת גְּדוֹלָה, אִם יֵשׁ בִּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – חַיָּב. אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי: זֶה חִמֵּר בְּמוֹחֵק מִבְּכוֹתֵב, חִמֵּר בְּכוֹתֵב מַה שְׁאֵין כֵּן בְּמוֹחֵק. הַכּוֹתֵב לְקַלְקֵל – חַיָּב. וְהַמּוֹחֵק לְקַלְקֵל – פָּטוּר. נָפְלָה דְיוֹ עַל גַּבֵּי סֵפֶר וּמְחָקָהּ, שַׁעֲוָה עַל גַּבֵּי פִּנְקָס וּמְחָקוֹ, אִם יֵשׁ בִּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – חַיָּב. וְהַמּוֹחֵק לְקַלְקֵל – פָּטוּר. אֵין לְךָ שֶׁחַיָּב, אֶלָּא הַמּוֹחֵק עַל

תּוֹסֶפְתָּא

מְנָת לִכְתֹּב, וְהַמּוֹחֵק כְּדֵי לְתַקֵּן כָּל שֶׁהוּא – חַיָּב זֶה חַיָּב.

ח. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת וְעָשָׂה שְׁתַּיִם. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וַעֲשָׂאָן אוֹת אַחַת – חַיָּב זֶה חַיָּב. נִתְכַּוֵּן לִכְתֹּב אוֹת אַחַת וְנַעֲשָׂה בְּיָדוֹ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וַעֲשָׂאָן אוֹת אַחַת – חַיָּב זֶה פָּטוּר. עָשָׂה שְׁנֵי נְקוּדִין, וּבָא אַחֵר וְנִמְחַק וַעֲשָׂאָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – הָאַחֲרוֹן חַיָּב. כָּתַב עַל הַזַּוִּית מִבִּפְנִים – חַיָּב זֶה חַיָּב. מִבַּחוּץ – פָּטוּר. הַמְצַיֵּר בִּקְלִיפֵּי פּוֹלִין, בִּקְלִיפֵּי תוּרְמְסִין – פָּטוּר.

ט. הַמְסָרֵט עַל בְּשָׂרוֹ – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וַהֲלֹא בֶּן סְטָדָא לֹא לָמַד אֶלָּא בְּכָךְ? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שׁוֹטֶה אֶחָד נְחַיֵּב אֶת כָּל הַפְּקָחִין?

י. אֶחָד אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס וְאֶחָד אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב – הָאוֹחֵז בְּקַלְמוֹס – פָּטוּר. וְהָאוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב – חַיָּב. נִתְכַּוֵּן לְסַיְּעוֹ – הָאוֹחֵז בְּקַלְמוֹס – חַיָּב, וְהָאוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב – פָּטוּר. שׁוֹגֵג אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס, וּמֵזִיד אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב – פָּטוּר. מֵזִיד אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס, וְשׁוֹגֵג אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב – חַיָּב. קָטָן אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס וְגָדוֹל אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב – חַיָּב. גָּדוֹל אוֹחֵז בְּקַלְמוֹס וְקָטָן אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב – פָּטוּר.

יא. מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים, שֶׁאִם כָּתַב אוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת זוֹ, וְאוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת, אוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת וְאוֹת אַחַת בְּיוֹם–טוֹב, אוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת וְאוֹת אַחַת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – שֶׁהוּא פָּטוּר, שֶׁאֵין שְׁנֵי יָמִים מִצְטָרְפִין לְמְלָאכָה אַחַת.

יב. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם – שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים חַיָּבִין. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ – שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים חַיָּבִין. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם – הָאַחֲרוֹן חַיָּב. אֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם. אֶחָד נָתַן אֶת הַקּוֹמֶס, וְאֶחָד נָתַן אֶת

הַשָּׁלֵם

הַמַּיִם. אֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם וְאֶחָד נָתַן אֶת הָאַפְּר. אֶחָד נָתַן אֶת הָאַפְּר וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם – הָאַחֲרוֹן חַיָּב; דִּבְרֵי רַבִּי. וְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא עַד שֶׁיְּגַבֵּל.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק שְׁלִשָּׁה עָשָׂר

א. הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין עַל גַּבֵּי הַגַּם. וְעַל גַּבֵּי הָאַמְרָא – הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד. הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין עַל גַּבֵּי שָׁפָה עַל הָרֹחַב שְׁלֹשָׁה בָּתִּים – הֲרֵי זֶה חַיָּב. הָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה חוּטִין בַּתְּחִלָּה – הֲרֵי זֶה חַיָּב, הָא לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְצִלְצָל קָטָן שֶׁאָרַג בּוֹ שְׁנֵי חוּטִין עַל רֹחַב שְׁלֹשָׁה בָּתִּים. וְהָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה בָּתִּים מִתְּחִלָּה – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ב. שְׁנַיִם שֶׁצָּדוּ אֶת הַצְּבִי – שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין, שֶׁאֵין שְׁנַיִם חַיָּבִין עַל מְלָאכָה אַחַת. צָדוּ הָרִאשׁוֹן וְהִנִּיחוּ – שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין. צָדוּ הָרִאשׁוֹן וְנָתְנוּ לַשֵּׁנִי – הָרִאשׁוֹן חַיָּב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר.

ג. הַצָּד צְבִי בֶּחָצֵר שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּתָחִים – פָּטוּר. נָעַל הָרִאשׁוֹן אֶת הַפֶּתַח וּבָא הַשֵּׁנִי וְנָעַל אֶת הַפֶּתַח הַשֵּׁנִי – הַשֵּׁנִי חַיָּב וְהָרִאשׁוֹן פָּטוּר. חָזַר הָרִאשׁוֹן וּפָתַח וְנָעַל – הָרִאשׁוֹן חַיָּב עַל צְדָהּ הַשֵּׁנִי.

ד. הַצָּד צְבִי חִגֵּר, חוֹלֶה, זָקֵן – פָּטוּר. הַצָּד אֶת הַיָּשֵׁן וְאֶת הַסּוּמָא – חַיָּב. הַצָּד יוֹנֵי שׁוֹבָךְ, יוֹנֵי עֲלִיָּה, וְצִפֳּרִין שֶׁקִּנְּנוּ בַּטְּפִיחִין וּבַבִּירָה, וְכָל דָּבָר שֶׁמְּחַסָּר צֵידָה – חַיָּב. אֲוִזִּין וְתַרְנְגוֹלִין, וְיוֹנֵי הַרְדְּסִיּוֹת, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין מְחַסָּר צֵידָה – פָּטוּר. הַצָּד זְבוּבִין וְיִתּוּשִׁין – חַיָּב. וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר. הַצָּד חֲגָבִים – בִּשְׁעַת הַטַּל – פָּטוּר. בִּשְׁעַת הַשָּׁרָב – חַיָּב. אֶלְעָזָר בֶּן מְהַבְאַי אוֹמֵר: אַף בִּשְׁעַת הַשָּׁרָב, אִם הָיוּ מְקַלְחִין – פָּטוּר.

ה. הַצָּד בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף מֵאֶפֶר שֶׁבִּרְשׁוּת אָדָם, אִם הָיוּ מְהַפְּרִין צֵידָה – חַיָּב. לְאֶפֶר שֶׁבִּרְשׁוּת אָדָם, אַף עַל פִּי שֶׁמְּחַפְּרִין צֵידָה – פָּטוּר. הַפּוֹרֵשׂ מְצוּדָה עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹכָהּ – פָּטוּר, הַפּוֹרֵשׂ מְצוּדָה עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה, חַיָּה וְעוֹף,

תּוֹסֶפְתָּא

אִם נִבְנְסוּ לְתוֹכָהּ – חַיָּב. הַמְפָרֵק בְּהֵמָה וָעוֹף מִן הַמְּצוּדָּה – פָּטוּר.

ו. שְׁנַיִם שֶׁיָּשְׁבוּ עַל הַפֶּתַח – שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין, שֶׁאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶן קִדֵּם. יָשְׁבוּ זֶה רִאשׁוֹן וְזֶה שֵׁנִי – הָרִאשׁוֹן חַיָּב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר. יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבָא אַחֵר וְצָדוֹ מִבִּפְנִים – הַיּוֹשֵׁב עַל הַפֶּתַח חַיָּב. וְהַצָּדוֹ מִבִּפְנִים – פָּטוּר. יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבָא אַחֵר וְיָשַׁב לוֹ מִבִּפְנִים – פָּטוּר, יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבָא אַחֵר וְיָשַׁב לוֹ מִבִּפְנִים, וּבָא אַחֵר וְיָשַׁב לוֹ מִבַּחוּץ – הַיּוֹשֵׁב עַל הַפֶּתַח חַיָּב, וּשְׁנַיִם הָאֲחֲרוֹנִים פְּטוּרִין. יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וְנִמְצָא צְבִי בְּתוֹכוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוֵּן לְיַשֵּׁב עַל הַפֶּתַח עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁקְּדָמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה, אֵין לְךָ שֶׁיְּהֵא חַיָּב אֶלָּא הַמִּתְכַּוֵּן לָצוּד, אֲבָל קָדְמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה – פָּטוּר. לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְנוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ לִשְׁמֹרוֹ וְנִמְצָא צְבִי בְּתוֹכוֹ, וּלְמִתְכַּפֶּה בְּטַלִּית, וְנִמְצָא צְפוֹרִית בְּתוֹכָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוֵּן לֵישֵׁב עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁקְּדָמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה, אֵין לְךָ שֶׁיְּהֵא חַיָּב אֶלָּא הַמִּתְכַּוֵּן לָצוּד. אִם קָדְמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה – פָּטוּר.

ז. אֵין לוֹעֲסִין מַסְתִּיכִין[20] בְּשַׁבָּת. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה, אִם מִפְּנֵי רֵיחַ הַפֶּה – הֲרֵי זֶה מֻתָּר. לֹא יִשְׁחֹק אָדָם סֵם יָבֵשׁ בְּשִׁנָּיו, אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה. אִם מִפְּנֵי רֵיחַ הַפֶּה – הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

ח. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו – לֹא יִגְמַע בָּהֶן יַיִן וְחֹמֶץ וּפוֹלֵט, אֲבָל מְנַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ. וּמַטְבִּיל כְּדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַחוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ – לֹא יְעָרֶנּוּ בְּשֶׁמֶן, אֲבָל נוֹתֵן שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אַנְיִגְרוֹן וּבוֹלֵעַ, וּמַטְבִּיל כְּדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּרֹאשׁוֹ, וְכֵן מִי שֶׁעָלוּ בוֹ חֲטָטִים – סָךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֵינוֹ סָךְ יַיִן וְחֹמֶץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן דַּרְכּוֹ לִסְיכָה, יַיִן וְחֹמֶץ אֵין דַּרְכָּן לִסּוּךְ. סָךְ אָדָם שֶׁמֶן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִטּוֹל בְּמוֹךְ וּבְמַטְלִית, וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ.

הַשָּׁלֵם

ט. עוֹשִׂין אֲלוּנְתִּית לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת, אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְרַפֵּא מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לֹא מִתְרַפֵּא מֵעֶרֶב שַׁבָּת – אֲסוּרָה, שֶׁאֵין מְתִירִין מִתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. אֵין מְתִירִין יַיִן וְשֶׁמֶן לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: מְתִירִין יַיִן וְשֶׁמֶן לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: פַּעַם אַחַת חָלָה רַבִּי מֵאִיר[21], וּבִקְּשׁוּ לְעָשׂוֹת לוֹ וְלֹא הִנִּיחָנוּ, אָמְרוּ לוֹ: תִּבְטֵל דְּבָרֶיךָ בְּחַיֶּיךָ? אָמַר לָנוּ: אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֵּן וַחֲבֵרַי אוֹמְרִים כֵּן – לֹא מְלָאנִי לִבִּי מִימַי, לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי חֲבֵרַי.

י. וְשׁוֹתִין מֵי זְבָלִין, מֵי דְקָלִין, וְכוֹס עֲקָרִין, וּמַדִּיחַ בָּהֶן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. לֹא יָדִיחַ בָּהֶן אֶת הַסַּנְדָּל. רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מַתִּיר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָאִשָּׁה רוֹחֶצֶת בְּנֵהּ בַּיַּיִן, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוֶּנֶת לִרְפוּאָה.

יא. רוֹחֵץ אָדָם כְּמֵי טְבֶרְיָא וּמֵי יַם הַגָּדוֹל, אֲבָל לֹא בְּמֵי הַגֶּרֶר, וְלֹא בְּמֵי הַמִּשְׁרָה, וְלֹא בֵּימָהּ שֶׁל סְדוֹם. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה, אֲבָל אִם לְהַעֲלוֹת מִטְמָאָה לְטַהֲרָה – הֲרֵי זֶה מֻתָּר. לֹא יִתֵּן אָדָם מַיִם עַל גַּבֵּי סְפוֹג, וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ. אֲבָל נוֹתֵן הוּא עַל גַּבֵּי רַגְלָיו וְהֵן יוֹרְדִין לִסְפוֹג. נוֹתֵן אָדָם מוֹךְ יָבֵשׁ, וּסְפוֹג יָבֵשׁ עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ. אֲבָל לֹא גֶּמִי יָבֵשׁ, וְלֹא כְּתִיתִין יְבֵשִׁין עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ.

יב. נוֹתְנִין מַיִם לְתוֹךְ קֻמְח וְקָלִי, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִגָּבֵל. נוֹתְנִין שַׁמְשְׁמִין וֶאֱגוֹזִין לְתוֹךְ הַדְּבַשׁ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֶעֱרַב. מְפָרְפְּרִין גְּלוּסְקִין לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִגָּבֵל. אֲבָל מְחַבֵּץ הוּא מַעֲשֵׂה קְדֵרָה – וְאוֹכֵל.

יג. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֲהָלִים בַּתְּחִלָּה בְּיוֹם–טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַמּוֹסִיפִין, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מוֹסִיפִין בְּיוֹם–טוֹב, וְאֵין

---

[20] שֹׁרֶף הָעֵץ שֶׁעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ זֶפֶת וּמְשַׁמֵּשׁ לִרְפוּאָה וְגַם לְהָסִיר רֵיחַ הַפֶּה.

[21] הַגְּרַ"א זַ"ל הִגִּיהַּ רַבִּי אֶלְעָזָר. אֲבָל בִּגְמָרָא אִיתָא רַבִּי מֵאִיר.

תּוֹסֶפְתָּא

צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם–טוֹב.

יד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קֶרֶן עֲגוּלָה – חַיָּב, קֶרֶן פְּשׁוּטָה – פָּטוּר. רַבִּי אֱלִעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמַּרְכִּיב קָנֶה שֶׁל מְנוֹרָה – חַיָּב לְשַׁלֵּם, וְשֶׁל צֵידִים – פָּטוּר[22]. נִשְׁמְטוּ לוֹ רְצוּעוֹת מִנְּעָל וְסַנְדָּל, אוֹ שֶׁנִּשְׁמַט רֹב הָרֶגֶל – חַיָּב. חֲרֵי זֶה יַחֲזִיר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשֹׁר.

טו. סַנְדָּל שֶׁנִּפְסְקָה אַחַת מֵאָזְנָיו, אוֹ אֶחָד מִתַּרְסִיּוֹתָיו – יוֹצְאִין בּוֹ. שְׁתַּיִם – אָסוּר, מִפְּנֵי מַשּׂוֹי שַׁבָּת. נִפְסַק עֻקְבָתוֹ, אוֹ שֶׁנִּטַּל חוֹטְמוֹ, אוֹ שֶׁנֶּחְלַק לִשְׁנַיִם – אָסוּר, מִפְּנֵי מַשּׂוֹי שַׁבָּת. נִשְׁמַט חוֹטְמוֹ – חֲרֵי זֶה יַחֲזִיר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשֹׁר.

טז. הַדָּגִים, וְהַגְּבִינִין, וְהַמְסָרִין עַל גַּבֵּי קָנִים. וְעַל גַּבֵּי עֲלִין – מִפְּרָק וְאוֹכֵל, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחֲזִיר. חוֹתָל שֶׁל תְּמָרִים, וּפַטְלִיָּא[23] שֶׁל גְּרוֹגָרוֹת – מְקָרֵעַ וְאוֹכֵל, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשֹׁר. זֶה הַכְּלָל: כָּל קֶשֶׁר שֶׁהוּא שֶׁל קַיְמָא, וְיָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו, אוֹ שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיְמָא, וְאֵין יָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו – אֵין חַיָּבִין עָלָיו, עַד שֶׁיְּהֵא קֶשֶׁר שֶׁל קַיְמָא, וְאֵין יָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו.

יז. חֶבֶל הַקָּשׁוּר בַּפָּרָה – קוֹשְׁרוֹ בָּאָבוּס, וְהַקָּשׁוּר בָּאָבוּס קוֹשְׁרוֹ בַּפָּרָה; אֲבָל לֹא יִקְשֹׁר בָּאָבוּס וּבַפָּרָה. חֶבֶל שֶׁבְּתוֹךְ הַבַּיִת מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ, וּשְׁבֵהֶחְפֵּתֵק[24] אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. אִם הִתְקִינוֹ בַּעַל הַבַּיִת לִהְיוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן – מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ.

יח. חֶבֶל דְּלִי שֶׁנִּפְסַק – אֵין קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ, אֶלָּא עוֹנְבִים אוֹתוֹ. מְפַצְּעִין בָּאֱגוֹזִים וּמְפָרְדִין בָּרִמּוֹנִים, וּמְחַתְּכִין בַּנְּבֵלָה מִשַּׁבָּת לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקֵּן מִקְדֶּשׁ לְחוֹל. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מְפַצְּעִין בָּאֱגוֹזִים וּמְפָרְדִין בָּרִמּוֹנִים, וּמַדִּיחִין בַּכְּבוּשִׁין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים עִם חֶשְׁכָּה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁהוּא מְתַקֵּן מִקְדֶּשׁ לְחוֹל.

יט. מַדִּיחִין בֵּלִים מִשַּׁבָּת לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת? כֵּיצַד? אָכַל בָּהֶן בְּלֵילֵי שַׁבָּת – מְדִיחָן שֶׁיֹּאכַל בָּהֶן לְשַׁחֲרִית, בְּשַׁחֲרִית – מְדִיחָן שֶׁיֹּאכַל בָּהֶן בְּסָעֲדַת צָהֳרַיִם. בְּסָעֲדַת צָהֳרַיִם – מְדִיחָן שֶׁיֹּאכַל בָּהֶן לַמִּנְחָה. בַּמִּנְחָה לֹא יְדִיחַ מֵעַתָּה. הַכּוֹסוֹת – מְדִיחָן כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין קֶבַע לִשְׁתִּיָּה. מְדִיחִין עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת, שֶׁאִם יִרְצֶה יִשְׁתֶּה בְּאֶחָד מֵהֶן. מַצִּיעִין עֶשֶׂר מִטּוֹת, שֶׁאִם יִרְצֶה – יָסֵב עַל אַחַת מֵהֶן. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל לֹא הָיוּ מְקַפְּלִין כְּלֵי לָבָן שֶׁלָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַהֲלִיפִין.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

א. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אֵין קוֹרִין בִּכְתָבֵי הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל שׁוֹנִין בָּהֶן וְדוֹרְשִׁין בָּהֶן. וְאִם צָרִיךְ לוֹ דָּבָר לִבְדוֹק – בּוֹדֵק. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ – 'אֵין קוֹרִין בִּכְתָבֵי הַקֹּדֶשׁ מִפְּנֵי שִׁטְרֵי הֶדְיוֹטוֹת'? שֶׁיֹּאמְרוּ: בִּכְתָבֵי הַקֹּדֶשׁ אֵין קוֹרִין, קַל וָחֹמֶר בִּשְׁטָרֵי הֶדְיוֹטוֹת.

ב. הָיוּ כְּתוּבִין תַּרְגּוּם בְּכָל לָשׁוֹן – מַצִּילִין אוֹתָן וְגוֹנְזִין אוֹתָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מַצִּילִין אוֹתָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה וְהָלַךְ אַבָּא חֲלַפְתָּא אֵצֶל רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְטִבֶּרְיָא, וּמְצָאוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל שַׁלְחָנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן הַנָּזוּף, וּבְיָדוֹ סֵפֶר אִיּוֹב תַּרְגּוּם, וְהָיָה קוֹרֵא בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי חֲלַפְתָּא: זָכוּר הָיִיתִי בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, אֲבִי אָבִיךָ, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּב מַעֲלָה בְּהַר הַבַּיִת, וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו סֵפֶר אִיּוֹב תַּרְגּוּם, וְאָמַר לַבַּנַּאי: 'תִּגְנְזוּ תַּחַת הַנְּדָבָה'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שָׁלַח רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּגְנָזוּ. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶרְבָה שֶׁל טִיט כָּפָה עָלָיו. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר, טִיט לֹא הָיָה בְּהַר הַבַּיִת. וְעוֹד, וְכִי מֵאַבְּדִין אוֹתָהּ בַּיָּד? אֶלָּא מַנִּיחִין

---

[22] בְּנוּסְחַת הַפְּפָרִים מוּבָא כָּאן: 'רַבִּי סִימַאי אוֹמֵר: קֶרֶן עֲגוּלָה חַיָּב וּפְשׁוּטָה פָּטוּר'.

[23] סַל הֶעָשׂוּי מִמִּינֵי עֲרָבָה שֶׁאוֹצְרִים בּוֹ גְּרוֹגָרוֹת.

[24] אוֹצָר.

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹתָהּ בְּמָקוֹם הַתָּרְפָּה וְהֵן מִתְאַבְּדִין מֵאֲלֵיהֶן.

ג. הָיוּ כְּתוּבִין בְּסֵם, בְּסִקְרָא, בְּקוֹמוֹס, בְּקַנְקַנְתּוֹם – מַצִּילִין אוֹתָן וְגוֹנְזִין אוֹתָן. הַבְּרָכוֹת וְהַקְּמֵעוֹת. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מֵאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם וּמַעֲנִינוֹת הַרְבֵּה שֶׁבַּתּוֹרָה – אֵין מַצִּילִין אוֹתָן, אֶלָּא נִשְׂרָפִין בִּמְקוֹמָן. מִכָּאן אָמְרוּ: כּוֹתְבֵי בְּרָכוֹת בְּשׁוּרְפֵי תּוֹרָה. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד בְּצִיפּוֹרִי שֶׁהָיָה כּוֹתֵב בְּרָכוֹת, וְאָמְרוּ עָלָיו לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְהָלַךְ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְבוֹדְקוֹ, כְּשֶׁהָיָה עוֹלֶה בַּסֻּלָּם הִרְגִּישׁ בּוֹ, נָטַל טוּמּוּם שֶׁל בְּרָכוֹת וּנְתָנוֹ לְתוֹךְ סֶפֶל שֶׁל מַיִם. בַּלְשׁוֹן הַזֶּה אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: ׳עֹנֶשׁ הָאַחֲרוֹן קָשֶׁה מִן הָרִאשׁוֹן׳.

ד. הַגִּלְיוֹנִים וְסִפְרֵי מִינִים – אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, אֶלָּא נִשְׂרָפִין בִּמְקוֹמָן, הֵן וְאוֹזְכְּרוֹתֵיהֶן. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: בַּחוֹל – קוֹדֵר אֶת אוֹזְכְּרוֹתֵיהֶן וְגוֹנְזָן, וְשׁוֹרֵף אֶת הַשְּׁאָר. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: אֲקַפֵּחַ אֶת בָּנַי, שֶׁאִם יְבוֹאוּ לְיָדֵי – שֶׁאֶשְׂרוֹף, הֵם וְאוֹזְכְּרוֹתֵיהֶן. שֶׁאֲפִלּוּ הָרוֹדֵף רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶן לְהוֹרְגוֹ וְנָחָשׁ רָץ אַחֲרָיו לְהַכִּישׁוֹ, נִכְנָס לְבֵית עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְבָתֵּיהֶן שֶׁל אֵלּוּ, שֶׁהֲלָלוּ אֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְכוֹפְרִין בּוֹ וְהֲלָלוּ מַכִּירִין וְכוֹפְרִין בּוֹ, וַעֲלֵיהֶן אָמַר הַכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נז, ח): "וְאַחַר הַדֶּלֶת וְהַמְּזוּזָה שַׂמְתְּ זִכְרוֹנֵךְ" וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מַה אִם לְהַטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ אָמְרָה תּוֹרָה: שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדֻשָּׁה יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם, סְפָרִים הַלָּלוּ שֶׁמַּטִּילִין אֵיבָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּמָּחוּ, הֵן וְאוֹזְכְּרוֹתֵיהֶן. וַעֲלֵיהֶן אָמַר הַכָּתוּב (תְּהִלִּים קלט, כא): "הֲלֹא מְשַׂנְאֶיךָ ה׳ אֶשְׂנָא" וְגוֹ׳; כְּשֵׁם שֶׁאֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה – כָּךְ אֵין מַצִּילִין אוֹתָן, לֹא מִן הַמַּפֹּלֶת וְלֹא מִן הַמַּיִם, וְלֹא מִכָּל דָּבָר הַמְאַבֵּד אוֹתָן.

ה. סֵפֶר שֶׁאֲחָזוֹ הָאוּר בְּרֹאשׁוֹ הָאֶחָד – נוֹטְלוֹ וּמִתְבַּזֶּה בּוֹ, אִם כָּבְתָה – כָּבְתָה. כְּלִי שֶׁאָחַז הָאוּר בְּרֹאשׁ אֶחָד – כּוֹפְלוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, אִם כָּבְתָה – כָּבְתָה. סֵפֶר שֶׁנָּפַל לַתַּנּוּר – מְטַמֵּא אֶת הַתְּרוּמָה. מְכַבִּין אֶת הַדְּלֵקָה וְאֵין מְכַבִּין לְהַצִּיל אֶת הַתְּרוּמָה. וָפֶה כֹּחַ הַקְּדֻשָּׁה מִכֹּחַ הַתְּרוּמָה, שֶׁהַקְּדֻשָּׁה מַצִּיל אֶת כֻּלּוֹ, תְּרוּמָה אֵין מַצִּיל אֶלָּא כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּצִּיל בַּחֻלִּין.

ו. מַצִּילִין מִיּוֹם–טוֹב לְשַׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת לְיוֹם–טוֹב, וְלֹא מִשַּׁבָּת לְיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְלֹא מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים לַשַּׁבָּת, וְלֹא מִשַּׁבָּת זוֹ לְשַׁבָּת אַחֶרֶת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִיּוֹם–טוֹב לַחוֹל. חָבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּרֹאשׁ הַגַּג, מֵבִיא כְּלִי אַחֵר וּמַנִּיחַ תַּחְתֶּיהָ, וְלֹא יְהֵא מֵבִיא כְּלִי אַחֵר וְקוֹלֵט, כְּלִי אַחֵר וּמְצָרֵף, וְלֹא יִקְלֹט וְאַחַר כָּךְ יַזְמִין, אֶלָּא מִזְמִין וְאַחַר כָּךְ יִקְלֹט. הִצִּיל פַּת נְקִיָּה – אֵין רַשַּׁאי לְהַצִּיל פַּת הַדְּרָאָה. פַּת הַדְּרָאָה – רַשַּׁאי לְהַצִּיל נְקִיָּה. וְאֵין מַעֲרִימִין בְּכָךְ. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: מַעֲרִימִין בְּכָךְ.

ז. אֵין מַצִּילִין אֶת הַמֵּת מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לָקִישׁ: שָׁמַעְתִּי, שֶׁמַּצִּילִין אֶת הַמֵּת מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה. שָׁכַח פַּת בַּתַּנּוּר, וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם – מַצִּילִין מִמֶּנּוּ מָזוֹן שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת, וְאוֹמֵר לַאֲחֵרִים: בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם, בִּלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עִמָּהֶם חֶשְׁבּוֹן אַחַר הַשַּׁבָּת. וּכְשֶׁהוּא רוֹדֶה – רוֹדֶה בְּסַפִּין, אֲבָל לֹא בְּמַרְדֵּדָה.

ח. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פּוֹרְסִין עוֹר שֶׁל גְּדִי עַל גַּבֵּי שְׂדֵה תֵּבָה וּמִגְדָּל שֶׁאָחַז בָּהֶן אֶת הָאוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְהֻרְהָר. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים.

ט. נִכְרֵי שֶׁבָּא לְכַבּוֹת, אֵין אוֹמְרִים לוֹ: ׳כַּבֵּה׳ וְ׳אַל תְּכַבֶּה׳. מַעֲשֶׂה שֶׁנִּפְלָה דְּלֵקָה בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן סִימַאי בְּשִׁיחִין, וּבָאוּ אַנְשֵׁי גַּסְטָרָא שֶׁל צִפּוֹרִי לְכַבּוֹתָהּ, וְלֹא הִנִּיחָן. יָרְדוּ גְּשָׁמִים וְכִבּוּ, אָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא הָיָה צָרִיךְ, אַף עַל פִּי כֵן, לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת שָׁלַח לָהֶם טָלֶא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּלְאַפְרְכוּם שֶׁבָּהֶן שָׁלַח חֲמִשִּׁים דִּינָרִים.

י. אֵין מַשְׁכִּירִין בֵּלִים לְנָכְרִי בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּבְרְבִיעִי וּבַחֲמִישִׁי – מֻתָּר, אֵין מְשַׁלְּחִין אִגְּרוֹת בְּיַד נָכְרִי בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּבְרְבִיעִי וּבַחֲמִישִׁי – מֻתָּר. אָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹסֵף

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

הַכֹּהֵן, שֶׁלֹּא נִמְצָא פִּתָּם יָדוֹ בְּיַד נָבְרִי מֵעוֹלָם.

יא. מִלֵּא מַיִם לְהַשְׁקוֹת בְּהֶמְתּוֹ – מַשְׁקֶה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל. וְאִם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל – אָסוּר. לִקֵּט עֲשָׂבִים לְהַאֲכִיל בְּהֶמְתּוֹ – מַאֲכִיל אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל. אִם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל – אָסוּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּנָכְרִי שֶׁאֵין מַכִּירוֹ, אֲבָל נָכְרִי שֶׁמַּכִּירוֹ – הֲרֵי זֶה אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁמַּרְגִּילוֹ וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ לְשַׁבָּת אַחֶרֶת, וְכַלָּם שֶׁעֲשָׂאָן יִשְׂרָאֵל, בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין מֻטְעִין – הֲרֵי זֶה אָסוּר.

יב. אֵין מַפְלִיגִין בַּסְּפִינָה בַּיָּם הַגָּדוֹל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם לְשַׁבָּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּיוֹרֵד לְדָבָר הָרְשׁוּת, אֲבָל בְּיוֹרֵד לְדָבָר מִצְוָה, אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת – מֻתָּר. וּפוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנַת לְשָׁבֹת, וְאֵינוֹ שׁוֹבֵת. דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, וּמְצוֹר לְצִידֹן, אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת – מֻתָּר.

יג. סְפִינָה הַבָּאָה בַּיָּם – אֵין עוֹלִין מִתּוֹכָהּ לַיַּבָּשָׁה, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חָשְׁכָה. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים, שֶׁהָיוּ בָאִין בַּסְּפִינָה, וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם. אָמְרוּ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: מַה אָנוּ לֵירֵד? אָמַר לָהֶם: מֻתָּר, שֶׁצּוֹפָה הָיִיתִי, וְהָיִינוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חָשְׁכָה, אֶלָּא שֶׁנִּטְרְפָה הַסְּפִינָה פְּעָמִים הַרְבֵּה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָשָׂה נָכְרִי אַסְקְלַיָּא[25] לֵירֵד בּוֹ. אָמְרוּ לוֹ: מַה אָנוּ לֵירֵד? אָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וְלֹא בְּפָנֵינוּ עָשָׂה – מֻתָּרִין אָנוּ לֵירֵד בּוֹ, וְיָרְדוּ בּוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְהַזְּקֵנִים.

יד. מַלְבֵּן שֶׁל מִטָּה, וְשֶׁל עֲרִיסָה וְנַקְלִיטֵי הַמִּטָּה, לְווּחִים שֶׁל סָקָבִים וְכַרְעֵי שֻׁלְחָן, וְיַד שֶׁל סַכִּין – הֲרֵי זֶה לֹא יַחֲזִיר. וְאִם הֶחֱזִיר – פָּטוּר. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְקַע. וְאִם תָּקַע – חַיָּב חַטָּאת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיוּ רָפִין – נוֹטֵל וּמַחֲזִיר.

טו. מְטַלְטְלִין אֶת הַשּׁוֹפָר לְהַשְׁקוֹת בּוֹ אֶת הַתִּינוֹק. מְטַלְטְלִין אֶת הַקַּרְקָשׁ וְאֶת הַפִּנְקָס לְתִינוֹק בְּשַׁבָּת. אֵין מְקַרְקְשִׁין, לֹא אֶת הַזּוֹג וְלֹא אֶת הַקַּרְקָשׁ לְתִינוֹק בְּשַׁבָּת. מְטַלְטְלִין אֶת הַפִּנְקָס וְאֶת הַמַּרְאָה לְכַסּוֹת בָּהֶן אֶת הַכֵּלִים, וְאֵין רוֹאִין בַּמַּרְאָה. וְאִם הָיְתָה קְבוּעָה בַּכֹּתֶל – מֻתָּר. אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא אֶת הַמַּקֶּבֶת, וְלֹא אֶת הַמַּקְדֵּחַ, וְלֹא אֶת הַמַּקֶּדֶת, וְלֹא אֶת הַקַּשְׁתָּנִיּוֹת, לֹא יַבֵּה בַּמַּקֶּבֶת עַל גַּבֵּי מַפָּסֶלֶת, וְלֹא יְקַדַּיחַ בַּקַּשְׁתָּנִיּוֹת, כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשֶׂה בַּחוֹל. כְּלֵי גְלָלִים כְּלֵי אֲבָנִים כָּלִי אֲדָמָה – הֲרֵי הֵן כְּכָל הַכֵּלִים, וּמְטַלְטְלִין אוֹתָן.

טז. כִּפָּה[26], בֵּין חָקוּק וּבֵין שֶׁאֵינוֹ חָקוּק – מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת, וְלֹא אָמְרוּ "חָקוּק" אֶלָּא לְעִנְיַן טֻמְאָה. מְדוֹכָה – אִם יֵשׁ בָּהּ שׁוּם, מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ. וְאִם לָאו – אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְדוֹכָה קְטַנָּה הַנְּתוּנָה עַל גַּבֵּי שֻׁלְחָן – הֲרֵי הִיא כִּקְעָרָה וּמְטַלְטְלִין אוֹתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: צְרוֹר, וְאֶבֶן הַמַּקֶּרֶזֶת – כַּזַּיִת. כָּאֱגוֹז וְכַבֵּיצָה – נוֹטְלוֹ וּמְקַנְּחַ בּוֹ אֶת רַגְלָיו. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: מְלֵא הַיָּד.

---

[25] סַלָּם אוֹ כֶּבֶשׁ.

[26] שֵׁם כְּלִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית קִבּוּל.

שמואל ב פרק ח

א וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ דָּוִד אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם
וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־מֶתֶג הָאַמָּה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: **ב** וַיַּךְ
אֶת־מוֹאָב וַיְמַדְּדֵם בַּחֶבֶל הַשְׁכֵּב אוֹתָם אַרְצָה
וַיְמַדֵּד שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהָמִית וּמְלֹא הַחֶבֶל לְהַחֲיוֹת
וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוִד לַעֲבָדִים נֹשְׂאֵי מִנְחָה: **ג** וַיַּךְ
דָּוִד אֶת־הַדַדְעֶזֶר בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה בְּלֶכְתּוֹ
לְהָשִׁיב יָדוֹ בִּנְהַר־ פְּרָת: **ד** וַיִּלְכֹּד דָּוִד מִמֶּנּוּ
אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ
רַגְלִי וַיְעַקֵּר דָּוִד אֶת־כָּל־הָרֶכֶב וַיּוֹתֶר מִמֶּנּוּ מֵאָה
רָכֶב: **ה** וַתָּבֹאנָה אֲרַם דַּמֶּשֶׂק לַעְזֹר לַהֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ
צוֹבָה וַיַּךְ דָּוִד בַּאֲרָם עֶשְׂרִים־וּשְׁנַיִם אֶלֶף
אִישׁ: **ו** וַיָּשֶׂם דָּוִד נְצִבִים בַּאֲרַם דַּמֶּשֶׂק וַתְּהִי
אֲרָם לְדָוִד לַעֲבָדִים נֹשְׂאֵי מִנְחָה וַיֹּשַׁע יְהוָה אֶת־
דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ: **ז** וַיִּקַּח דָּוִד אֶת שִׁלְטֵי הַזָּהָב
אֲשֶׁר הָיוּ אֶל עַבְדֵי הַדַדְעֶזֶר וַיְבִיאֵם
יְרוּשָׁלִָם: **ח** וּמִבֶּטַח וּמִבֵּרֹתַי עָרֵי הַדַדְעֶזֶר לָקַח
הַמֶּלֶךְ דָּוִד נְחֹשֶׁת הַרְבֵּה מְאֹד: {ס} **ט** וַיִּשְׁמַע
תֹּעִי מֶלֶךְ חֲמָת כִּי הִכָּה דָּוִד אֶת כָּל־חֵיל
הַדַדְעֶזֶר: **י** וַיִּשְׁלַח תֹּעִי אֶת־יוֹרָם־בְּנוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ־
דָּוִד לִשְׁאָל־לוֹ לְשָׁלוֹם וְלִבָרְכוֹ עַל אֲשֶׁר נִלְחַם
בַּהֲדַדְעֶזֶר וַיַּכֵּהוּ כִּי־אִישׁ מִלְחֲמוֹת תֹּעִי הָיָה
הַדַדְעֶזֶר וּבְיָדוֹ הָיוּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי־זָהָב וּכְלֵי
נְחֹשֶׁת: **יא** גַּם־אֹתָם הִקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לַיהוָה
עִם־הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
כִּבֵּשׁ: **יב** מֵאֲרָם וּמִמּוֹאָב וּמִבְנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים
וּמֵעֲמָלֵק וּמִשְׁלַל הַדַדְעֶזֶר בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ
צוֹבָה: **יג** וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשׁוּבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ אֶת־אֲרָם
בְּגֵיא־מֶלַח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אָלֶף: **יד** וַיָּשֶׂם בֶּאֱדוֹם
נְצִבִים בְּכָל־אֱדוֹם שָׂם נְצִבִים וַיִּהְיוּ כָל־אֱדוֹם
עֲבָדִים לְדָוִד וַיֹּושַׁע יְהוָה אֶת־דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר
הָלָךְ: **טו** וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָּוִד
עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל־עַמּוֹ: **טז** וְיוֹאָב בֶּן־
צְרוּיָה עַל־הַצָּבָא וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד
מַזְכִּיר: **יז** וְצָדוֹק בֶּן־אֲחִיטוּב וַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־
אֶבְיָתָר כֹּהֲנִים וּשְׂרָיָה סוֹפֵר: **יח** וּבְנָיָהוּ בֶּן־
יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וּבְנֵי דָוִד כֹּהֲנִים הָיוּ: {ס}

שמואל ב פרק ט

א וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲכִי יֶשׁ־עוֹד אֲשֶׁר נוֹתַר לְבֵית
שָׁאוּל וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בַּעֲבוּר
יְהוֹנָתָן: **ב** וּלְבֵית שָׁאוּל עֶבֶד וּשְׁמוֹ צִיבָא
וַיִּקְרְאוּ־לוֹ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הַאַתָּה
צִיבָא וַיֹּאמֶר עַבְדֶּךָּ: **ג** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַאֶפֶס עוֹד
אִישׁ לְבֵית שָׁאוּל וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ עוֹד בֵּן לִיהוֹנָתָן נְכֵה
רַגְלָיִם: **ד** וַיֹּאמֶר־לוֹ הַמֶּלֶךְ אַיפֹה הוּא וַיֹּאמֶר
צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה־הוּא בֵּית מָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל
בְּלוֹ דְבָר: **ה** וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיִּקָּחֵהוּ מִבֵּית
מָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל מִלּוֹ דְבָר: **ו** וַיָּבֹא מְפִיבֹשֶׁת בֶּן־
יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל אֶל־דָּוִד וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיִּשְׁתָּחוּ
וַיֹּאמֶר דָּוִד מְפִיבֹשֶׁת וַיֹּאמֶר הִנֵּה עַבְדֶּךָ: **ז** וַיֹּאמֶר
לוֹ דָוִד אַל־תִּירָא כִּי עָשֹׂה אֶעֱשֶׂה עִמְּךָ חֶסֶד
בַּעֲבוּר יְהוֹנָתָן אָבִיךָ וַהֲשֵׁבֹתִי לְךָ אֶת־כָּל־שְׂדֵה
שָׁאוּל אָבִיךָ וְאַתָּה תֹּאכַל לֶחֶם עַל־שֻׁלְחָנִי
תָּמִיד: **ח** וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר מָה עַבְדֶּךָ כִּי פָנִיתָ אֶל־
הַכֶּלֶב הַמֵּת אֲשֶׁר כָּמוֹנִי: **ט** וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ אֶל־
צִיבָא נַעַר שָׁאוּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּל אֲשֶׁר הָיָה
לְשָׁאוּל וּלְכָל־בֵּיתוֹ נָתַתִּי לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ: **י** וְעָבַדְתָּ לוֹ

אֶת־הָאֲדָמָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וַעֲבָדֶיךָ וְהֵבֵאתָ וְהָיָה לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ לֶחֶם וַאֲכָלוֹ וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן־אֲדֹנֶיךָ יֹאכַל תָּמִיד לֶחֶם עַל־שֻׁלְחָנִי וּלְצִיבָא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנִים וְעֶשְׂרִים עֲבָדִים: **יא** וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כְּכֹל אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת־עַבְדּוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וּמְפִיבֹשֶׁת אֹכֵל עַל־שֻׁלְחָנִי כְּאַחַד מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ: **יב** וְלִמְפִיבֹשֶׁת בֵּן־קָטָן וּשְׁמוֹ מִיכָא וְכֹל מוֹשַׁב בֵּית־צִיבָא עֲבָדִים לִמְפִיבֹשֶׁת: **יג** וּמְפִיבֹשֶׁת יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַ͏ִם כִּי עַל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אֹכֵל וְהוּא פִּסֵּחַ שְׁתֵּי רַגְלָיו: {פ}

שמואל ב פרק י

א וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּמְלֹךְ חָנוּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו: **ב** וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד | עִם־חָנוּן בֶּן־נָחָשׁ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חֶסֶד וַיִּשְׁלַח דָּוִד לְנַחֲמוֹ בְּיַד־עֲבָדָיו אֶל־אָבִיו וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן: **ג** וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי־עַמּוֹן אֶל־חָנוּן אֲדֹנֵיהֶם הַמְכַבֵּד דָּוִד אֶת־אָבִיךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי־שָׁלַח לְךָ מְנַחֲמִים הֲלוֹא בַּעֲבוּר חֲקֹר אֶת־הָעִיר וּלְרַגְּלָהּ וּלְהָפְכָהּ שָׁלַח דָּוִד אֶת־עֲבָדָיו אֵלֶיךָ: **ד** וַיִּקַּח חָנוּן אֶת־עַבְדֵי דָוִד וַיְגַלַּח אֶת־חֲצִי זְקָנָם וַיִּכְרֹת אֶת־מַדְוֵיהֶם בַּחֵצִי עַד שְׁתוֹתֵיהֶם וַיְשַׁלְּחֵם: **ה** וַיַּגִּדוּ לְדָוִד וַיִּשְׁלַח לִקְרָאתָם כִּי־הָיוּ הָאֲנָשִׁים נִכְלָמִים מְאֹד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁבוּ בִירֵחוֹ עַד־יְצַמַּח זְקַנְכֶם וְשַׁבְתֶּם: **ו** וַיִּרְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן כִּי נִבְאֲשׁוּ בְדָוִד וַיִּשְׁלְחוּ בְּנֵי־עַמּוֹן וַיִּשְׂכְּרוּ אֶת־אֲרַם בֵּית־רְחוֹב וְאֶת־אֲרַם צוֹבָא עֶשְׂרִים אֶלֶף רַגְלִי וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה אֶלֶף אִישׁ וְאִישׁ טוֹב שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ: **ז** וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיִּשְׁלַח אֶת־יוֹאָב

וְאֶת כָּל־הַצָּבָא הַגִּבֹּרִים: **ח** וַיֵּצְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה פֶּתַח הַשָּׁעַר וַאֲרַם צוֹבָא וּרְחוֹב וְאִישׁ־טוֹב וּמַעֲכָה לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה: **ט** וַיַּרְא יוֹאָב כִּי־הָיְתָה אֵלָיו פְּנֵי הַמִּלְחָמָה מִפָּנִים וּמֵאָחוֹר וַיִּבְחַר מִכֹּל בְּחוּרֵי בישראל יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ לִקְרַאת אֲרָם: **י** וְאֶת יֶתֶר הָעָם נָתַן בְּיַד אַבְשַׁי אָחִיו וַיַּעֲרֹךְ לִקְרַאת בְּנֵי עַמּוֹן: **יא** וַיֹּאמֶר אִם־תֶּחֱזַק אֲרָם מִמֶּנִּי וְהָיְתָה לִי לִישׁוּעָה וְאִם־בְּנֵי עַמּוֹן יֶחֱזְקוּ מִמְּךָ וְהָלַכְתִּי לְהוֹשִׁיעַ לָךְ: **יב** חֲזַק וְנִתְחַזַּק בְּעַד־עַמֵּנוּ וּבְעַד עָרֵי אֱלֹהֵינוּ וַיהוָה יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו: **יג** וַיִּגַּשׁ יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לַמִּלְחָמָה בַּאֲרָם וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו: **יד** וּבְנֵי עַמּוֹן רָאוּ כִּי־נָס אֲרָם וַיָּנֻסוּ מִפְּנֵי אֲבִישַׁי וַיָּבֹאוּ הָעִיר וַיָּשָׁב יוֹאָב מֵעַל בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּבֹא יְרוּשָׁלָ͏ִם: **טו** וַיַּרְא אֲרָם כִּי נִגַּף לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּאָסְפוּ יָחַד: **טז** וַיִּשְׁלַח הֲדַדְעֶזֶר וַיֹּצֵא אֶת־אֲרַם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר וַיָּבֹאוּ חֵילָם וְשׁוֹבַךְ שַׂר־צְבָא הֲדַדְעֶזֶר לִפְנֵיהֶם: {ס} **יז** וַיֻּגַּד לְדָוִד וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא חֵילָמָה וַיַּעַרְכוּ אֲרָם לִקְרַאת דָּוִד וַיִּלָּחֲמוּ עִמּוֹ: **יח** וַיָּנָס אֲרָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹג דָּוִד מֵאֲרָם שִׁבְעִ מֵאוֹת רֶכֶב וְאַרְבָּעִים אֶלֶף פָּרָשִׁים וְאֶת שׁוֹבַךְ שַׂר־צְבָאוֹ הִכָּה וַיָּמָת שָׁם: **יט** וַיִּרְאוּ כָּל־הַמְּלָכִים עַבְדֵי הֲדַדְעֶזֶר כִּי נִגְּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁלִמוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּעַבְדוּם וַיִּרְאוּ אֲרָם לְהוֹשִׁיעַ עוֹד אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן: {פ}

שמואל ב פרק יא

א וַיְהִי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה לְעֵת | צֵאת הַמְּלָאכִים וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יוֹאָב וְאֶת־עֲבָדָיו עִמּוֹ וְאֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִתוּ אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּצֻרוּ עַל־רַבָּה

וְדָוִד יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלָם: {ס} **ב** וַיְהִי ׀ לְעֵת הָעֶרֶב
וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכָּבוֹ וַיִּתְהַלֵּךְ עַל־גַּג בֵּית־
הַמֶּלֶךְ וַיַּרְא אִשָּׁה רֹחֶצֶת מֵעַל הַגָּג וְהָאִשָּׁה טוֹבַת
מַרְאֶה מְאֹד: **ג** וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיִּדְרֹשׁ לָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר
הֲלוֹא־זֹאת בַּת־שֶׁבַע בַּת־אֱלִיעָם אֵשֶׁת אוּרִיָּה
הַחִתִּי: **ד** וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים וַיִּקָּחֶהָ וַתָּבוֹא
אֵלָיו וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ וְהִיא מִתְקַדֶּשֶׁת מִטֻּמְאָתָהּ
וַתָּשָׁב אֶל־בֵּיתָהּ: **ה** וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתִּשְׁלַח וַתַּגֶּד
לְדָוִד וַתֹּאמֶר הָרָה אָנֹכִי: **ו** וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל־יוֹאָב
שִׁלַּח אֵלַי אֶת־אוּרִיָּה הַחִתִּי וַיִּשְׁלַח יוֹאָב אֶת־
אוּרִיָּה אֶל־דָּוִד: **ז** וַיָּבֹא אוּרִיָּה אֵלָיו וַיִּשְׁאַל דָּוִד
לִשְׁלוֹם יוֹאָב וְלִשְׁלוֹם הָעָם וְלִשְׁלוֹם
הַמִּלְחָמָה: **ח** וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאוּרִיָּה רֵד לְבֵיתְךָ
וּרְחַץ רַגְלֶיךָ וַיֵּצֵא אוּרִיָּה מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַתֵּצֵא
אַחֲרָיו מַשְׂאַת הַמֶּלֶךְ: **ט** וַיִּשְׁכַּב אוּרִיָּה פֶּתַח בֵּית
הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל־עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְלֹא יָרַד אֶל־
בֵּיתוֹ: **י** וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר לֹא־יָרַד אוּרִיָּה אֶל־
בֵּיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אוּרִיָּה הֲלוֹא מִדֶּרֶךְ אַתָּה
בָּא מַדּוּעַ לֹא־יָרַדְתָּ אֶל־בֵּיתֶךָ: **יא** וַיֹּאמֶר אוּרִיָּה
אֶל־דָּוִד הָאָרוֹן וְיִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה יֹשְׁבִים בַּסֻּכּוֹת
וַאדֹנִי יוֹאָב וְעַבְדֵי אֲדֹנִי עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה חֹנִים וַאֲנִי
אָבוֹא אֶל־בֵּיתִי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכַּב עִם־
אִשְׁתִּי חַיֶּךָ וְחֵי נַפְשֶׁךָ אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה: **יב** וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אוּרִיָּה שֵׁב בָּזֶה גַּם־הַיּוֹם
וּמָחָר אֲשַׁלְּחֶךָּ וַיֵּשֶׁב אוּרִיָּה בִּירוּשָׁלַם בַּיּוֹם הַהוּא
וּמִמָּחֳרָת: **יג** וַיִּקְרָא־לוֹ דָּוִד וַיֹּאכַל לְפָנָיו וַיִּשְׁתְּ
וַיְשַׁכְּרֵהוּ וַיֵּצֵא בָּעֶרֶב לִשְׁכַּב בְּמִשְׁכָּבוֹ עִם־עַבְדֵי
אֲדֹנָיו וְאֶל־בֵּיתוֹ לֹא יָרָד: **יד** וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּכְתֹּב
דָּוִד סֵפֶר אֶל־יוֹאָב וַיִּשְׁלַח בְּיַד אוּרִיָּה: **טו** וַיִּכְתֹּב
בַּסֵּפֶר לֵאמֹר הָבוּ אֶת־אוּרִיָּה אֶל־מוּל ׀ פְּנֵי
הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה וְשַׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו וְנִכָּה וָמֵת:
{ס} **טז** וַיְהִי בִּשְׁמֹר יוֹאָב אֶל־הָעִיר וַיִּתֵּן אֶת־
אוּרִיָּה אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יָדַע כִּי אַנְשֵׁי־חַיִל
שָׁם: **יז** וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי הָעִיר וַיִּלָּחֲמוּ אֶת־יוֹאָב וַיִּפֹּל
מִן־הָעָם מֵעַבְדֵי דָוִד וַיָּמָת גַּם אוּרִיָּה
הַחִתִּי: **יח** וַיִּשְׁלַח יוֹאָב וַיַּגֶּד לְדָוִד אֶת־כָּל־דִּבְרֵי
הַמִּלְחָמָה: **יט** וַיְצַו אֶת־הַמַּלְאָךְ לֵאמֹר כְּכַלּוֹתְךָ
אֶת כָּל־דִּבְרֵי הַמִּלְחָמָה לְדַבֵּר אֶל־
הַמֶּלֶךְ: **כ** וְהָיָה אִם־תַּעֲלֶה חֲמַת הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לְךָ
מַדּוּעַ נִגַּשְׁתֶּם אֶל־הָעִיר לְהִלָּחֶם הֲלוֹא יְדַעְתֶּם
אֵת אֲשֶׁר־יֹרוּ מֵעַל הַחוֹמָה: **כא** מִי־הִכָּה אֶת־
אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־יְרֻבֶּשֶׁת הֲלוֹא־אִשָּׁה הִשְׁלִיכָה עָלָיו
פֶּלַח רֶכֶב מֵעַל הַחוֹמָה וַיָּמָת בִּתֵּבֶץ לָמָּה נִגַּשְׁתֶּם
אֶל־הַחוֹמָה וְאָמַרְתָּ גַּם עַבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחִתִּי
מֵת: **כב** וַיֵּלֶךְ הַמַּלְאָךְ וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לְדָוִד אֵת כָּל־
אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יוֹאָב: **כג** וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֶל־דָּוִד כִּי־
גָבְרוּ עָלֵינוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּצְאוּ אֵלֵינוּ הַשָּׂדֶה וַנְּהִיֶה
עֲלֵיהֶם עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר: **כד** וַיֹּרׇאוּ הַמּוֹרִאִים
אֶל־עֲבָדֶיךָ מֵעַל הַחוֹמָה וַיָּמׇותוּ מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
וְגַם עַבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחִתִּי מֵת: {ס} **כה** וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־הַמַּלְאָךְ כֹּה־תֹאמַר אֶל־יוֹאָב אַל־יֵרַע בְּעֵינֶיךָ
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־כָזֹה וְכָזֶה תֹּאכַל הֶחָרֶב הַחֲזֵק
מִלְחַמְתְּךָ אֶל־הָעִיר וְהָרְסָהּ וְחַזְּקֵהוּ: **כו** וַתִּשְׁמַע
אֵשֶׁת אוּרִיָּה כִּי־מֵת אוּרִיָּה אִישָׁהּ וַתִּסְפֹּד עַל־
בַּעְלָהּ: **כז** וַיַּעֲבֹר הָאֵבֶל וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיַּאַסְפָהּ אֶל־
בֵּיתוֹ וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ בֵּן וַיֵּרַע הַדָּבָר
אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד בְּעֵינֵי יְהוָה: {פ}

שמואל ב פרק יב

א וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־נָתָן אֶל־דָּוִד וַיָּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר
לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אֶחָד עָשִׁיר וְאֶחָד
רָאשׁ: **ב** לְעָשִׁיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה
מְאֹד: **ג** וְלָרָשׁ אֵין־כֹּל כִּי אִם־כִּבְשָׂה אַחַת קְטַנָּה
אֲשֶׁר קָנָה וַיְחַיֶּהָ וַתִּגְדַּל עִמּוֹ וְעִם־בָּנָיו יַחְדָּו
מִפִּתּוֹ תֹאכַל וּמִכֹּסוֹ תִשְׁתֶּה וּבְחֵיקוֹ תִשְׁכָּב
וַתְּהִי־לוֹ כְּבַת: **ד** וַיָּבֹא הֵלֶךְ לְאִישׁ הֶעָשִׁיר וַיַּחְמֹל
לָקַחַת מִצֹּאנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לָאֹרֵחַ הַבָּא־לוֹ
וַיִּקַּח אֶת־כִּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָאשׁ וַיַּעֲשֶׂהָ לָאִישׁ
הַבָּא אֵלָיו: **ה** וַיִּחַר־אַף דָּוִד בָּאִישׁ מְאֹד וַיֹּאמֶר
אֶל־נָתָן חַי־יְהוָה כִּי בֶן־מָוֶת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה
זֹאת: **ו** וְאֶת־הַכִּבְשָׂה יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתָּיִם עֵקֶב
אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְעַל אֲשֶׁר לֹא־חָמָל:
{ס} **ז** וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד אַתָּה הָאִישׁ {ס} כֹּה־
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ
עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי הִצַּלְתִּיךָ מִיַּד שָׁאוּל: **ח** וָאֶתְּנָה
לְךָ אֶת־בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת־נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ
וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיהוּדָה וְאִם־מְעָט
וְאוֹסִפָה לְךָ כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה: **ט** מַדּוּעַ בָּזִיתָ | אֶת־
דְּבַר יְהוָה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינָו אֶת אוּרִיָּה
הַחִתִּי הִכִּיתָ בַחֶרֶב וְאֶת־אִשְׁתּוֹ לָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה
וְאֹתוֹ הָרַגְתָּ בְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן: **י** וְעַתָּה לֹא־תָסוּר
חֶרֶב מִבֵּיתְךָ עַד־עוֹלָם עֵקֶב כִּי בְזִתָנִי וַתִּקַּח אֶת־
אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי לִהְיוֹת לְךָ לְאִשָּׁה:
{ס} **יא** כֹּה | אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה
מִבֵּיתֶךָ וְלָקַחְתִּי אֶת־נָשֶׁיךָ לְעֵינֶיךָ וְנָתַתִּי לְרֵעֶיךָ
וְשָׁכַב עִם־נָשֶׁיךָ לְעֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַזֹּאת: **יב** כִּי אַתָּה
עָשִׂיתָ בַסָּתֶר וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה נֶגֶד
כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ: {ס} **יג** וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
נָתָן חָטָאתִי לַיהוָה {ס} וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד גַּם־
יְהוָה הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת: **יד** אֶפֶס כִּי־נַאֵץ
נִאַצְתָּ אֶת־אֹיְבֵי יְהוָה בַּדָּבָר הַזֶּה גַּם הַבֵּן הַיִּלּוֹד
לְךָ מוֹת יָמוּת: **טו** וַיֵּלֶךְ נָתָן אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּגֹּף יְהוָה
אֶת־הַיֶּלֶד אֲשֶׁר יָלְדָה אֵשֶׁת־אוּרִיָּה לְדָוִד
וַיֵּאָנַשׁ: **טז** וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת־הָאֱלֹהִים בְּעַד הַנָּעַר
וַיָּצָם דָּוִד צוֹם וּבָא וְלָן וְשָׁכַב אָרְצָה: **יז** וַיָּקֻמוּ
זִקְנֵי בֵיתוֹ עָלָיו לַהֲקִימוֹ מִן־הָאָרֶץ וְלֹא אָבָה וְלֹא־
בָרָא אִתָּם לָחֶם: **יח** וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיָּמָת
הַיָּלֶד וַיִּרְאוּ עַבְדֵי דָוִד לְהַגִּיד לוֹ | כִּי־מֵת הַיֶּלֶד
כִּי אָמְרוּ הִנֵּה בְהְיוֹת הַיֶּלֶד חַי דִּבַּרְנוּ אֵלָיו וְלֹא־
שָׁמַע בְּקוֹלֵנוּ וְאֵיךְ נֹאמַר אֵלָיו מֵת הַיֶּלֶד וְעָשָׂה
רָעָה: **יט** וַיַּרְא דָּוִד כִּי עֲבָדָיו מִתְחַלְחָשִׁים וַיָּבֶן דָּוִד
כִּי מֵת הַיֶּלֶד וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־עֲבָדָיו הֲמֵת הַיֶּלֶד
וַיֹּאמְרוּ מֵת: **כ** וַיָּקָם דָּוִד מֵהָאָרֶץ וַיִּרְחַץ וַיָּסֶךְ
וַיְחַלֵּף שִׂמְלֹתָו וַיָּבֹא בֵית־יְהוָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיָּבֹא אֶל־
בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאַל וַיָּשִׂימוּ לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל: **כא** וַיֹּאמְרוּ
עֲבָדָיו אֵלָיו מָה־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָה בַּעֲבוּר
הַיֶּלֶד חַי צַמְתָּ וַתִּבְךְ וְכַאֲשֶׁר מֵת הַיֶּלֶד קַמְתָּ
וַתֹּאכַל לָחֶם: **כב** וַיֹּאמֶר בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צַמְתִּי
וָאֶבְכֶּה כִּי אָמַרְתִּי מִי יוֹדֵעַ יחנני וְחַנַּנִי יְהוָה וְחַי
הַיָּלֶד: **כג** וְעַתָּה | מֵת לָמָּה זֶּה אֲנִי צָם הַאוּכַל
לַהֲשִׁיבוֹ עוֹד אֲנִי הֹלֵךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא־יָשׁוּב
אֵלָי: **כד** וַיְנַחֵם דָּוִד אֶת בַּת־שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא
אֵלֶיהָ וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ וַתֵּלֶד בֵּן ויקרא וַתִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה וַיהוָה אֲהֵבוֹ: **כה** וַיִּשְׁלַח בְּיַד נָתָן
הַנָּבִיא וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יְדִידְיָהּ בַּעֲבוּר יְהוָה: {פ}
כו וַיִּלָּחֶם יוֹאָב בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּלְכֹּד אֶת־עִיר
הַמְּלוּכָה: **כז** וַיִּשְׁלַח יוֹאָב מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד
וַיֹּאמֶר נִלְחַמְתִּי בְרַבָּה גַּם־לָכַדְתִּי אֶת־עִיר
הַמָּיִם: **כח** וְעַתָּה אֱסֹף אֶת־יֶתֶר הָעָם וַחֲנֵה עַל־

הָעִיר וְלָכְדָהּ פֶּן־אֶלְכֹּד אֲנִי אֶת־הָעִיר וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ: **כט** וַיֵּאֶסֹף דָּוִד אֶת־כָּל־הָעָם וַיֵּלֶךְ רַבָּתָה וַיִּלָּחֶם בָּהּ וַיִּלְכְּדֶהָ: **ל** וַיִּקַּח אֶת־עֲטֶרֶת־מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי עַל־רֹאשׁ דָּוִד וּשְׁלַל הָעִיר הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד: **לא** וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ הוֹצִיא וַיָּשֶׂם בַּמְּגֵרָה וּבֶחָרְצֵי הַבַּרְזֶל וּבְמַגְזֵרֶת הַבַּרְזֶל וְהֶעֱבִיר אוֹתָם במלכן בַּמַּלְבֵּן וְכֵן יַעֲשֶׂה לְכָל עָרֵי בְנֵי־עַמּוֹן וַיָּשָׁב דָּוִד וְכָל־הָעָם יְרוּשָׁלִָם: {פ}

שמואל ב פרק יג

א וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וּלְאַבְשָׁלוֹם בֶּן־דָּוִד אָחוֹת יָפָה וּשְׁמָהּ תָּמָר וַיֶּאֱהָבֶהָ אַמְנוֹן בֶּן־דָּוִד: **ב** וַיֵּצֶר לְאַמְנוֹן לְהִתְחַלּוֹת בַּעֲבוּר תָּמָר אֲחֹתוֹ כִּי בְתוּלָה הִיא וַיִּפָּלֵא בְּעֵינֵי אַמְנוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוּמָה: **ג** וּלְאַמְנוֹן רֵעַ וּשְׁמוֹ יוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי דָּוִד וְיוֹנָדָב אִישׁ חָכָם מְאֹד: **ד** וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה כָּכָה דַּל בֶּן־הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר הֲלוֹא תַּגִּיד לִי וַיֹּאמֶר לוֹ אַמְנוֹן אֶת־תָּמָר אֲחוֹת אַבְשָׁלוֹם אָחִי אֲנִי אֹהֵב: **ה** וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָדָב שְׁכַב עַל־מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל וּבָא אָבִיךָ לִרְאוֹתֶךָ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו תָּבֹא נָא תָּמָר אֲחוֹתִי וְתַכְרֵנִי לֶחֶם וְעָשְׂתָה לְעֵינַי אֶת־הַבְּרִיָּה לְמַעַן אֲשֶׁר אֶרְאֶה וְאָכַלְתִּי מִיָּדָהּ: **ו** וַיִּשְׁכַּב אַמְנוֹן וַיִּתְחָל וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹתוֹ וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל־הַמֶּלֶךְ תָּבוֹא־נָא תָּמָר אֲחֹתִי וּתְלַבֵּב לְעֵינַי שְׁתֵּי לְבִבוֹת וְאֶבְרֶה מִיָּדָהּ: **ז** וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל־תָּמָר הַבַּיְתָה לֵאמֹר לְכִי נָא בֵּית אַמְנוֹן אָחִיךְ וַעֲשִׂי־לוֹ הַבְּרִיָּה: **ח** וַתֵּלֶךְ תָּמָר בֵּית אַמְנוֹן אָחִיהָ וְהוּא שֹׁכֵב וַתִּקַּח אֶת־הַבָּצֵק וַתָּלָשׁ וַתְּלַבֵּב לְעֵינָיו וַתְּבַשֵּׁל אֶת־הַלְּבִבוֹת: **ט** וַתִּקַּח אֶת־הַמַּשׂרֵת וַתִּצֹק לְפָנָיו וַיְמָאֵן לֶאֱכֹל וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָי וַיֵּצְאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָיו: **י** וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל־תָּמָר הָבִיאִי הַבְּרִיָּה הַחֶדֶר וְאֶבְרֶה מִיָּדֵךְ וַתִּקַּח תָּמָר אֶת־הַלְּבִבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂתָה וַתָּבֵא לְאַמְנוֹן אָחִיהָ הֶחָדְרָה: **יא** וַתַּגֶּשׁ אֵלָיו לֶאֱכֹל וַיַּחֲזֵק־בָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּואִי שִׁכְבִי עִמִּי אֲחוֹתִי: **יב** וַתֹּאמֶר לוֹ אַל־אָחִי אַל־תְּעַנֵּנִי כִּי לֹא־יֵעָשֶׂה כֵן בְּיִשְׂרָאֵל אַל־תַּעֲשֶׂה אֶת־הַנְּבָלָה הַזֹּאת: **יג** וַאֲנִי אָנָה אוֹלִיךְ אֶת־חֶרְפָּתִי וְאַתָּה תִּהְיֶה כְּאַחַד הַנְּבָלִים בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה דַּבֶּר־נָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יִמְנָעֵנִי מִמֶּךָּ: **יד** וְלֹא אָבָה לִשְׁמַע בְּקוֹלָהּ וַיֶּחֱזַק מִמֶּנָּה וַיְעַנֶּהָ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ: **טו** וַיִּשְׂנָאֶהָ אַמְנוֹן שִׂנְאָה גְּדוֹלָה מְאֹד כִּי גְדוֹלָה הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר שְׂנֵאָהּ מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אֲהֵבָהּ וַיֹּאמֶר־לָהּ אַמְנוֹן קוּמִי לֵכִי: **טז** וַתֹּאמֶר לוֹ אַל־אוֹדֹת הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת מֵאַחֶרֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ עִמִּי לְשַׁלְּחֵנִי וְלֹא אָבָה לִשְׁמַע לָהּ: **יז** וַיִּקְרָא אֶת־נַעֲרוֹ מְשָׁרְתּוֹ וַיֹּאמֶר שִׁלְחוּ־נָא אֶת־זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה וּנְעֹל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ: **יח** וְעָלֶיהָ כְּתֹנֶת פַּסִּים כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁן בְּנוֹת־הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת מְעִילִים וַיֹּצֵא אוֹתָהּ מְשָׁרְתוֹ הַחוּץ וְנָעַל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ: **יט** וַתִּקַּח תָּמָר אֵפֶר עַל־רֹאשָׁהּ וּכְתֹנֶת הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה וַתָּשֶׂם יָדָהּ עַל־רֹאשָׁהּ וַתֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְזָעָקָה: **כ** וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אַבְשָׁלוֹם אָחִיהָ הַאֲמִינוֹן אָחִיךְ הָיָה עִמָּךְ וְעַתָּה אֲחוֹתִי הַחֲרִישִׁי אָחִיךְ הוּא אַל־תָּשִׁיתִי אֶת־לִבֵּךְ לַדָּבָר הַזֶּה וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְשֹׁמֵמָה בֵּית אַבְשָׁלוֹם אָחִיהָ: **כא** וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁמַע אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַר לוֹ מְאֹד: **כב** וְלֹא־דִבֶּר אַבְשָׁלוֹם עִם־

אַמְנוֹן לְמֵרָע וְעַד־טוֹב כִּי־שָׂנֵא אַבְשָׁלוֹם אֶת־
אַמְנוֹן עַל־דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת תָּמָר אֲחֹתוֹ: {פ}
כג וַיְהִי לִשְׁנָתַיִם יָמִים וַיִּהְיוּ גֹּזְזִים לְאַבְשָׁלוֹם
בְּבַעַל חָצוֹר אֲשֶׁר עִם־אֶפְרָיִם וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם
לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ: **כד** וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא גֹּזְזִים לְעַבְדֶּךָ יֵלֶךְ־נָא הַמֶּלֶךְ
וַעֲבָדָיו עִם־עַבְדֶּךָ: **כה** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־
אַבְשָׁלוֹם אַל־בְּנִי אַל־נָא נֵלֵךְ כֻּלָּנוּ וְלֹא נִכְבַּד
עָלֶיךָ וַיִּפְרָץ־בּוֹ וְלֹא־אָבָה לָלֶכֶת
וַיְבָרְכֵהוּ: **כו** וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם וְלֹא יֵלֶךְ־נָא אִתָּנוּ
אַמְנוֹן אָחִי וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה יֵלֵךְ
עִמָּךְ: **כז** וַיִּפְרָץ־בּוֹ אַבְשָׁלוֹם וַיְשַׁלַּח אִתּוֹ אֶת־
אַמְנוֹן וְאֵת כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ: {ס} **כח** וַיְצַו אַבְשָׁלוֹם
אֶת־נְעָרָיו לֵאמֹר רְאוּ נָא כְּטוֹב לֵב־אַמְנוֹן בַּיַּיִן
וְאָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם הַכּוּ אֶת־אַמְנוֹן וַהֲמִתֶּם אֹתוֹ אַל־
תִּירָאוּ הֲלוֹא כִּי אָנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם חִזְקוּ וִהְיוּ
לִבְנֵי־חָיִל: **כט** וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לְאַמְנוֹן
כַּאֲשֶׁר צִוָּה אַבְשָׁלוֹם וַיָּקֻמוּ | כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל־פִּרְדּוֹ וַיָּנֻסוּ: **ל** וַיְהִי הֵמָּה בַדֶּרֶךְ
וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה אֶל־דָּוִד לֵאמֹר הִכָּה אַבְשָׁלוֹם
אֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא־נוֹתַר מֵהֶם אֶחָד: {פ}
לא וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁכַּב אָרְצָה
וְכָל־עֲבָדָיו נִצָּבִים קְרֻעֵי בְגָדִים: {ס} **לב** וַיַּעַן
יְוֹנָדָב | בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי־דָוִד וַיֹּאמֶר אַל־יֹאמַר
אֲדֹנִי אֶת כָּל־הַנְּעָרִים בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הֵמִיתוּ כִּי־
אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת כִּי־עַל־פִּי אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה
מִיּוֹם עַנּוֹתוֹ אֶת תָּמָר אֲחֹתוֹ: **לג** וְעַתָּה אַל־יָשֶׂם
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבּוֹ דָּבָר לֵאמֹר כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
מֵתוּ כִּי־אִם אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת: {פ}
לד וַיִּבְרַח אַבְשָׁלוֹם וַיִּשָּׂא הַנַּעַר הַצֹּפֶה אֶת־עֵינָו
וַיַּרְא וְהִנֵּה עַם־רַב הֹלְכִים מִדַּרְכּוֹ אַחֲרָיו מִצַּד
הָהָר: **לה** וַיֹּאמֶר יְוֹנָדָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בְנֵי־
הַמֶּלֶךְ בָּאוּ כִּדְבַר עַבְדְּךָ כֵּן הָיָה: **לו** וַיְהִי | כְּכַלֹּתוֹ
לְדַבֵּר וְהִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ
וְגַם־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו בָּכּוּ בְכִי גָּדוֹל
מְאֹד: **לז** וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל־תַּלְמַי בֶּן־
עַמִּיחוּר מֶלֶךְ גְּשׁוּר וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ כָּל־
הַיָּמִים: **לח** וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּר וַיְהִי־שָׁם
שָׁלֹשׁ שָׁנִים: **לט** וַתִּכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לָצֵאת אֶל־
אַבְשָׁלוֹם כִּי־נִחַם עַל־אַמְנוֹן כִּי־מֵת: {ס}

שמואל ב פרק יד

א וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה כִּי־לֵב הַמֶּלֶךְ עַל־
אַבְשָׁלוֹם: **ב** וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוֹעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם
אִשָּׁה חֲכָמָה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הֵתְאַבְּלִי־נָא וְלִבְשִׁי־
נָא בִגְדֵי־אֵבֶל וְאַל־תָּסוּכִי שֶׁמֶן וְהָיִית כְּאִשָּׁה זֶה
יָמִים רַבִּים מִתְאַבֶּלֶת עַל־מֵת: **ג** וּבָאת אֶל־
הַמֶּלֶךְ וְדִבַּרְתְּ אֵלָיו כַּדָּבָר הַזֶּה וַיָּשֶׂם יוֹאָב אֶת־
הַדְּבָרִים בְּפִיהָ: **ד** וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל־
הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל עַל־אַפֶּיהָ אַרְצָה וַתִּשְׁתָּחוּ וַתֹּאמֶר
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ: {ס} **ה** וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ
וַתֹּאמֶר אָבֵל אִשָּׁה־אַלְמָנָה אָנִי וַיָּמָת
אִישִׁי: **ו** וּלְשִׁפְחָתְךָ שְׁנֵי בָנִים וַיִּנָּצוּ שְׁנֵיהֶם
בַּשָּׂדֶה וְאֵין מַצִּיל בֵּינֵיהֶם וַיַּכֵּהוּ הָאֶחָד אֶת־הָאֶחָד
וַיָּמֶת אֹתוֹ: **ז** וְהִנֵּה קָמָה כָּל־הַמִּשְׁפָּחָה עַל־
שִׁפְחָתֶךָ וַיֹּאמְרוּ תְּנִי | אֶת־מַכֵּה אָחִיו וּנְמִתֶהוּ
בְּנֶפֶשׁ אָחִיו אֲשֶׁר הָרָג וְנַשְׁמִידָה גַּם אֶת־הַיּוֹרֵשׁ
וְכִבּוּ אֶת־גַּחֲלָתִי אֲשֶׁר נִשְׁאָרָה לְבִלְתִּי
שׂוּם־שִׁים לְאִישִׁי שֵׁם וּשְׁאֵרִית עַל־פְּנֵי
הָאֲדָמָה: {פ}

ח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הָאִשָּׁה לְכִי לְבֵיתֵךְ וַאֲנִי
אֲצַוֶּה עָלָיִךְ: **ט** וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל־
הַמֶּלֶךְ עָלַי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הֶעָוֹן וְעַל־בֵּית אָבִי
וְהַמֶּלֶךְ וְכִסְאוֹ נָקִי: {ס} **י** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַמְדַבֵּר
אֵלַיִךְ וַהֲבֵאתָו אֵלַי וְלֹא־יֹסִיף עוֹד לָגַעַת
בָּךְ: **יא** וַתֹּאמֶר יִזְכָּר־נָא הַמֶּלֶךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מהרבית מֵהַרְבַּת גֹּאֵל הַדָּם לְשַׁחֵת וְלֹא יַשְׁמִידוּ
אֶת־בְּנִי וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה אִם־יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת בְּנֵךְ
אָרְצָה: **יב** וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה תְּדַבֶּר־נָא שִׁפְחָתֵךְ
אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר דַּבֵּרִי:
{ס} **יג** וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה וְלָמָּה חָשַׁבְתָּה כָזֹאת עַל־
עַם אֱלֹהִים וּמִדַּבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה כְּאָשֵׁם
לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נִדְּחוֹ: **יד** כִּי־מוֹת נָמוּת
וְכַמַּיִם הַנִּגָּרִים אַרְצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא־יִשָּׂא
אֱלֹהִים נֶפֶשׁ וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ
נִדָּח: **טו** וְעַתָּה אֲשֶׁר־בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֲדֹנִי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יֵרְאֻנִי הָעָם וַתֹּאמֶר
שִׁפְחָתֵךְ אֲדַבְּרָה־נָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אוּלַי יַעֲשֶׂה
הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אֲמָתוֹ: **טז** כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ
לְהַצִּיל אֶת־אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד אֹתִי
וְאֶת־בְּנִי יַחַד מְנַחֲלַת אֱלֹהִים: **יז** וַתֹּאמֶר
שִׁפְחָתֵךְ יְהִי־נָא דְּבַר־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְמְנָחָה כִּי |
כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים כֵּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב
וְהָרָע וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ: {פ}
יח וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַל־נָא תְכַחֲדִי
מִמֶּנִּי דָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁאֵל אֹתָךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
יְדַבֶּר־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: **יט** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲיַד יוֹאָב
אִתָּךְ בְּכָל־זֹאת וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר חֵי־נַפְשְׁךָ
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם־אֵשׁ | לְהָמִין וּלְהַשְׂמִיל מִכֹּל
אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־עַבְדְּךָ יוֹאָב הוּא צִוָּנִי
וְהוּא שָׂם בְּפִי שִׁפְחָתֶךָ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה: **כ** לְבַעֲבוּר סַבֵּב אֶת־פְּנֵי הַדָּבָר עָשָׂה
עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַאדֹנִי חָכָם כְּחָכְמַת
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים לָדַעַת אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ:
{ס} **כא** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב הִנֵּה־נָא עָשִׂיתִי
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֵךְ הָשֵׁב אֶת־הַנַּעַר אֶת־
אַבְשָׁלוֹם: **כב** וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל־פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ
וַיְבָרֶךְ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ
כִּי־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־עָשָׂה
הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר עבדו עַבְדּוֹ: **כג** וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ
גְּשׁוּרָה וַיָּבֵא אֶת־אַבְשָׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם:
{ס} **כד** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יִסֹּב אֶל־בֵּיתוֹ וּפָנַי לֹא
יִרְאֶה וַיִּסֹּב אַבְשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא
רָאָה: {ס} **כה** וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא־הָיָה אִישׁ־יָפֶה
בְּכָל־יִשְׂרָאֵל לְהֻלֶּל מְאֹד מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ
לֹא־הָיָה בּוֹ מוּם: **כו** וּבְגַלְחוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְהָיָה
מִקֵּץ יָמִים | לַיָּמִים אֲשֶׁר יְגַלַּח כִּי־כָבֵד עָלָיו
וְגִלְּחוֹ וְשָׁקַל אֶת־שְׂעַר רֹאשׁוֹ מָאתַיִם שְׁקָלִים
בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ: **כז** וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָנִים
וּבַת אַחַת וּשְׁמָהּ תָּמָר הִיא הָיְתָה אִשָּׁה יְפַת
מַרְאֶה: {פ}
כח וַיֵּשֶׁב אַבְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלִַם שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְנֵי
הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה: **כט** וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב
לִשְׁלָחַ אֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה לָבוֹא אֵלָיו
וַיִּשְׁלַח עוֹד שֵׁנִית וְלֹא אָבָה לָבוֹא: **ל** וַיֹּאמֶר אֶל־
עַבְדָּיו רְאוּ חֶלְקַת יוֹאָב אֶל־יָדִי וְלוֹ־שָׁם שְׂעֹרִים
לְכוּ והוצתיה וְהַצִּיתוּהָ בָאֵשׁ וַיַּצְּתוּ עַבְדֵי
אַבְשָׁלוֹם אֶת־הַחֶלְקָה בָּאֵשׁ: {פ}
לא וַיָּקָם יוֹאָב וַיָּבֹא אֶל־אַבְשָׁלוֹם הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לָמָּה הִצִּיתוּ עַבָדֶיךָ אֶת־הַחֶלְקָה אֲשֶׁר־לִי

בְּאֵשׁ׃ **לב** וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב הִנֵּה
שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ | לֵאמֹר בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלְחָה אֹתְךָ
אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי מִגְּשׁוּר טוֹב לִי עֹד
אֲנִי־שָׁם וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם־יֶשׁ־בִּי עָוֹן
וְהֵמִתֻנִי׃ **לג** וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיַּגֶּד־לוֹ וַיִּקְרָא
אֶל־אַבְשָׁלוֹם וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל־
אַפָּיו אַרְצָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם׃
{ס}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת בא

יום **ראשון**	**כו** / 26	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין מ' **ירושלמי:** מגילה ט' **תוספתא:** שבת ח **נ"ך:** שמואל ב ח **משניות:** בבא קמא ה **זהר:** חלק ב עמ' כג-כד	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:21 **נץ החמה** ..... 6:36 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:27 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:06 **חצות היום** ..... 11:51 **שקיעה** ..... 5:04 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:17
יום **שני**	**כז** / 27	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין מ"א **ירושלמי:** מגילה י' **תוספתא:** שבת ט **נ"ך:** שמואל ב ט **משניות:** בבא קמא ו **זהר:** חלק ב עמ' כה-כו	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:20 **נץ החמה** ..... 6:36 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:27 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:06 **חצות היום** ..... 11:51 **שקיעה** ..... 5:05 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:18
יום **שלישי**	**כח** / 28	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין מ"ב **ירושלמי:** מגילה י"א **תוספתא:** שבת י **נ"ך:** שמואל ב י **משניות:** בבא קמא ז **זהר:** חלק ב עמ' כז-כח	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:20 **נץ החמה** ..... 6:35 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:26 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:06 **חצות היום** ..... 11:51 **שקיעה** ..... 5:06 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:19
יום **רביעי**	**כט** / 29	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין מ"ג **ירושלמי:** מגילה י"ב **תוספתא:** שבת יא **נ"ך:** שמואל ב יא **משניות:** בבא קמא ח **זהר:** חלק ב עמ' כט- ל	**יום כיפור קטן, ערב ראש חודש שבט** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:20 **נץ החמה** ..... 6:35 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:26 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:06 **חצות היום** ..... 11:51 **שקיעה** ..... 5:07 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:20
יום **חמישי**	**א** / 30	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין מ"ד **ירושלמי:** מגילה י"ג **תוספתא:** שבת יב **נ"ך:** שמואל ב יב **משניות:** בבא קמא ט **זהר:** חלק ב עמ' לא- לב	**ראש חודש שבט** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:19 **נץ החמה** ..... 6:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:26 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:06 **חצות היום** ..... 11:51 **שקיעה** .....5:08 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:21
יום **שישי**	**ב** / 31	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין מ"ה **ירושלמי:** מגילה י"ד **תוספתא:** שבת יג **נ"ך:** שמואל ב יג **משניות:** בבא קמא י **זהר:** חלק ב עמ' לג-לד	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:19 **נץ החמה** ..... 6:33 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:26 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:12 **סו"ז תפילה** ..... 10:06 **חצות היום** ..... 11:51 **שקיעה** ..... 5:09 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:22 **הדלקת נרות** (40 דק): **4:29** (20 דק): **4:49**
שב"ק	**ג** / 1	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין מ"ו **ירושלמי:** מגילה ט"ו **תוספתא:** שבת יד **נ"ך:** שמואל ב יד **משניות:** בבא מציעא א **זהר:** חלק ב עמ' לה-לו	**שבת קודש פרשת בא** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:18 **נץ החמה** ..... 6:33 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:26 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:12 **סו"ז תפילה** ..... 10:05 **חצות היום** ..... 11:52 **שקיעה** ..... 5:10 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:23 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 6:23**

מִי שֶׁהוּא מִקָּרֹב לְרַבֵּנוּ, הוּא צָרִיךְ לְהִשְׁתּוֹקֵק לַמַּדְרֵגָה הַכִּי גְּדוֹלָה, וְיַחַד עִם זֹאת לֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מֵהַמַּדְרֵגָה הַכִּי נְמוּכָה !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)